3.3.2 Number of books and chapters in edited volumes/books published and papers published in national/ international conference proceedings per teacher during last five year

Sl. No.	Name of the teacher	Title of the book/chapters published	Title of the paper	Title of the proceedings of the conference	Name of the conference	National / International	Calendar Year of publication	ISBN number of the proceeding	Link of the Publication	Name of the publisher
2022-2023										
1	Dr. A. D. Barde	Physical Education and Sports : Issues Challenges and Opportunities	Tools and Gadgets in sports:Emerging technology and trends			National	2022-2023	ISBN No. 978-81-19435-00-5		Dnyanpath Publication
2	Dr. N. M. Chhangani	व्यावसायिक अर्थशास्त्राचे मुलतत्वे				National	2022-2023	ISBN No. 978-93-93119-30-8	www.ajinkyapublication.com	Ajinkya Prakashan
3	Dr. N. M. Chhangani	सुक्ष्म अर्थशास्त्र				National	2022-2023	ISBN No. 978-93-93119-29-2	www.ajinkyapublication.com	Ajinkya Prakashan
4	Dr. N. M. Chhangani	यशवंतराव चव्हाण जीवन व कार्य	यशवंतराव चव्हाण यांचे महारष्ट्राच्या विकासातील कार्य			National	2022-2023	ISBN No. 978-81-957896-0-3		इगल लिप प्रकाशन
5	Dr. K. P. Waghmare	मराठी साहित्य व मानवी मुल्ये	लिळा चरित्रातील मानवी मुल्य			National	2022-2023	ISBN No. 978-93-95104-09-8		परिकल्पना प्रकाशन, दिल्ली
6	Dr. K. P. Waghmare	अष्टपैलू श्री चक्रधर				State	2022-2023	ISBN No. 978-93-91324-44-5		यशोदिप पब्लीकेशन, पुणे

2021-2022										
1	Miss. A. D. Barde	Current Trends in Physical Education and Sports	Role of Social Media in Sporting Events and Activities : Development of Sports on Digital Platform			National	2021-2022	ISBN No. 13-978-93-91331-33-7		Dnyanpath Publication, Amravati
2	Dr. P. P. Yeole	Contribution of Women in Indian Independence Movement	Revolutionary Activity of Pritilata Waddedar			National	2021-2022	ISBN No. 978-93-93973-59-7		
3	Dr. B. K. Oberoi	व्यावसाय की निती एवं नियोजन				National	2021-2022	ISBN No. 978-93-90532-78-0	www.ajinkyapublication.com	Ajinkya Prakashan
4	Dr. N. M. Chhangani	Online Education Myths and Facts	ऑनलाईन शिक्षण ग्रामिण महाविद्यालयातील विद्यार्थी			National	2021-2022	ISBN No. 978-93-93364-25-8	www.ajinkyapublication.com	I.I.P.I.-N.S.C
5	Dr. K. P. Waghmare	संत साहित्य, कार्य : चर्चा व चिंतन	श्री. चक्रधरस्वामींचा स्त्रीवादी विचार			National	2021-2022	ISBN No. 978-93-91305-33-8		Aadhar Publication
2020-21										
1	Dr. V. R. Kodape		विनायक दामोदर सावरकरांची राजकीय विचार दृष्टी			National	2020-2021	ISBN No. 978-93-905532-20-9	www.ajinkyapublication.com	Ajinkya Prakashan
2	Miss. A. D. Barde	भारतीय विचारवंत	Dhyanchand - The Magician in the World of Hokey			National	2020-2021	ISBN No. 978-93-905532-20-09	www.ajinkyapublication.com	Ajinkya Prakashan

3	Mr. G. N. Gajbhiye	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे बौध्द धर्मासंबंधी विचार			National	2020-2021	ISBN No. 978-93-87250-42-0	www.lotusandcobrapublication.com	Lotus & Cobra Publications
4	Dr. P. P. Yeole	भारतीय विचारवंत	गोपाळ गणेश आगरकर यांचे समाज सुधारणा विषयक विचार			National	2020-2021	ISBN No. 978-93-90532-20-9	www.ajinkyapublication.com	Ajinkya Prakashan
5	Dr. P. P. Yeole	भारतीय आर्थिक विचारवंत	Gopal Krishna Gokhale's Economic View			National	2020-2021	ISBN No. 978-93-90532-21-6	www.ajinkyapublication.com	Ajinkya Prakashan
6	Dr. B. K. Oberoi	भारतीय आर्थिक विचारवंत	The Role of Doctor Manmohan Singh's in Indian Economic Growth			National	2020-2021	ISBN No. 978-93-90532-20-9	www.ajinkyapublication.com	Ajinkya Prakashan
7	Mr. P. S. Shirsat	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे साहित्य व साहित्य चळवळ गौरव ग्रंथ	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे ग्रंथ प्रेम आणि पत्रकारीता			National	2020-2021	ISBN No. 978-95-87250-42-0		International Publication
8	Dr. N. M. Chhangani	Micro Economics				National	2020-2021	ISBN No. 978-93-90532-66-7	www.ajinkyapublication.com	Ajinkya Prakashan
2019-20										
1	Dr. V. R. Kodape	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे लोकशाहीसंबंधी विचार			National	2019-2020	ISBN No. 978-93-87250-42-0	www.lotusandcobrapublication.com	Lotus & Cobra Publications
2	Dr. N. M. Chhangani	Macro Economics				National		ISBN No. 978-93-89210-22-4	www.ajinkyapublication.com	Ajinkya Prakashan

3	Dr. N. M. Chhangani	Demography				National		ISBN No. 978-93-89210-13-2	www.ajinkyapublication.com	Ajinkya Prakashan
4	Dr. N. M. Chhangani	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार			National	2019-2020	ISBN No. 978-93-87250-42-0	www.lotusandcobrapublication.com	Lotus & Cobra Publications
5	Dr. S. S. Rathod	मराठीतील गोर बंजारा साहित्य - भाग 2				National	2019-2020	ISBN No. 978-93-87250-20-8	www.lotusandcobrapublication.com	Lotus & Cobra Publications
2018-19										
1	Dr. V. R. Kodape	महात्मा गांधी यांचे समाजवादी विचार				National	2018-2019	ISBN No. 978-93-85162-20-6		ज्योतीचंद्र प्रकाशन
2	Dr. B. K. Oberoi	Study of Fair Price Shops					2018-2019	ISBN No. 978-93-85162-94-7		ज्योतीचंद्र प्रकाशन, लातुर
3	Dr. S. S. Rathod	मराठीतील गोर बंजारा साहित्य - भाग 1				National	2018-2019	ISBN No. 978-93-87250-19-2	www.lotusandcobrapublication.com	Lotus & Cobra Publications

Officiating Principal
Shri K. N. Goenka College
Karanja Lad

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ

गौरव ग्रंथ

मानद संपादक
प्रा. प्रकाश जंजाळ

मुख्य संपादक
प्रा. प्रशांत शामराव

Gauravgranth - Dr. Babasaheb Ambedkar Sahitya Va Chalval

गौरवग्रंथ— डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ

मानद संपादक : प्रा. प्रकाश अंजाळ

मुख्य संपादक : प्रा. प्रशांत शामराव शिरसाट

सहसंपादक : सौ. सुजाता प्रशांत शिरसाट

सल्लागार मंडळ : ॲड. प्रकाश आंबेडकर, **राष्ट्रीय अध्यक्ष**
भा.रि.प. व वंचित बहुजन आघाडी

डॉ. हर्षदीप कांबळे (I.A.S.), **सचिव**
(लघु व मध्यम इंडस्ट्रीज) आणि
विकास आयुक्त (उद्योग) महाराष्ट्र शासन

डॉ. शशांक सोनवणे, **सहयोगी प्राध्यापक**
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा
विद्यापीठ, औरंगाबाद

प्रा. अश्ववीर गजभिये, **संचालक**
लोटस अँड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
नागपूर

प्रकाशक

Lotus & Cobra Publishing House
C/o. Ashwajit Patil, 425, New Khadan, Lashkaribagh, Nagpur-17
M : 9096924808 / 9405238458
e-mail : lotusandcobraph@gmail.com

प्रथम आवृत्ती – एप्रिल 2020

ISBN – 978-93-87250-42-0

Author(s) is responsible for contents and corrections.

Layout, Cover Design, Printed at :

Akanksha Tankalekhan And Publication
Near Ram Mandir, Peth Pura, Hiwarkhed, Tq. Telhara Dist. Akola
Maharashtra 444103
M : 9096593842 Email : akankshajournal@gmail.com

(डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ या संपादित गौरव ग्रंथातील लेखांच्या विचारांशी मानद संपादक, मुख्य संपादक, सल्लागार मंडळ, प्रकाशक व मुद्रक सहमत असतीलच असे नाही. हे लेखकाचे स्वतंत्र विचार आहेत.)

।। अनुक्रमणिका ।।

१) आयु. अरविंद संभाजी पाझारे – १–७
आधुनिक युगातील शिक्षणतज्ञ–डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर.

२) डॉ. सुदर्शन दिवसे– ८–१९
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे बहिष्कृत भारतातील अग्रलेख

३) डॉ. ढोंगे सतीश बाबुराव– २०–२५
डॉ. बाबसाहेब आंबेडकरांचे जातिव्यवस्थेचे अर्थशास्त्र

४) डॉ. व्हि. आर. कोडापे– २६–३१
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे लोकशाहीसंबंधी विचार

५) प्रा. डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे– ३२–३८
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची युगप्रवर्तक पत्रकारिता

६) प्रा. डॉ. शाम रा. दुतोंडे– ३९–४४
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारातील सामाजिक क्रांती

७) प्रा. डॉ. नीलम छंगाणी– ४५–५०
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार

८) प्रा. डॉ. राजेश चौरपगार– ५१–५७
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची महाड चवदार तळे क्रांती

९) प्रा. फकिरा भगवान राजगुरू– ५८–६६
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे राजकीय विचार: एक मूल्यमापन

१०) प्रा. विलास शालिग्रामजी गांजरे– ६७–७२
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक, सामाजिक व राजकीय विचार

११) प्रा. अरुण सदाशिव घायाळ– ७३–७८
डॉ. आंबेडकरांचे स्त्री शोषण विषयक विचार

१२) प्रा. डॉ. गजानन पोंगटे– ७९–८२
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे स्त्री शिक्षण विषयीचे धोरण व कार्य

१३) डॉ. प्रकाश श्रीराम कोल्हे– ८३–८९
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे धर्मपरिवर्तनासंबंधी विचार

१४) डॉ. मदन दत्तराव झाडे– ९०–९३
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक, सामाजिक आणि राजकीय कार्य व विचार

जगातील सर्व उपेक्षित, वंचित व पिडितांच्या लढ्याचे प्रेरणास्थान, शक्तीस्थान प.पू. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर ठरले आहेत. त्यांच्या जीवनातील संघर्ष व त्यांचे विचार यांना प्रमाण मानून देशातील जगभरातील अनेक संघटना व संस्था समाज व देश हितासाठी कार्यरत आहेत. त्यांनी सन १९२० ते १९५६ या कालखंडात केलेल्या सर्वांगीण उन्नतीचा लढा आजही संपलेला नाही. आजही देशात सामाजिक, शैक्षणिक, आर्थिक व धार्मिक क्षेत्रात प्रचंड विषमता आहे. स्वातंत्र्य, समता, बंधुता व न्याय ही तत्वे समाजात व देशात रुजलेली दिसत नाही.

स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर हा देश एकसंघ होईल देशातील लोक एकोप्याने, प्रेमाने व बंधुत्वाने नांदतील, हे फक्त स्वप्नच राहीले आहे. उलट आजच्या काळात प्रतिगामी शक्ती सामाजिक सौहार्द बिघडवू पाहत आहेत. शेकडो वर्षांपासून शेजारी राहणाऱ्या लोकात परस्पर विश्वासाचे जे नाते जुळले होते, ते आजच्या घडीला बिघडू पाहते आहे. अशा काळात डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांची कधी नव्हे तेवढी आवश्यकता समाजाला व देशाला आहे.

घटनेच्या माध्यमातून समताधिष्ठित समाज निर्माण करायचे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे ध्येय होते. हे त्यांचे कार्य पूर्ण करण्यासाठी बाबासाहेबांच्या विचारांचा विविधांगांनी अभ्यास करुन त्यांचा लोक कल्याणकारी विचार सर्वदूर जनसामान्यांपर्यंत पोहचणे आवश्यक आहे. हेच आज समाज व देशासाठी आवश्यक आहे.

बाबासाहेबांच्या विचारांनी समाज प्रगल्भ व्हावा. कालबाह्य व जून्या–पुरसटलेल्या रुढी–परंपरांचा समाजाने त्याग करुन नवीन विज्ञानवादी, प्रगतीशील विचारांची कास धरावी. हा देश गुण्या गोविंदाने, एकसंघपणे राहून. बलशाली व समृद्ध भारताची निर्मिती व्हावी यासाठी हा विचारांचा जागर.

लोटस ॲण्ड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस

द्वारा अश्वजीत पाटील,

425, न्यु खदान, लष्करीबाग, नागपुर - 17.

मो. 9096924808, 9405238458

email : lotusandcobraph@gmail.com

मूल्य : 300/-

भारतीय विचारवंत

संपादक

डॉ. नीलम छंगाणी   डॉ. नितीन चौधरी

भारतीय विचारवंत : डॉ. नीलम छंगाणी, डॉ. नितीन चौधरी

प्रकाशक :

ॲड. कु. जे. व्हि. भगत

अजिंक्य प्रकाशन

भिमनगर, वापटा पो. कुपटा

ता. मानोरा जि. वाशिम

संपर्क : ९६०४४०२०५३

WhatsApp : 8007143527

Website : www.ajinkyapublication.com

E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

ISBN :978-93-90532-20-9

© लेखकाधिन

प्रथम आवृती : जानेवारी २०२१

अक्षर जुळवणी : अजिंक्य प्रिंटीम्स् ॲण्ड कॉम्प्यूटर्स

मुखपृष्ठ : अरविंद मनवर

मुद्रक : अजिंक्य एन्टरप्राईजेस, वाशीम

प्रमुख विक्रेता: अजिंक्य पुस्तकालय, वाशिम

संपर्क : ८००७१४३५२७ / ९६०४४०२०५३

किंमत : रू.४५० फक्त

(या पुस्तकात व्यक्त झालेल्या मतांशी प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.)

अनुक्रमणिका

अ. क्र.	प्रकरणाचे नाव	पृ. क्र.
१.	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या साहित्यातील राष्ट्रीय जागृती विषयक विचार / प्रा. भास्कर धारणे	०१
२.	जोतीराव फुले लिखित 'गुलामगिरी' या वैचारिक ग्रंथातील मूल्यविचार / डॉ. कैलास वानखडे	०६
३.	युवक कल्याणासंबंधी स्वामी विवेकानंद यांचे विचार / डॉ. अलका मानकर	१२
४.	म. फूलेंचे ब्रिटीश शासनाविषयी विचार / प्रा. डॉ. दत्ता कुंचलेवाड	१८
५.	भारतीय समाजशास्त्रज्ञ डॉ. एस. व्ही. केतकर यांचे जातीव्यवस्थेसंबंधीचे विचार - एक समाजशास्त्रीय अध्ययन / डॉ. संजय ब. चौधरी	२३
६.	डॉ. पंजाबराव उपाख्य भाऊसाहेब देशमुख / डॉ. माधव सोनेकर	२८
७.	म. गांधी थोर विचारवंत / डॉ. राजेश्री कडू	३७
८.	पंडीत नेहरू : एक बहुआयामी व्यक्तिमत्त्व / प्रा.डॉ. सुधिर देशमुख	४२
९.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे मराठीवाङ्मयासंबंधीचे विचार / डॉ. संदीप बनसोडे	४६
१०.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व भारतीय संविधान / प्रा. कुमुद चारमोडे	५१
११.	बाराव्या शतकातील धर्मप्रवर्तक श्री. चक्रधरस्वामी / डॉ. माधुरी पाटील	५८
१२.	जयप्रकाश नारायण यांचा समाजवाद / डॉ. संदीप काळे	६१
१३.	स्वामी विवेकानंद : विश्व मानव / डॉ. अर्चना धर्मे	६६
१४.	थोर भारतीय समाजशास्त्रज्ञ – डॉ. गोविंद सदाशिव घुर्ये / डॉ. बळीराम अवचार	७०

६२. स्वतंत्र भारताचे दुसरे पंतप्रधान लाल बहादूर शास्त्री /
डॉ. कि. एच. भटकर ३०२
६३. संत कबिरके नारीसंबंधी विचार / डॉ. जितेंद्र शेळके ३०६
६४. हिन्दी साहित्य का छायावाद व गांधी विचार धारा /
डॉ. सुरेश केसवानी ३११
६५. प्रेमचंद कि कहानियाँ / डॉ. विजयकुमार कल्लूरकर ३१६
६६. संत तुलसीदास के साहित्य में सामाजिक चेतना /
डॉ. निभा उपाध्याय ३२१
६७. Dhyan Chand – The Magician in the world
of Hockey / Prof. Anjali Barde ३२५
६८. Buddha : A Philosopher of Emancipator of
mankind / Dr. S.M. Bhowate ३२९
६९. Mahatma Gandhi View on Indian Writers /
Prof. Rupesh Wankhade ३३५
७०. Scientists : Venkatraman "Venki" Ramakrishnan /
Prof. Chhaya Badnakhe ३४१
७१. A Great Thinker Vallabhacharya's Contribution
to Music / Dr. Ajaykumar Solanke ३४५
७२. Aborigonal's Social Education and Gandhi's
Educational Philosophy / Prof. Manisha Kirtane ३५०
७३. Kamala Das as a Confessional Poet /
Dr. Nilima Tidke ३५३
७४. Dr. Coluthur Gopalan : The Champion of
India's Public Health Programme /
Prof. Pavan Mahajan ३५९
७५. S R Ranganathan's Five Law's in Library Science /
Dr. Sandhipan Mundhe ३६५
७६. Sri Aurobindo : Yogi of Spirtual Technology /
Dr. Shalini Bang ३७०

अजिंक्य प्रकाशन

WhatsApp : 8007143527

Email : ajinkyapublication@gmail.com

Website : www.ajinkyapublication.com

ISBN : 978-93-90532-20-9

Current Trends In Physical Education and Sports

Edited By
Dr. Sagar P. Narkhede

Copyright © DnyanPath Publication, Amravati (INDIA)

No part of this publication may be reproduced or distributed in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopy, recording, or otherwise or stored in a database or retrieval system without the prior written permission of publishers. This edition can be exported from India only by the Publishers.

[illegible]

Current Trends In Physical Education and Sports

Edited By
Dr. Sagar P. Narkhede

Published by the **DnyanPath Publication (INDIA)**
A Leading **National Books Publishing House** In India
The First edition published in 1st April 2022

ISBN 13 : 978-93-91331-33-7

ISO 9001 : 2015

ज्ञानपथ® पब्लिकेशन

Visit us
www.dnyanpath.org

Reg. Office	:	FFS-A, Block C, First Floor, Venus Plaza, Shegaon Naka, V.M.V. Road, Amravati - 444 603 (Maharashtra)
Our Network	:	Maharashtra, Delhi, Gujrat, Chattisgarh, Telangana, Bihar.
Visit us	:	www.dnyanpath.org
Contact us	:	dnyanpathpub@gmail.com
Phone	:	08600353712, 09503237806

Printed at Shri Gurudeo Printers, Amravati.
Mahatma Fule Sankul, Shegaon Naka,
V.M.V. Road, Amravati - 444603 (Maharashtra)

Price : ₹ 600/-

- INDEX -

1.	**Fluid and Electrolyte Balance** Dr. Tushmeetkaur Bhatia I Dr. Ashwin Kshirsagar	1 - 6
2.	**Respiratory Response To Exercise** Dr. Sujay Bisht I Ashutosh Sharma	7 - 11
3.	**The Role of Social Media for the Growth And Development of Physical Education And Sports** Dr. Swapnil S. Madke I Dr. Manohar M. Mane	12 - 14
4.	**Cuurent Trends In Physical Education: A Review** Prof. Rohit Adling	15 - 19
5.	**Factors Contributing To Sports** Dr. Sachin Chamle	20 - 26
6.	**Role of Social Media In Physical Education And Sports** Dr. Pradeep H. Shende	27 - 30
7.	**Rise in Use of ICT in Sports And Physical Education** Asst. Prof. Ashish Govindrao Barde.	31 - 34
8.	**Management of Nutrition, hygiene In Physical Education And Sports** Dr. Jayawant Mane	35 - 39
9.	**New Trends, Future challenges And Innovative Practices in Physical Education And Sports in India** Dr. Sachin Shivajirao Deshmukh	40 - 48
10.	**Benefits of Yoga, Traditional Sports and Games and Yoga Lifestyle in the Modern World for Stress Management** Dr. Madhavsing Ingle	49 - 55
11.	**Innovations In Physical Education And Career Opportunities** Dr. Jaikumar G. Kshirsagar	56 - 58
12.	**Development And Challenges In Sports Entrepreneurship** Dr. Devendra Gawande	59 - 61
13.	**Management, Planning And Financing in Physical Education And sports** Dr. D. S. Wankhade	62 - 67
14.	**Trends And Technologies In Sports Entrepreneurship In Modern Era** Prof. Gajanan S. Paikat	68 - 70

30. **Career In Sports Management: Managing Sports In Present Era** 122 - 124
Prof. Ganesh S. Vishwakarma

31. **Role of Social Media In Sporting Events And Activities: Development of Sports On Digital Platform** 125 - 127
Prof. Anjali Digambar Barde

32. **Significant Role of ICT In Physical Education And Sports** 128 - 130
Dr. Rajni W. Bhoyar

33. **Headship of Women in Sport Movement** 131 - 133
Dr. Kamini Mamarde

34. **Research In Physical Education & Sports** 134 - 135
Dr. Sangita Mangesh Khadse

35. **Current Trends In Physical Education And Sports** 136 - 138
Dr. Sangita N. Lohakpure

36. **Empowering Woman Through Physical Activities And Sports** 139 - 141
Shweta P. Mendhe

37. **Use of Information and Computer Technology (ICT) in Physical Education And sports** 142 - 143
Dr. Sudhakar Sakharamji Deshmukh

38. **Career Opportunity in Physical Education And Sports** 144 - 147
Vikas Khelukar

39. **Physical Education Issues And Development In Sports** 148 - 150
Prof. Sachin J. Kokode

40 **Changing Trends in Physical Education And Sports** 151 - 153
Dr. Sachin Suresh Mahalle

41 **Career Opportunities In Physical Education And Sports** 154 - 156
Prof. Sarjerao R. Wagh

42 **Trends And Innovations Through ICT In World of Sports** 157 - 159
Prof. Sunil G. Dhakulkar

43 **Integration of Digital Technologies In Physical Education** 160 - 162
Syed Anisoddin

44 **Impact of Sports Psychology On Sports Performance** 163 - 166
Dr. Sagar Pralhadrao Narkhede

A LEADING

NATIONAL BOOKS PUBLISHING

HOUSE IN INDIA

Write well - Right now

DNYANPATH PUBLICATION

FEATURES

- National Publication House
- ISBN Books For Academic Purposes
- E-book Edition Available
- Research Journals
- ISO 9001:2015 Certified
- Well Qualified Quality Control Team Of Experts
- Translated Books With Translation And Editing Facilities
- Quality Printing And Designing
- Sales Across The Country
- Online Sales Provider (Amazon, Flipkart, Bookganga)
- Distribution Facility

ISO 9001 : 2015

ज्ञानपथ®

पब्लिकेशन

Convert your PhD Theses/ Dissertation Into a Book with Authentic ISBN

Our Publication Covers Following Discipline

Engineering And Technology | Science And Technology | Religion And Theological | Art And Literature | Physical Education | School/ Children | Science And Humanities

Philosophy | Social Science | Medical | Education | Infotainment

FFS-A, Block C,First Floor, Venus Plaza, Shegaon Naka, V.M.V. Road, Amravati - 444 603 (Maharashtra)

Visit us : www.dnyanpath.org | Email : dnyanpathpub@gmail.com

Contact us : 08600353712 | 09503237806

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ

गौरव ग्रंथ

मानद संपादक
प्रा. प्रकाश जंजाळ

मुख्य संपादक
प्रा. प्रशांत शामराव

Gauravgranth - Dr. Babasaheb Ambedkar Sahitya Va Chalval

गौरवग्रंथ– डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ

मानद संपादक : प्रा. प्रकाश अंजाळ

मुख्य संपादक : प्रा. प्रशांत शामराव शिरसाट

सहसंपादक : सौ. सुजाता प्रशांत शिरसाट

सल्लागार मंडळ : ॲड. प्रकाश आंबेडकर, **राष्ट्रीय अध्यक्ष**
भा.रि.प. व वंचित बहुजन आघाडी

डॉ. हर्षदीप कांबळे (I.A.S.), **सचिव**
(लघु व मध्यम इंडस्ट्रीज) आणि
विकास आयुक्त (उद्योग) महाराष्ट्र शासन

डॉ. शशांक सोनवणे, **सहयोगी प्राध्यापक**
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा
विद्यापीठ, औरंगाबाद

प्रा. अश्वबीर गजभिये, **संचालक**
लोटस अँड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
नागपूर

प्रकाशक

Lotus & Cobra Publishing House
C/o. Ashwajit Patil, 425, New Khadan, Lashkaribagh, Nagpur-17
M : 9096924808 / 9405238458
e-mail : lotusandcobraph@gmail.com

प्रथम आवृत्ती – एप्रिल 2020
ISBN – 978-93-87250-42-0

Author(s) is responsible for contents and corrections.

Layout, Cover Design, Printed at :
Akanksha Tankalekhan And Publication
Near Ram Mandir, Peth Pura, Hiwarkhed, Tq. Telhara Dist. Akola
Maharashtra 444103
M : 9096593842 Email : akankshajournal@gmail.com

(डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ या संपादित गौरव ग्रंथातील लेखांच्या विचारांशी मानद संपादक, मुख्य संपादक, सल्लागार मंडळ, प्रकाशक व मुद्रक सहमत असतीलच असे नाही. हे लेखकांचे स्वतंत्र विचार आहेत.)

॥ अ नु क्र म णि का ॥

१) आयु. अरविंद संभाजी पाझारे – १–७
आधुनिक युगातील शिक्षणतज्ञ–डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर.

२) डॉ. सुदर्शन दिवसे– ८–१९
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे बहिष्कृत भारतातील अग्रलेख

३) डॉ. डोंगे सतीश बाबुराव– २०–२५
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे जातिव्यवस्थेचे अर्थशास्त्र

४) डॉ. व्हि. आर. कोडापे– २६–३१
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे लोकशाहीसंबंधी विचार

५) प्रा. डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे– ३२–३८
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची युगप्रवर्तक पत्रकारिता

६) प्रा. डॉ. शाम रा. दुतोंडे– ३९–४४
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारातील सामाजिक क्रांती

७) प्रा. डॉ. नीलम छंगाणी– ४५–५०
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार

८) प्रा. डॉ. राजेश चौरपगार– ५१–५७
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची महाड चवदार तळे क्रांती

९) प्रा. फकिरा भगवान राजगुरू– ५८–६६
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे राजकीय विचार: एक मूल्यमापन

१०) प्रा. विलास शालिग्रामजी गांजरे– ६७–७२
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक, सामाजिक व राजकीय विचार

११) प्रा. अरुण सदाशिव घायाळ– ७३–७८
डॉ. आंबेडकरांचे स्त्री शोषण विषयक विचार

१२) प्रा. डॉ. गजानन घोंगटे– ७९–८२
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे स्त्री शिक्षणा विषयीचे धोरण व कार्य

१३) डॉ. प्रकाश श्रीराम कोल्हे– ८३–८९
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे धर्मपरिवर्तनासंबंधी विचार

१४) डॉ. मदन दत्तराव झाडे– ९०–९३
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक, सामाजिक आणि राजकीय कार्य व विचार

जगातील सर्व उपेक्षित, वंचित व पिडितांच्या लढ्याचे प्रेरणास्थान, शक्तीस्थान प.पू. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर ठरले आहेत. त्यांच्या जीवनातील संघर्ष व त्यांचे विचार यांना प्रमाण मानून देशातील जगभरातील अनेक संघटना व संस्था समाज व देश हितासाठी कार्यरत आहेत. त्यांनी सन १९२० ते १९५६ या कालखंडात केलेल्या सर्वांगीण उन्नतीचा लढा आजही संपलेला नाही. आजही देशात सामाजिक, शैक्षणिक, आर्थिक व धार्मिक क्षेत्रात प्रचंड विषमता आहे. स्वातंत्र्य, समता, बंधुता व न्याय ही तत्वे समाजात व देशात रुजलेली दिसत नाही.

स्वातंत्र्य मिळाल्यानंतर हा देश एकसंघ होईल देशातील लोक एकोप्याने, प्रेमाने व बंधुत्वाने बांधल्या जातील, हे फक्त स्वप्नच राहीले आहे. उलट आजच्या काळात प्रतिगामी शक्ती सामाजिक सौहार्द विस्कटू पाहत आहेत. शेकडो वर्षांपासून शेजारी राहणाऱ्या लोकात परस्पर विश्वासाचे जे नाते जुळले होते, ते आजच्या घडीला विस्कटू पाहात आहे. अशा काळात डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांची कधी नव्हे तेवढी आवश्यकता समाजाला व देशाला आहे.

घटनेच्या माध्यमातून समताधिष्ठित समाज निर्माण करायचे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे ध्येय होते. हे त्यांचे कार्य पूर्ण करण्यासाठी बाबासाहेबांच्या विचारांचा विविधांगांनी अभ्यास करुन त्यांचा लोक कल्याणकारी विचार सर्वदूर जनसामान्यांपर्यंत पोहचणे आवश्यक आहे. हेच आज समाज व देशासाठी आवश्यक आहे.

बाबासाहेबांच्या विचारांनी समाज प्रगल्भ व्हावा. कालबाह्य व जुन्या–बुरसटलेल्या रुढी–परंपरांचा समाजाने त्याग करुन नवीन विज्ञानवादी, प्रगतीशील विचारांची कास धरावी. हा देश गुण्या गोविंदाने, एकसंघपणे राहून. बलशाली व समृद्ध भारताची निर्मिती व्हावी यासाठी हा विचारांचा जागर.

लोटस ॲण्ड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस

द्वारा अश्वजीत पाटील,

425, न्यु खदान, लष्करीबाग, नागपुर - 17.

मो. 9096924808, 9405238458

email : lotusandcobraph@gmail.com

मुल्य : 300/-

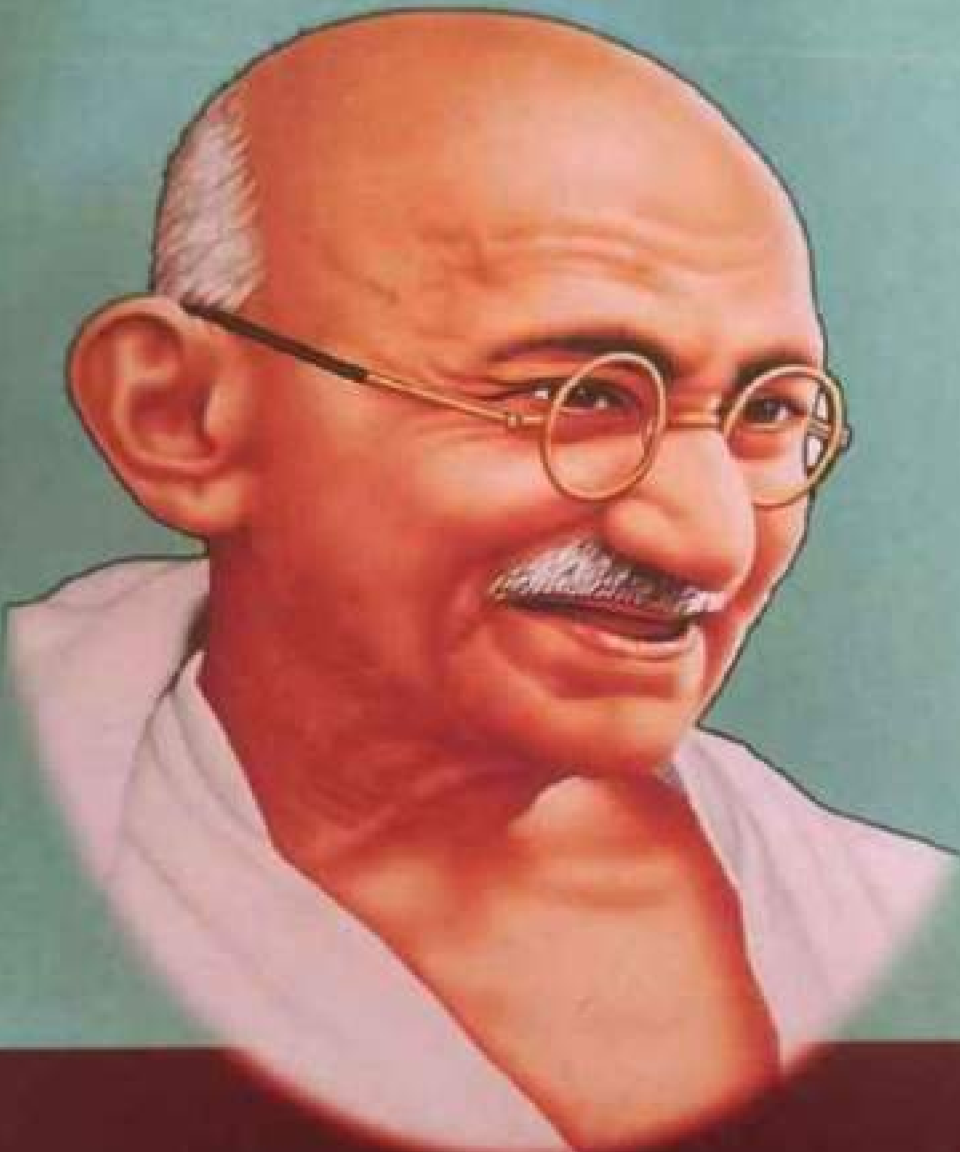

महात्मा गांधी यांचे समाजवादी विचार

प्रा. डॉ. विनायक कोडापे

महात्मा गांधी यांचे समाजवादी विचार

प्रा. डॉ. विनायक कोडापे
राज्यशास्त्र विभाग प्रमुख,
श्री. किसनलाल नथमल गोयनका कला व
वाणिज्य महाविद्यालय,
कारंजा लाड, जि. वाशिम

ज्योतीचंद्र पब्लिकेशन

ISBN : 978-93-85162-20-6

- महात्मा गांधी यांचे समाजवादी विचार
  प्रा. डॉ. विनायक कोडापे

- प्रकाशन क्र. 11035

© लेखकाधिन

- प्रकाशक
  ज्योतीचंद्र पब्लिकेशन
  एल.आय.सी. कॉलनी, लातूर, ता. जि. लातूर - 413531.

- अक्षर जुळवणी
  विकास ढमाले
  एल.आय.सी. कॉलनी, लातूर.

- मुखपृष्ठ
  विकास ढमाले

- मुद्रक
  ज्योतीचंद्र ऑफसेट प्रिंटींग ॲन्ड बायडिंग,
  एल.आय.सी. कॉलनी, लातूर.

- प्रथमावृत्ती : 02 ऑक्टोबर, 2018

- मुल्य : 250/-

अनुक्रमणिका

अ.क्र.	विवरण	पृष्ठ क्र.
१	म. गांधीची रचनात्मक कार्यक्रमाची संकल्पना	०१-१०
२	जातीय ऐक्य	११-१४
३	अस्पृश्यता निवारण	१५-२३
४	दारुबंदी	२४-३१
५	खादी	३२-४०
६	इतर ग्रामोद्योग	४१-४५
७	ग्रामसफाई	४६-४७
८	नई तालिम (शिक्षणासंबंधी कार्यक्रम)	४८-६८
९	प्रौढशिक्षण	६९-७८
१०	स्त्रियांची सेवा	७९-८३
११	आरोग्य व स्वच्छतेचे शिक्षण	८४-८५
१२	प्रांतीय भाषा	८६-८८
१३	राष्ट्रभाषा	८९-९०
१४	आर्थिक समता	९१-१०७
१५	शेतकरी	१०८-१०९
१६	कामगार	११०-११४
१७	आदिवासी लोक	११५-११६
१८	महारोगी	११७-११७
१९	विद्यार्थी	११८-१२७

प्रा. डॉ. विनायक कोहोपे हे राज्यशास्त्राचे एक व्यासंगी अभ्यासक म्हणून ओळखले जातात. ते श्री किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय, कारंजा (लाड), जि. वाशिम येथे मागील दोन वर्षांपासून कार्यकारी प्राचार्य व राज्यशास्त्राचे सहयोगी प्राध्यापक म्हणून कार्यरत आहेत. त्यांनी संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठाच्या निवड व पदोन्नती समिती, एल.ए.सी., विद्यापीठ, पेपर मॉडरेशन समिती अशा विविध समित्यावर एक तज्ञ म्हणून कार्य केलेले आहे. आतापर्यंत त्यांचे तीन पुस्तके प्रकाशित झाली असून त्यामध्ये राजकीय सिध्दांत, दहशतवादाचे विविध आयाम, भारतीय शासन व राजकारण, यांचा समावेश आहे. या पुस्तकांना सर्व स्तरातून चांगला प्रतिसाद मिळाला आहे. याशिवाय त्यांनी विद्यापीठ अनुदान आयोगाकडून मंजूर केलेला संशोधन प्रकल्प पूर्ण केला आहे. राज्य व राष्ट्रीय स्तरावरील विविध परिषदा आणि कार्यशाळांमध्ये सहभाग घेऊन विविध विषयावर संशोधन लेख प्रकाशित केलेले आहे. विविध शैक्षणिक समित्यांवर त्यांच्या नियुक्त्यांमुळे अभ्यासक्रमाची पुनर्रचना करण्यात त्यांनी महत्त्वाची भूमिका पार पाडली आहे.

ISBN 978-93-85162-20-6

भारतीय विचारवंत

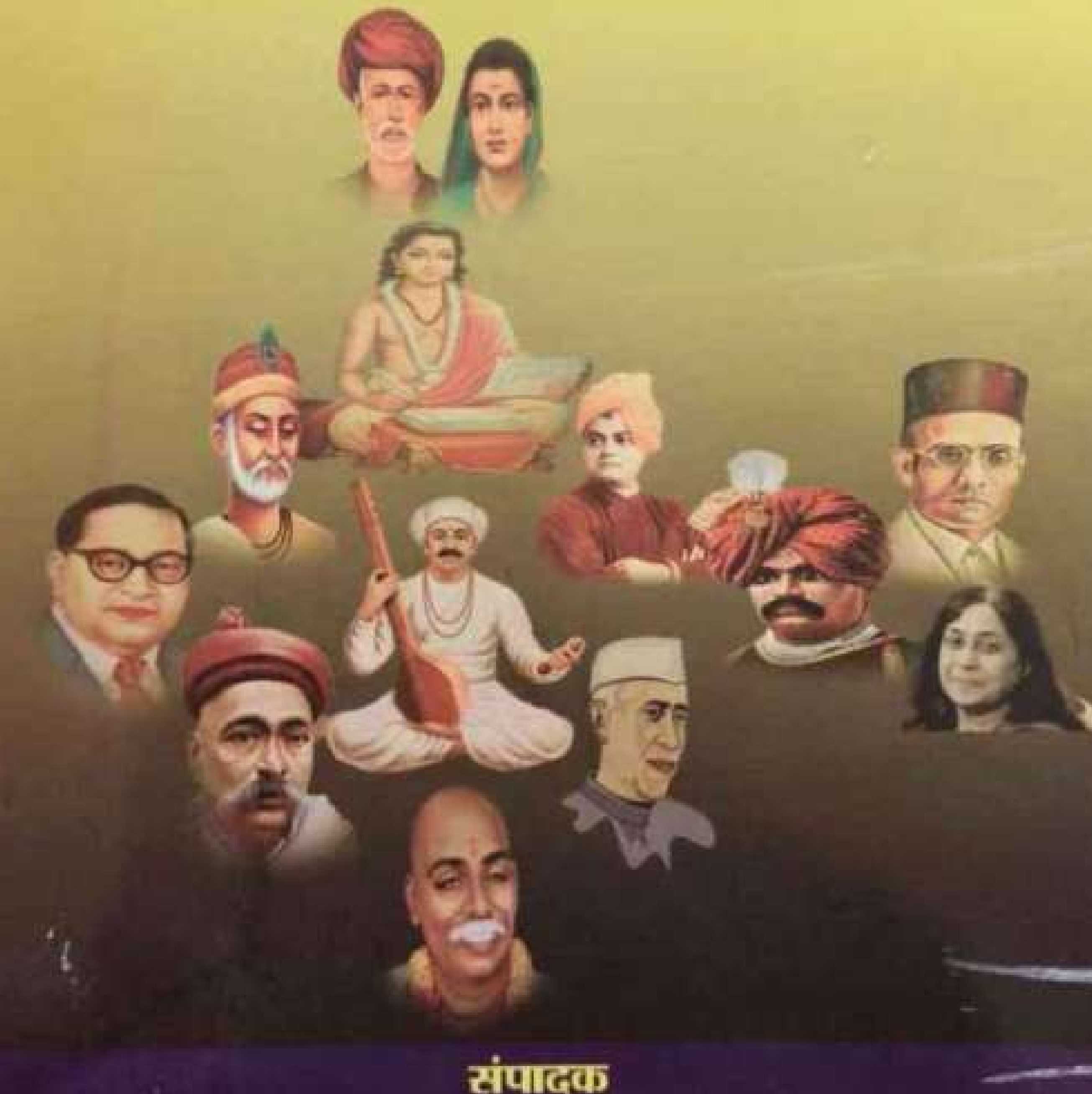

संपादक

डॉ. नीलम छंगाणी   डॉ. नितीन चौधरी

डॉ. अनिल ठाकरे १३९
३०. १९६० नंतरची दलित कथा : एक आकलन / डॉ. अशोक वाहुरवाघ १४१
३१. पद्मश्री डॉ. शिवाजीराव उपाख्य दाजीसाहेब पटवर्धन / डॉ. अमित गावंडे १४६
३२. राजर्षी शाहू महाराजांच्या शैक्षणिक कार्यांचे विश्लेषणात्मक अध्ययन / डॉ. भारती देशमुख १५२
३३. गानसरस्वती किशोरीताई आमोणकर : एक प्रयोगशील गायिका / प्रा. विवेक चापके १५७
३४. विनायक दामोदर सावरकरांची राजकीय विचार सृष्टी / डॉ. व्ही. आर. कोडापे १६३
३५. राजश्री शाहु महाराजांचे सामाजिक व शैक्षणिक विचारांचे विश्लेषणात्मक अध्ययन / प्रा. अमरिष गावंडे १६८
३६. राष्ट्रपिता महात्मा गांधी / प्रा. दिपाली देशमुख १७२
३७. थोर साहित्यिका सावित्रीबाई फुले / प्रा. दिपाली शिरसाट १७६
३८. आधुनिक विख्यात खगोलशास्त्रज्ञ डॉ. जयंत नारळीकर / डॉ. बालाजी राठोड १८२
३९. अनुभवमंटप प्रत्यक्ष लोकशाहीसाठी संसद : महात्मा बसवेश्वर / डॉ. व्यंकट पाटील १८८
४०. खाशाबा दादासाहेब जाधव यांचा ऑलिम्पिक मेडलचा रोमांचक प्रवास / डॉ. तातेराव केंद्रे १९२
४१. आचार्य विनोबा भावे और विश्वस्त वत्ती / डॉ. तुषार कोटक १९७
४२. डॉ. रंगनाथन - ग्रंथालयाचे भीष्म पितामह / डॉ. नामदेव राठोड २०१
४३. छत्रपती शाहूमहाराजांचे जातिभेदाच्या विध्वंसक उच्चाटनार्थ कार्य / डॉ. शाम दुतोंडे २०५
४४. पंजाब केसरी लाला लजपतराय यांचे ब्रिटिश शासनाविरुद्ध धोरण / प्रा. डॉ. आर. पी. झनके २१०

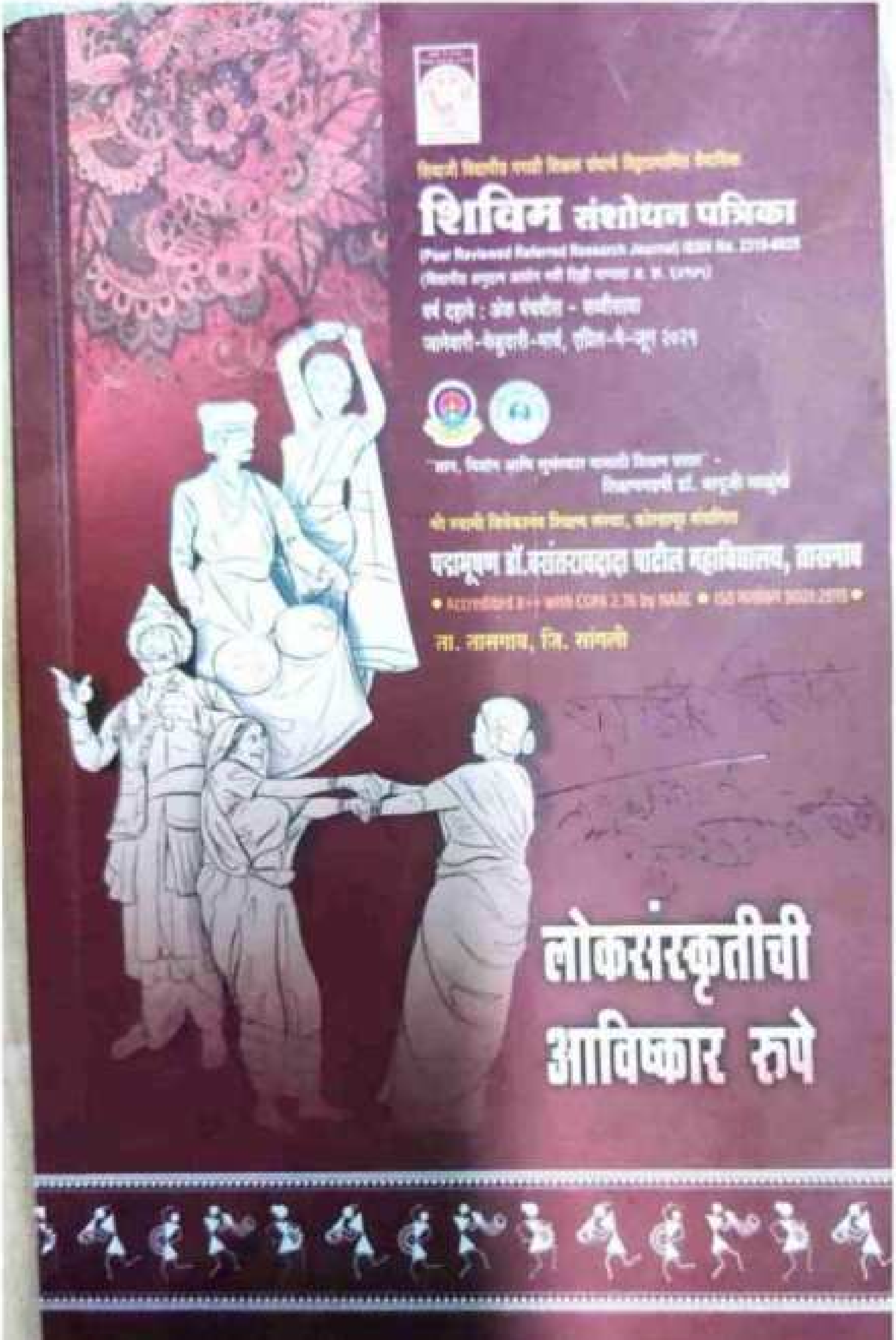
शिविम संशोधन पत्रिका
पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, तासगाव
ता. तासगाव, जि. सांगली
लोकसंस्कृतीची आविष्कार रूपे

शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघाचे विद्वत्समीक्षित त्रैमासिक

शिविम संशोधन पत्रिका

(Peer Reviewed Referred Research Journal) ISSN No. 2319-6025

(विद्यापीठ अनुदान आयोग यांनी दिलेली मान्यता क्र. [illegible])

वर्ष दहावे : अंक पंचवीस व सव्वीसावा

जानेवारी-फेब्रुवारी-मार्च, एप्रिल-मे-जून २०२१

लोकसंस्कृतीची आविष्कार रूपे

[illegible]

[illegible] कोल्हापूर

• अतिथी संपादक •

डॉ. मिलिंद हुजरे

प्राचार्य, पद्मभूषण डॉ. वसंतरावदादा पाटील महाविद्यालय, तासगाव, जि. सांगली

डॉ. तातोबा बदामे | डॉ. शहाजी पाटील

• कार्यकारी संपादक •

डॉ. नीला जोशी

• संपादक मंडळ •

प्रा. (डॉ.) नंदकुमार मोरे | डॉ. गोमटेश्वर पाटील | डॉ. तातोबा बदामे | डॉ. दिनेश वाघुंबरे

• सल्लागार समिती •

डॉ. राजन गवस | डॉ. प्रकाश कुंभार | डॉ. डी. ए. देसाई | डॉ. अनिल गवळी

• प्रकाशक •

अध्यक्ष, शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ, कोल्हापूर

अनुराज, ७/४ सूर्यवंशी कॉलनी, सानेगुरुजी वसाहत, कोल्हापूर - ४१५ ०११

मुद्रक

देशमाने ऑफसेट,

औद्योगिक वसाहत, पलूस, (जि. सांगली) ४१६ ३१०, मो. ९९७०७००७५८

मूल्य: ₹३००

ही संशोधन पत्रिका प्रकाशक डॉ. शिवकुमार सोनाळकर, यांनी शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ, कोल्हापूर यांच्यासाठी देशमाने ऑफसेट, औद्योगिक वसाहत, पलूस येथे छापून अनुराज, ७/४ सूर्यवंशी कॉलनी, सानेगुरुजी वसाहत, कोल्हापूर - ४१५ ०११ येथे प्रकाशित केली. या अंकातील प्रकट झालेल्या मताशी संपादक, प्रकाशक, सल्लागार व मुद्रक सहमत असतीलच असे नाही.

वऱ्हाडी लोकगीते: संस्कृती आणि लोकशिक्षण	डॉ. विजया प्रशांत पवार	३५०
लोकसाहित्याचा मौखिक अविष्कार : जात्यावरील ओवी	डॉ. गजानन गोपाळराव हेरोळे	३५४
लोकजीवनातील म्हणींचे स्थान	वैशाली श्रीकांत गुंजेकर	३५७
लोकसाहित्याचा प्रयोगरूप आविष्कार	डॉ.सुभाष गणपती जाधव	३६०
खरसुंडीचे लोकदैवत – श्री सिद्धनाथ	विजय शिंदे	३६४
लोकगीतातील भावविश्व	डॉ. विजय मे. जाधव	३६८
ज्ञानदेवांच्या गौळणीतील अध्यात्म विचार	डॉ. महेश नारायण गायकवाड	३७१
लीळाचरित्रातील लोककथा	डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे	३७५
लोकसंस्कृतीची अविष्कार रूपे – लोकनाट्य दशावतार	डॉ. प्रतिभा शंकर पाग-सोनी	३७९
लोकसंस्कृतीचे उपासक	दीपक हरिदास कांबळे	३८१
लोकसाहित्य, माध्यमांतर व चित्रपट यांचा संबंध	डॉ. अजित यल्लाप्पा कांबळे	३८५
प्रयोगरूप लोककला – 'जागरण '	डॉ. नंदिनी गणपती काळे	३८८
मध्ययुगीन मराठीतील जैन परंपरेतील लोकगीते	डॉ. गोमटेश्वर पाटील	३९२
'कळसूत्री बाहुली' : लोककलेचा अविष्कार	रेखा काशिनाथ पसाले	३९६
लोकदैवताचे सामाजिक व सांस्कृतिक अधिष्ठान	डॉ. भारत भिमराव जाधव	३९९
लोकशाहीर पुंडलिक फरांदे यांचे भारतीय स्वातंत्र्यचळवळीतील योगदान	डॉ.संग्राम गोपीनाथ थोरात	४०२
लोकसाहित्याचा प्रयोगरूप आविष्कार	स्मिता शिवराज पाटील	४०६

Suresh Pandurang Suryawanshi
B.E. (Civil)

RUSHIKESH
CONSTRUCTION
ENGINEER & CONTRACTOR

Joshi Lane, TASGAON
Tal.Tasgoan, Dist.Sangli
Ph.:(02346) 241101
Mob.: 9766192070

बुक-पोस्ट

प्रति,

प्रेषक :
प्रा. (डॉ.) शिवकुमार सोनाळकर,
संस्थापक तथा अध्यक्ष
शिवाजी विद्यापीठ मराठी शिक्षक संघ, कोल्हापूर
द्वारा : अनुराज, ७/४ सूर्यवंशी कॉलनी, सानेगुरुजी वसाहत, कोल्हापूर - ४१६ ०११

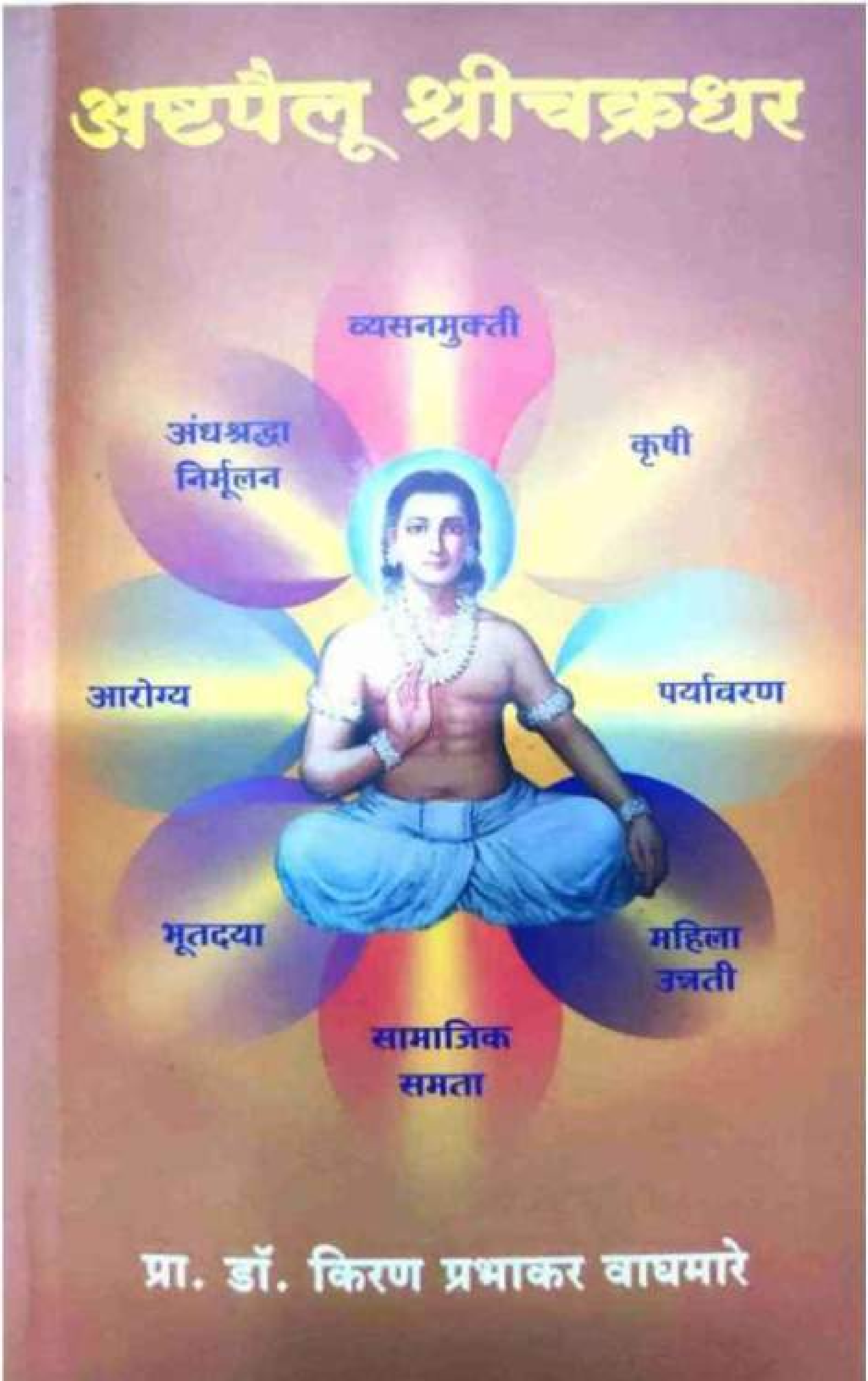
अष्टपैलू श्रीचक्रधर
व्यसनमुक्ती
अंधश्रद्धा निर्मूलन
कृषी
आरोग्य
पर्यावरण
भूतदया
महिला उन्नती
सामाजिक समता
प्रा. डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे

अष्टपैलू श्रीचक्रधर (वाड्मयीन संशोधन)
– प्रा. डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे

Ashtapailu ShriChakradhar (Research Book)
- Prof. Dr. Kiran Prabhakar Waghmare

© प्रा. डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे कृष्णनगरी, न्यू खेताननगर, कौलखेड, अकोला. पिनकोड – ४४४००४. मो. नं. –९८५०९०२१५४	© Prof. Kiran P. Waghmare Krushnnagari, New Khetan Nagar, Kaulkhed, Akola. Pincode- 444 004. Mob. No. - 9850902154
प्रथम आवृत्ती : २९ ऑगस्ट २०२२	**First Edition : 29 Aug. 2022**
अक्षरजुळणी यशोदीप क्रिएशन्स, पुणे	**Typing :** Yashodeep Creations, Pune
मुखपृष्ठ निखिल लंभाते	**Cover :** Nikhil Lambhate
प्रकाशक यशोदीप पब्लिकेशन्स, २१७ ब, जोरी निवास, नारायण पेठ, पुणे – ३०. संपर्क क्र. – ९०२८७३६००१, ९८५०८८४१७५,(०२०)४१२१७४४१	**Publisher :** Nikhil Lambhate, Rupali Auchare. **Yashodeep Publications** 217 B, Jori Niwas, Narayan Peth, Pune - 30. Contact No. : 9028736001, 9850884175, (020)41217441
मुद्रक : समर्थ प्रोसेस, पुणे	**Printer** : Samarth Process, Pune
मूल्य : ₹ १६०/-	**Price** : ₹ 160/-

ISBN : 978-93-91324-44-5

प्रा. डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे

शिक्षण : एम. ए. (मराठी), एम. ए. (शिक्षणशास्त्र),
नेट, सेट, पीएच. डी. (महानुभावीय सिद्धांतसूत्र व त्यावर भाष्य करणारे पत्रकार यांचा चिकित्सक अभ्यास)

हुद्दा : सहायक प्राध्यापक (मराठी)
श्री किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय,
कारंजा (लाड), जि. वाशिम- ४४४१०५

निवास: न्यू खेतान नगर, कौलखेड, अकोला- ४४४००४
मो. ९८५०९०२१५४ / ८६६९११७३८६
ईमेल : drkwaghmare@gmail.com

शोधनिबंध : ५ आंतरराष्ट्रीय परिषदेत शोधनिबंध सादर व प्रकाशित.
१५ राष्ट्रीय परिषदेत शोधनिबंध सादर व प्रकाशित.

विशेष :
* २ वर्ष दैनिक देशोन्नती या वृत्तपत्रात उपसंपादक म्हणून कार्य केले.
* १२ वर्ष दैनिक लोकमत या वृत्तपत्रात वरिष्ठ उपसंपादक म्हणून कार्य केले.
* अनेक वृत्तपत्रे, मासिके, साप्ताहिकांमधून शिक्षण, साहित्य, सांस्कृतिक, सामाजिक व पर्यावरण या विषयांवर लेखन प्रकाशित.

पुरस्कार :
* महाराष्ट्र शासनाचा उत्कृष्ट पत्रकारिता पुरस्कार २००९
* अरविंदबाबु देशमुख प्रतिष्ठान, नागपूरचा उत्कृष्ट पत्रकारिता पुरस्कार २००८
* अंकुर साहित्य संघाचा राज्यस्तरीय उत्कृष्ट पत्रकारिता पुरस्कार २००७ व २००९
* ग्रामीण पत्रकार संघाचा उत्कृष्ट पत्रकारिता पुरस्कार २००७
* महदंबा साहित्य संघाचा 'आद्य ग्रंथकार म्हाइंभट' उत्कृष्ट मराठी वाङ्मय पुरस्कार २०२०
* याशिवाय विविध संस्थांच्यावतीने पत्रकारिता, सामाजिक कार्य व साहित्य क्षेत्रातील योगदानाबद्दल पुरस्कार देऊन गौरविण्यात आले.

प्रकाशित पुस्तक : महानुभावीय सिद्धांत सूत्र व पत्रकार

ISBN : 978-93-91324-44-5

यशोदीप पब्लिकेशन्स,
पुणे-३०.

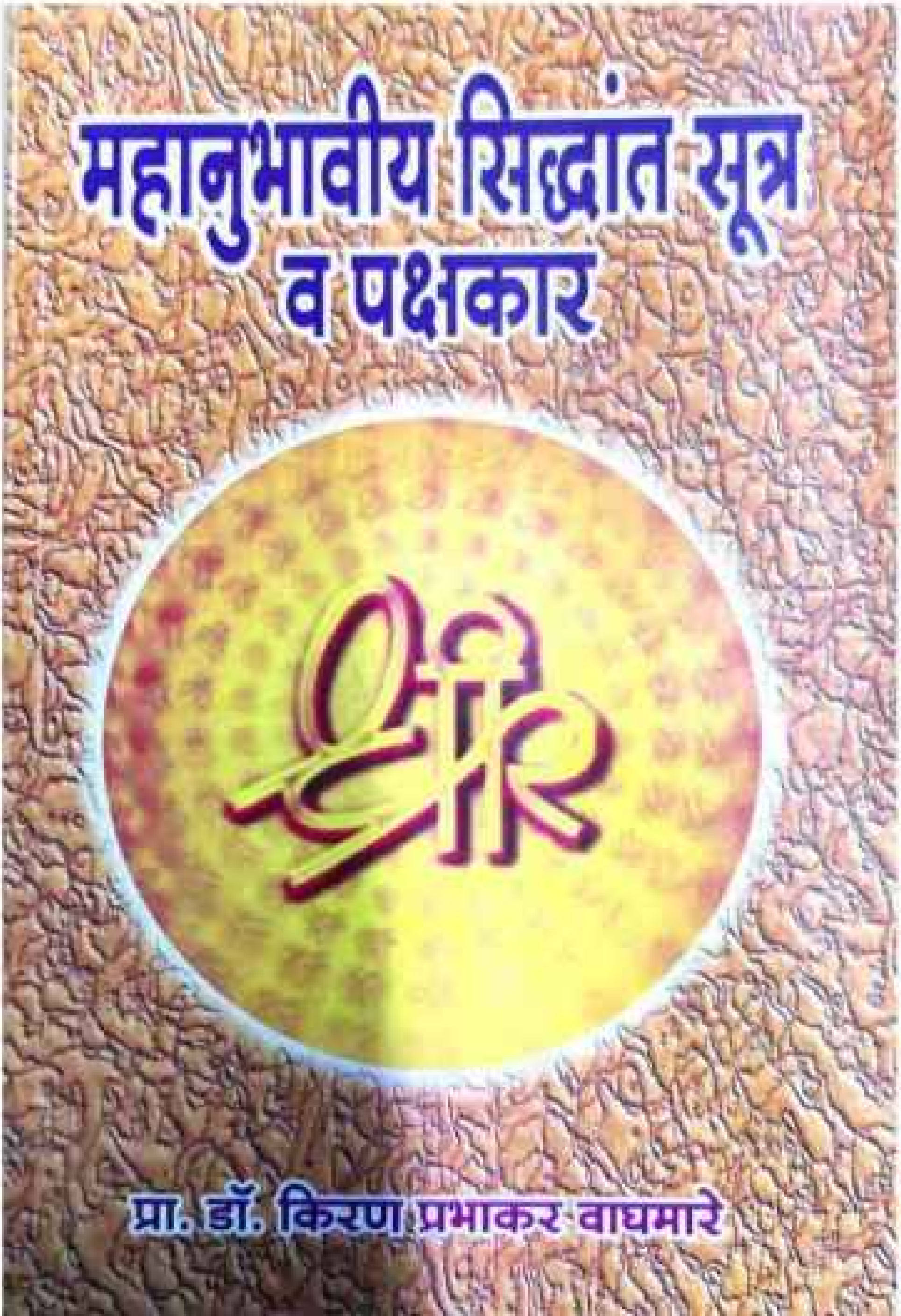
महानुभावीय सिद्धांत सूत्र
व पक्षकार
श्री
प्रा. डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे

महानुभावीय सिद्धांत सूत्र व पक्षकार

प्रा. डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे

लोटस् ॲन्ड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
नागपूर–17

Mahanubhaviya Siddhant Sutra Va Pakshakar
महानुभावीय सिद्धांत सूत्र व पक्षकार

Dr. Kiran Prabhakar Waghmare
डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे

© लेखक

प्रकाशक
Lotus & Cobra Publishing House
C/o. Ashwajit Patil, 425, New Khadan, Lashkaribagh, Nagpur-17
M : 9096924808 / 9405238458
e-mail : lotusandcobraph@gmail.com

प्रथम आवृत्ती – 2019
ISBN – 978-93-87250-36-9

Author is responsible for contents and corrections.

Layout
Ashwajit Patil
Kalatmak Printing & Binding Bureau
425, New Khadan, Lashkaribagh, Nagpur

Cover Design
Nirmal Computers, Indroa, Nagpur-14

Printed at :
Panchsheel Graphic
137, Near Shivkrupa Mangal Karyalaya, Milind Nagar, Balabhaupeth, Nagpur-17
M : 9881144706, e-mail : panchsheelgraphicsngp2015@gmail.com

प्रा. डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे

शिक्षण : एम.ए. (मराठी), एम. ए. (शिक्षणशास्त्र)
नेट, सेट, पीएच. डी.,
मास्टर ऑफ मास कम्युनिकेशन

हुद्दा : सहायक प्राध्यापक (मराठी)
श्री किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय
कारंजा (लाड), जि. वाशिम – 444105.

निवास : न्यु खेतान नगर, कौलखेड, अकोला – 4440[illegible]
मो. 9850902154, 8669[illegible]
[illegible]

शोधनिबंध : 1 आंतरराष्ट्रीय परिषदेत शोधनिबंध सादर.
10 राष्ट्रीय परिषदांमध्ये शोधनिबंध सादर

विशेष :
- ★ 2 वर्ष दैनिक देशोन्नती वृत्तपत्रात उपसंपादक म्हणून कार्य केले.
- ★ 12 वर्ष दैनिक लोकमत वृत्तपत्रात वरिष्ठ उपसंपादक म्हणून कार्य केले.
- ★ अनेक वृत्तपत्र, मासिके, साप्ताहिकांमधून शिक्षण, सांस्कृतिक, सामाजिक आणि पर्यावरण विषयावर लेखन

पुरस्कार :
- ★ महाराष्ट्र शासनाचा उत्कृष्ट पत्रकारिता पुरस्कार 2009
- ★ अरविंदबाबू देशमुख प्रतिष्ठान, नागपूरचा उत्कृष्ट पत्रकारिता पुरस्कार 2008
- ★ अंकुर साहित्य संघाचा राज्यस्तरीय उत्कृष्ट पत्रकारिता पुरस्कार 2007 व 2009
- ★ ग्रामीण पत्रकार संघाचा उत्कृष्ट पत्रकारिता पुरस्कार 2007
- ★ याशिवाय विविध संस्थांच्या वतीने पत्रकारिता, सामाजिक कार्य व साहित्य क्षेत्रातील योगदानाबद्दल पुरस्कार देवून गौरविण्यात आले आहे.

लोटस ॲण्ड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
द्वारा अश्वजीत पाटील,
425, न्यु खदान, लष्करीबाग, नागपूर – 17.
मो. 9096924808, 9405238458
email : lotusandcobraph@gmail.com
ISBN No. : 978-93-87250-36-9

मूल्य : 350/-

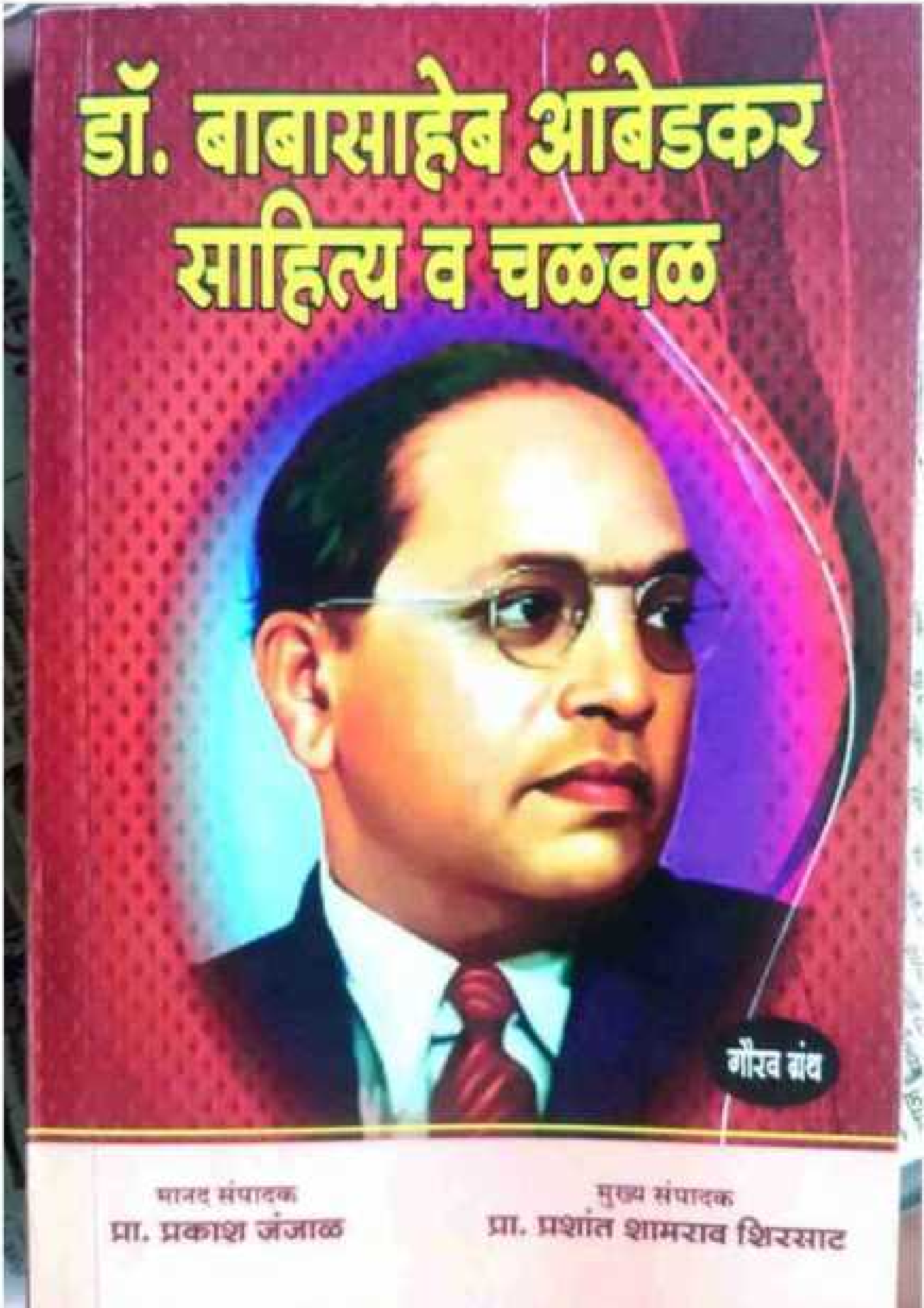
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
साहित्य व चळवळ
गौरव ग्रंथ
मानद संपादक
प्रा. प्रकाश जंजाळ
मुख्य संपादक
प्रा. प्रशांत शामराव शिरसाट

Gauravgranth - Dr. Babasaheb Ambedkar Sahitya Va Chalval
गौरवग्रंथ– डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ

मानद संपादक : प्रा. प्रकाश जंजाळ

मुख्य संपादक : प्रा. प्रशांत शामराव शिरसाट

सहसंपादक : सौ. सुजाता प्रशांत शिरसाट

सल्लागार मंडळ : ॲड. प्रकाश आंबेडकर, **राष्ट्रीय अध्यक्ष**
भा.रि.प. व वंचित बहुजन आघाडी

डॉ. हर्षदीप कांबळे (I.A.S.), **सचिव**
(लघु व मध्यम इंडस्ट्रीज) आणि
विकास आयुक्त (उद्योग) महाराष्ट्र शासन

डॉ. शशांक सोनवणे, **सहयोगी प्राध्यापक**
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा
विद्यापीठ, औरंगाबाद

प्रा. अश्ववीर गजभिये, **संचालक**
लोटस ॲंड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
नागपूर

प्रकाशक

Lotus & Cobra Publishing House
C/o. Ashwajit Patil, 425, New Khadan, Lashkaribagh, Nagpur-17
M : 9096924808 / 9405238458
e-mail : lotusandcobraph@gmail.com

प्रथम आवृत्ती – एप्रिल 2020
ISBN – 978-93-87250-42-0

Author(s) is responsible for contents and corrections.

Layout, Cover Design, Printed at :
Akanksha Tankalekhan And Publication
Near Ram Mandir, Peth Pura, Hiwarkhed, Tq. Telhara Dist. Akola
Maharashtra 444103
M : 9096593842 Email : akankshajournal@gmail.com

(डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ या संपादित गौरव ग्रंथातील लेखांच्या विचारांशी मानद संपादक, मुख्य संपादक, सल्लागार मंडळ, प्रकाशक व मुद्रक सहमत असतीलच असे नाही. हे लेखकांचे स्वतंत्र विचार आहेत.)

॥ अनुक्रमणिका ॥

१) आयु. अरविंद संभाजी पाझारे – १–७

आधुनिक युगातील शिक्षणतज्ञ–डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर.

२) डॉ. सुदर्शन दिवसे– ८–१९

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे बहिष्कृत भारतातील अग्रलेख

३) डॉ. ढोणे सतीश बाबुराव– २०–२५

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे जातिव्यवस्थेचे अर्थशास्त्र

४) डॉ. व्हि. आर. कोढारे– २६–३१

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे लोकशाहीसंबंधी विचार

५) प्रा. डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे– ३२–३८

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची युगप्रवर्तक पत्रकारिता

६) प्रा. डॉ. शाम रा. दुतोंडे– ३९–४४

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारातील सामाजिक क्रांती

७) प्रा. डॉ. नीलम छंगाणी– ४५–५०

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार

८) प्रा. डॉ. राजेश चौरपगार– ५१–५७

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची महाड चवदार तळे क्रांती

९) प्रा. फकिरा भगवान राजगुरू– ५८–६६

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे राजकीय विचार: एक मूल्यमापन

१०) प्रा. विलास शालिग्रामजी चांदरे– ६७–७२

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक, सामाजिक व राजकीय विचार

११) प्रा. अरुण सदाशिव पायाळ– ७३–७८

डॉ. आंबेडकरांचे स्त्री शोषण विषयक विचार

१२) प्रा. डॉ. गजानन घोंगडे– ७९–८२

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे स्त्री शिक्षणा विषयीचे धोरण व कार्य

१३) डॉ. प्रकाश श्रीराम कोल्हे– ८३–८९

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे धर्मपरिवर्तनासंबंधी विचार

१४) डॉ. मदन दत्तराव झाडे– ९०–९३

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक, सामाजिक आणि राजकीय कार्य व विचार

जगातील सर्व उपेक्षित, वंचित व पिडितांच्या लढ्याचे प्रेरणास्थान, शक्तीस्थान प.पू. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर ठरले आहेत. त्यांच्या जीवनातील संघर्ष व त्यांचे विचार यांना प्रमाण मानून देशातील जगभरातील अनेक संघटना व संस्था समाज व देश हितासाठी कार्यरत आहेत. त्यांनी सन १९२० ते १९५६ या कालखंडात केलेल्या सर्वांगीण उन्नतीचा लढा आजही संपलेला नाही. आजही देशात सामाजिक, शैक्षणिक, आर्थिक व धार्मिक क्षेत्रात प्रचंड विषमता आहे. स्वातंत्र्य, समता, बंधुता व न्याय ही तत्वे समाजात व देशात रुजलेली दिसत नाही.

स्वातंत्र्य मिळाल्यावर हा देश एकसंघ होईल देशातील लोक एकोप्याने, प्रेमाने व बंधुत्वाने सांधल्या जातील, हे फक्त स्वप्नच राहीले आहे. उलट आजच्या काळात प्रतिगामी शक्ती सामाजिक सौहार्द बिघडवू पाहत आहेत. शेकडो वर्षांपासून शेजारी राहणाऱ्या लोकात परस्पर विश्वासाचे जे नाते जुळले होते, ते आजच्या घडीला बिघडू पाहते आहे. अशा काळात डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांची कधी नव्हे तेवढी आवश्यकता समाजाला व देशाला आहे.

घटनेच्या माध्यमातून समताधिष्ठित समाज निर्माण करायचे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे ध्येय होते. हे त्यांचे कार्य पूर्ण करण्यासाठी बाबासाहेबांच्या विचारांचा विविधांगांनी अभ्यास करून त्यांचा लोक कल्याणकारी विचार सर्वदूर जनसामान्यांपर्यंत पोहचवणे आवश्यक आहे. हेच आज समाज व देशासाठी आवश्यक आहे.

बाबासाहेबांच्या विचारांनी समाज प्रगल्भ व्हावा. कालबाह्य व जून्या-बुरसटलेल्या रुढी-परंपरांचा समाजाने त्याग करून नवीन विज्ञानवादी, प्रगतीशील विचारांची कास धरावी. हा देश गुण्या गोविंदाने, एकसंघपणे राहून. बलशाली व समृद्ध भारताची निर्मिती व्हावी यासाठी हा विचारांचा जागर.

लोटस ॲण्ड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
द्वारा अश्वजीत पाटील,
425, न्यु खदान, लष्करीबाग, नागपुर – 17.
मो. 9096924808, 9405238458
email : lotusandcobraph@gmail.com
ISBN 978-95-87250-42-0

मूल्य : 300/–

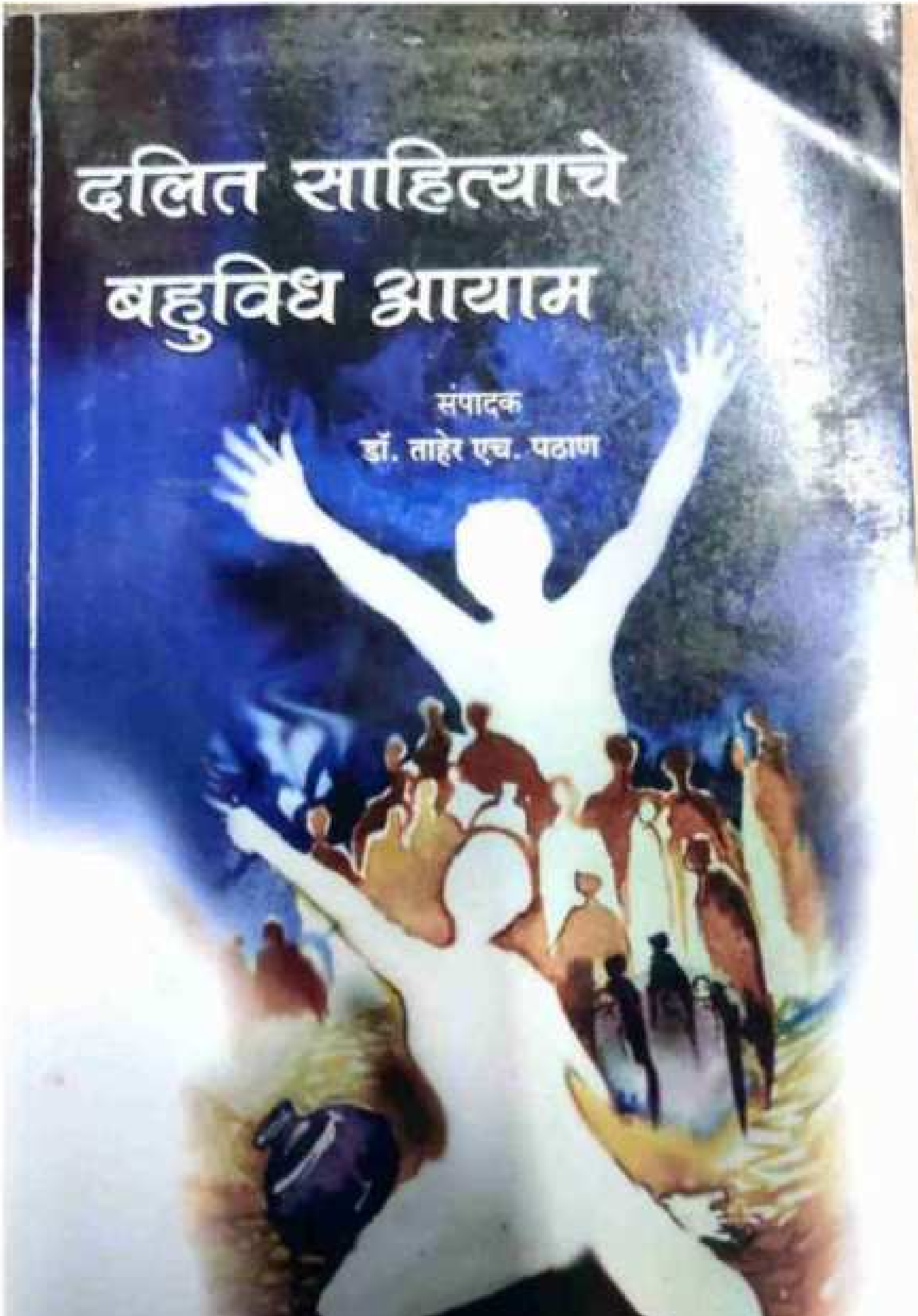
दलित साहित्याचे
बहुविध आयाम
संपादक
डॉ. ताहेर एच. पठाण

दलित साहित्याचे बहुविध आयाम
Dalit Sahityachea Bahuvid Ayam

© सुरक्षित

▮ प्रकाशक । मुद्रक
रंगराव पाटील
प्रशांत पब्लिकेशन्स
3, प्रताप नगर, श्री संत ज्ञानेश्वर मंदिर रोड,
नूतन मराठा महाविद्यालयाजवळ,
जळगाव 425001.

▮ दूरध्वनी । वेब । ईमेल
0257-2235520, 2232800
www.prashantpublications.com
prashantpublication.jal@gmail.com

▮ आवृत्ती । आयएसबीएन । किंमत
ऑक्टोबर, 2020
978-93-90483-02-0
₹ 425/-

▮ मुखपृष्ठ । अक्षरजुळवणी
चंद्रकांत सातपुते
प्रशांत पब्लिकेशन्स

e-Books are available online at www.prashantpublications.com
Prashant Publications *app for e-Books*
kopykitab.com • amazon.com • play.google.com

या पुस्तकातील कोणताही मजकूर, कोणत्याही स्वरूपात वा माध्यमात पुर्नप्रकाशित अथवा संग्रहित करण्यासाठी लेखक/प्रकाशक दोघांचीही लेखी पूर्वपरवानगी घेणे बंधनकारक आहे. तसेच मजकूराची जबाबदारी ही सर्वस्वी लेखकाची राहील. लेखकांनी मांडलेल्या सर्वच मतांशी संपादक सहमत असतील असे नाही.

: अनुक्रमणिका :

१. दलित स्त्रियांचे लेखन: दलितत्व आणि स्त्रीत्व यांचा दुपेडी संघर्ष...... ११
- डॉ. आशुतोष पाटील

२. मराठी दलित कविता.. १८
- डॉ. वासुदेव एस. वले

३. दलित साहित्यातील वैचारिक लेखन : एक चिंतन २६
- डॉ. युवराज श्री. मानकर

४. मॉरिशसमध्ये दलित साहित्य शिक्षणाचे महत्त्व ३५
- डॉ. बिदन आबा

५. दलित स्त्रियांच्या निवडक आत्मकथनांचा चिकित्सक अभ्यास ३९
- प्रा. डॉ. माधव बसवंते

६. 'आयदान'मधील भाषीक सौंदर्य : एक शोध ४६
- डॉ. गायत्री सोपान गाडेकर

७. मराठी दलित आत्मकथनांची वाटचाल ५८
- डॉ. दत्तात्रय फलके

८. गुजराती आणि पंजाबी दलित साहित्याचे स्वरूप ६३
- डॉ. ताहेर एच. पठाण

९. युगानुयुगे तूच : डॉ.आंबेडकर यांच्या कार्यकर्तृत्वावरील दीर्घकाव्य.... ७३
- डॉ. राहुल भगवान चव्हाण

१०. 'जागल्या' कादंबरीमधील दलित वास्तव जीवन ८१
- डॉ. संजय पाटोळे

११. दलित साहित्य आणि संत साहित्य : एक अनुबंध ८९
- डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे

१२. दलित कवितेची सद्यस्थिती ९८
- डॉ. समिता जाधव

डॉ. ताहेर एच. पठाण

दलित समाजाला डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी आत्मजाणिवेचा जो वसा दिला, त्यातून दलित समाजातील नवशिक्षित तरुण आपले प्रश्न, समस्यांना लेखनाच्या माध्यमातून उजागर करू लागला. आपल्यावर व समाजावर होणाऱ्या अनन्वित छळाचा व अन्यायाचा प्रतिकार करू लागला. आपल्या जगण्याला, प्रश्नांना तो साहित्याचे कलात्मक रूप देऊ लागला. त्यातूनच दलित जीवनजाणिवा अभिव्यक्त करणारे साहित्य निर्माण झाले. १९६०च्या दशकानंतर या साहित्याने एका चळवळीचे, प्रवाहाचे रूप धारण केले. तेथे पुढे दलित साहित्याचा प्रवाह म्हणून विकास पावला. या साहित्यातून दलित समाजाच्या सर्व अवहेलनांचे, त्यांच्या प्रश्नांचे, हक्क, न्याय, समानतेच्या मागणीचे संदर्भ त्यांच्या खास अशा भाषिक व्यवस्थेतून जीवनजाणिवांसह चित्रित झाले आहेत. दलित साहित्य हे व्यक्तीच्या जगण्याला प्रतिबंध करणाऱ्या व्यवस्थेच्या विरोधात निर्माण झालेले साहित्य आहे. जगण्याच्या धडपडीला अर्थ मिळवून देणारे, माणसाचे माणूसपण सिद्ध करण्यासाठी, परंपरानिष्ठित व्यवस्थेला आपल्या जगण्याविषयीचे प्रश्न विचारणारे, मानवी मूल्यांचा पाठपुरावा करणारे, साहित्य म्हणून दलित साहित्याने मराठी साहित्यविश्वातच नव्हे, तर जागतिक साहित्यविश्वात स्वतंत्र ओळख निर्माण केली आहे. शोषितांचे, पीडितांचे, अन्यायाविरुद्ध लढा उभारणारे साहित्य म्हणून दलित साहित्याचा झालेला लौकिक विश्वविख्यात आहे. हीच बाब लक्षात घेऊन आम्ही 'भारतीय भाषांतील दलित साहित्य' या विषयावर आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन केले होते. मराठी भाषेतून आलेल्या संशोधक विद्यार्थी, महाविद्यालयांतील प्राध्यापक व अभ्यासकांचे लेख या पुस्तकात समाविष्ट करत आहोत. मराठी दलित साहित्याच्या बहुविध आयामांचा वेध घेणारे लेख या पुस्तकात समाविष्ट आहेत.

स्वतःचे अस्तित्व स्वतःच्या बळावर टिकवणारा एक सकस साहित्यप्रवाह म्हणून दलित साहित्याचे स्थान महत्त्वपूर्ण आहे. या साहित्यप्रवाहातील लेखनप्रकारांची चर्चा व्हावी ही मराठी भाषाविभागाची भूमिका होती. यानिमित्ताने जाणते अभ्यासक, नवोदित अभ्यासक व संशोधक यांचे विचारमंथन घडवून आणण्याचा प्रयत्न केलेला आहे. दलित साहित्यातील साहित्यप्रकारांची चर्चा, त्यांतील निवडक नोंदी, या साहित्याच्या आकलनाच्या दिशा यांसंदर्भात विविध अभ्यासकांच्या निबंधांना येथे स्थान दिले गेलेले आहे. या अनुषंगाने 'दलित साहित्याचे बहुविध आयाम' नवोदितांसमोर येतील.

(संपादकीय मधून)

Download
Prashant Publications
app for e-Books

Also e-Books are available online at

- kopykitab.com • amazon.com
- play.google.com
- www.prashantpublications.com

दलित साहित्य ₹ 425

Prashant

ISBN 978-93-90483-02-0

www.prashantpublications.com
prashantpublication.jal@gmail.com

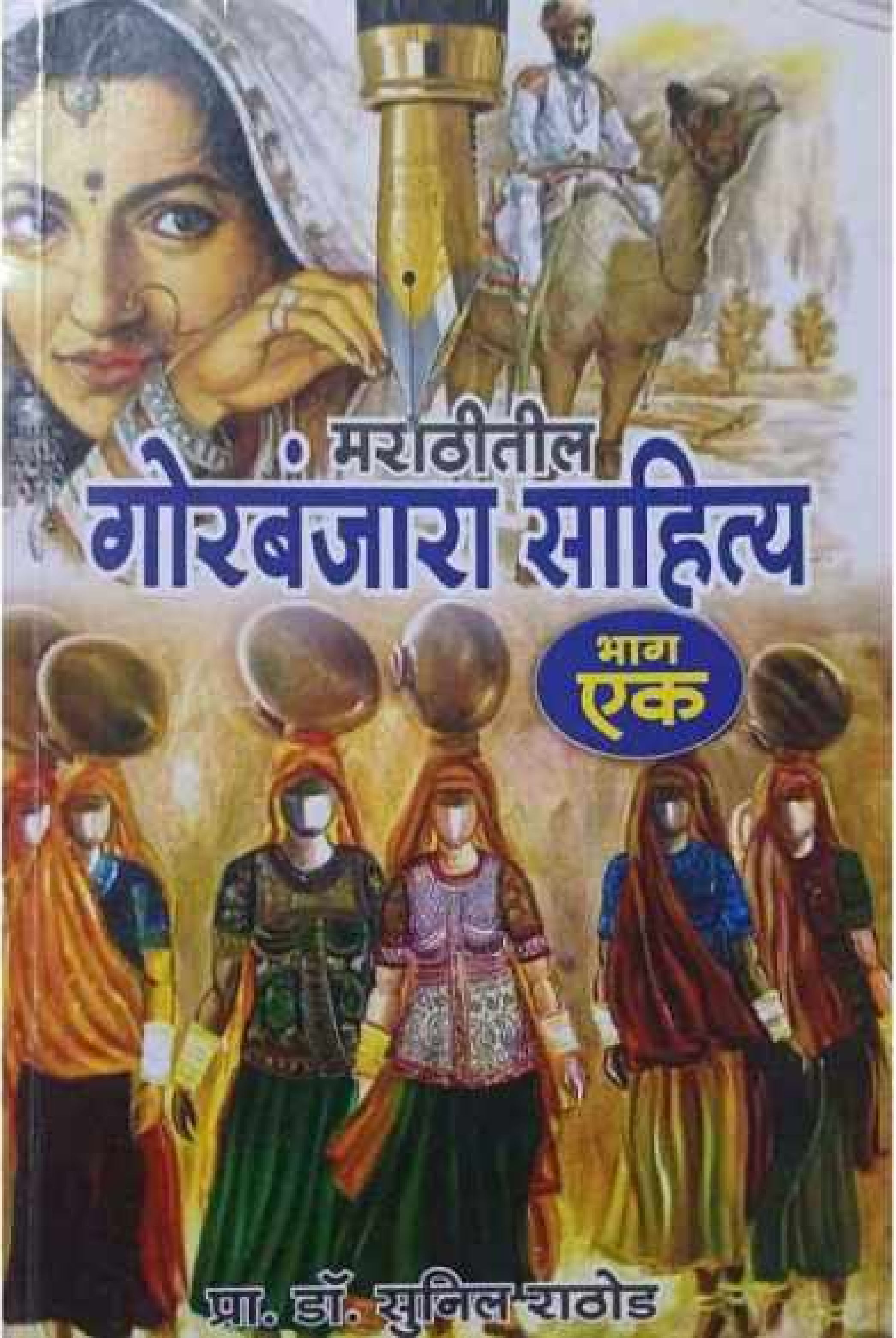
मराठीतील
गोरबंजारा साहित्य
भाग एक
प्रा. डॉ. सुनिल राठोड

2018-19

मराठीतील गोरबंजारा साहित्य
(भाग - एक)
Marathitil Gorbanjara Sahitya
(Part - One)

प्रा. डॉ. सुनील शिवलाल राठोड
Prof. Dr. Sunil Shivlal Rathod

प्रथम आवृत्ती - २०१८
ISBN - 978-93-87250-19-2
सर्वाधिकार - लेखक

मुखपृष्ठ - निर्मल कम्प्युटर्स, इंदोरा नागपूर

अक्षर जुळवणी - जानव्ही ग्रॉफिक्स शहापूर,
रा.म.क्र.६ आयुध निर्माणी भंडारा जवळ
जितू ढोके, मो. ९९६०५५७४३७

मृदणस्थळ - पंचशील ग्रॉफिक्स,
बाळाभाऊ पेठ नागपूर-१७

प्रकाशक
लोटस अॅन्ड कोब्रा पब्लिशींग हाऊस
द्वारा अश्वजीत पाटील, हा.नं. ७३५, न्यू खदान,
लश्करीबाग, नागपूर - ४४००१७
संपर्क - ९०९६९२४८०८, ९४०५२३८४५८
Email - lotusandcobraph@gmail.com

:: अनुक्रमणिका ::

प्रस्ताविक

प्रकरण - १
गोरबंजारा समाज संस्कृती ... १

प्रकरण - २
गोरबंजारा कवींचे मराठी काव्यलेखन ... ५६

प्रकरण - ३
गोरबंजारा लेखकांचे मराठी कथात्मक साहित्य ... २२७

आधारभूत संदर्भ ... ३५३

आधारभूत ग्रंथसूची ... ३७०

प्रकरण - १

गोरबंजारा समाज संस्कृती

गोरबंजारा समाजाची पार्श्वभूमी :

भारतात सर्वत्र आढळणारी 'गोरमाटी' ही जमात मूळात आदिवासी असून वैदिक आचरणाच्या व चातुर्वर्ण्य रचनेच्या ही बाहेर आहे. भटक्या-विमुक्त मूळ आदिवासी लोकसमाजापैकी गोरबंजारा हा एक लोकसमूह आहे. त्यांची जीवनपद्धती, आचार-विचार व बोलीभाषा स्वतंत्र आहे. या समाजातील लोक आपल्या बोलताना स्वतःला 'गोर' म्हणून संबोधतात. सिंधू संस्कृतीच्या काळात या जमातीच्या अस्तित्वाचे संदर्भ सापडतात. 'गोरमाटी' हे या देशाचे मूळ निवासी आहेत. गोरमाटी ही जात नसून जमात आहे. त्यांची स्वतंत्र जगावेगळी 'गोरवट' (संस्कृती) आहे. वेशभूषा, चाली, प्रथा, परंपरा, खानपान, संस्कार या सर्वांच्या संदर्भात 'गोरमाटी' इतर समाजापेक्षा भिन्न आहे. हजारो वर्षांपासून त्यांनी आपली स्वतंत्र 'गोरवट' (संस्कृती) जपून ठेवली आहे.

'लदेणी' म्हणजे बैलाच्या पाठीवरून माल वाहतूक करणे हा त्यांचा पूर्वीचा व्यवसाय होता. लदेणीसाठी आठ महिने ते भटकत असत. त्यामुळे त्यांना देशाच्या भूगोलाचे व रस्त्यांचे ज्ञान असत होते म्हणून गोरमाटींना 'देशाचा वाटाड्या' म्हटले तरी वावगे ठरणार नाही. कारण कोणता रस्ता कोठून कोठे जातो, कोणत्या रस्त्याने येणाऱ्या अडचणी त्यांना माहीत होत्या. 'लदेणी' करणारे त्यांचे जेथेजेथे तट एकमेकांना रस्त्याबाबत सूचना देत भारतभर भटकंती करीत असत.

आठ महिने 'लदेणी' करीत भटकणारा हा समाज पावसाळ्याचे चार महिने चाऱ्याची सोय व बैलांना बसण्याची सोय पाहून डोंगरदऱ्याच्या पायथ्याशी वस्ती (तांडा) करून राहत असत.

'गोरमाटी' समाजाची ज्याप्रमाणे स्वतंत्र 'गोरवट' (संस्कृती) आहे, त्याचप्रमाणे त्यांना वैशिष्ट्यपूर्ण इतिहासही आहे. गोरमाटी मौखिक साहित्याने या ऐतिहासिक खुणा हजारो वर्षांपासून जतन करून ठेवल्या आहेत. आज गोर समाजाच्या ज्या काही ऐतिहासिक खुणा आढळतात त्यावरून काही गोरबंजारा इतिहासकारांनी गोरमाटी इतिहास लिहिण्याचा प्रयत्न केला आहे. मात्र हा इतिहास लेखनाचा प्रयत्न अत्यंत स्थूल स्वरूपात आहे.

'भिमणीपुत्र' मोहन नाईक यांनी गोरबंजारा समाजाच्या इतिहासाच्या

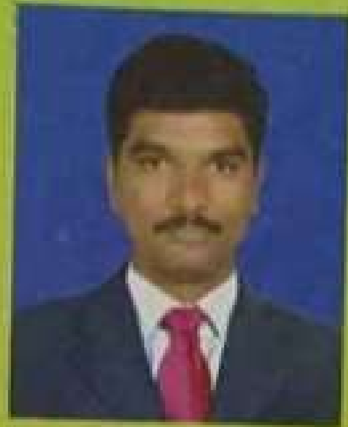

प्रा. डॉ. सुनिल शिवलाल राठोड

जन्म - 4 सप्टेंबर 1984 (चांगलेनगर, अंबड, जि. जालना)

शिक्षण - एम ए, बी.एड., पीएच.डी. (मराठी)

हुद्दा - सहाय्यक प्राध्यापक व विभाग प्रमुख– मराठी विभाग
श्री किसनलाल नथमल गोयंका महाविद्यालय,
कारंजा (लाड), जि. वाशिम.

विशेष - अनेक शोधपत्रिका व मासिके यामध्ये गोरबंजारा व मराठी साहित्यावर आधारीतअनेक शोधनिबंध प्रकाशित.

सहभाग - अनेक राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात सहभाग तसेच गोरबंजारा साहित्य व मराठी साहित्य त्याचप्रमाणे सामाजिक, सांस्कृतिक व शैक्षणिक क्षेत्रात सक्रिय सहभाग.

पत्ता - गुरूदेव नगर, मंगरूळपीर रोड, कारंजा (लाड),
जि. वाशिम–444105.

इमेल - dr.rathodsunil@gmail.com

लोटस ॲण्ड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
द्वारा अश्वजीत पाटील,
425, न्यु खदान, लष्करीबाग, नागपुर – 17.
मो. 9096924808, 9405238458
email : lotusandcobraph@gmail.com

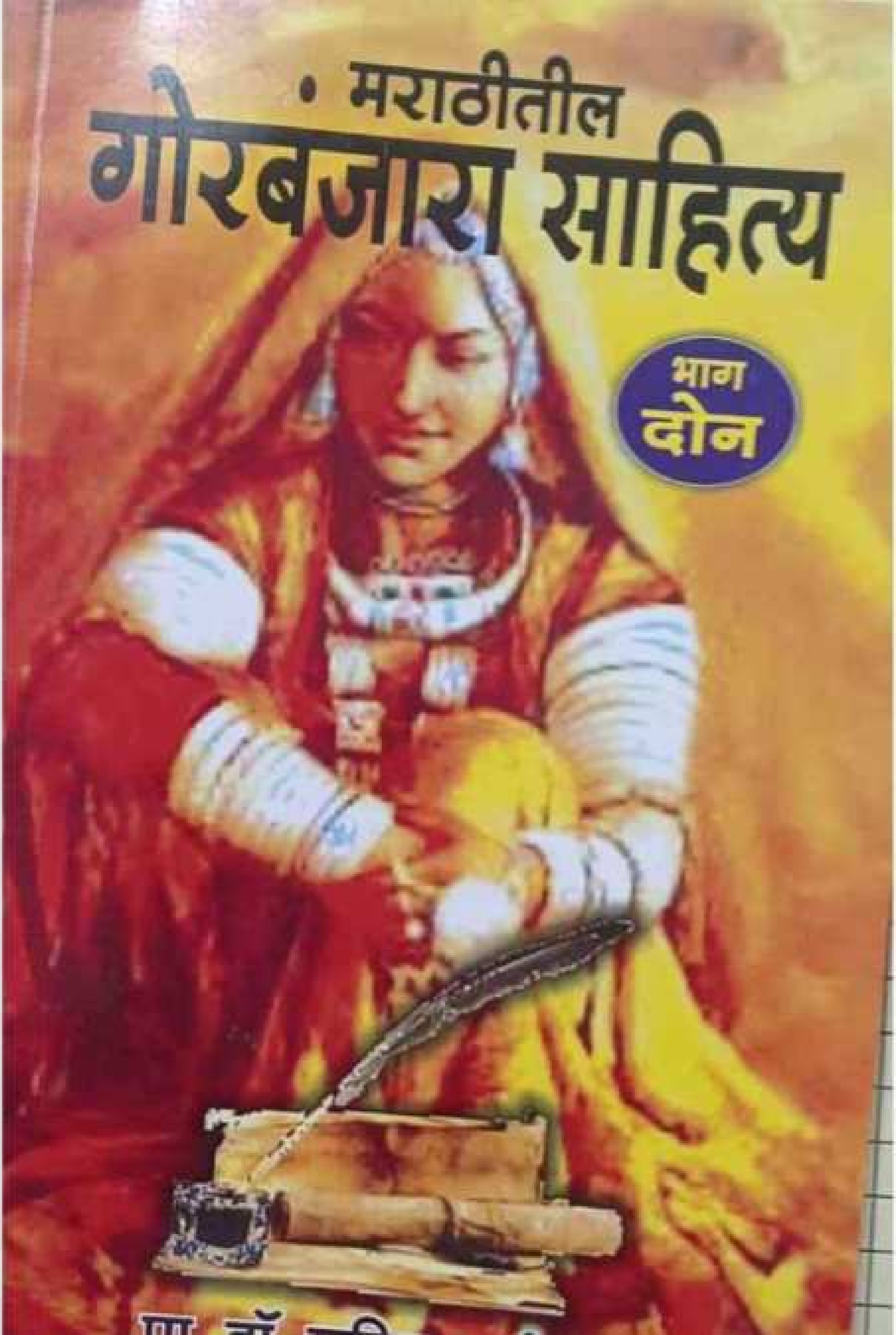
मराठीतील
गोरबंजारा साहित्य
भाग
दोन

:: अनुक्रमणिका ::

प्रकरण - १
गोरबंजारा लेखकांचे वैचारिक आणि स्फुट लेखन — १

प्रकरण -२
गोरबंजारेत्तर साहित्यिकांचे गोरबंजारा समाजाविषयीचे चित्रण — ४७

प्रकरण -३
गोरबंजारा लेखकांच्या साहित्याचे वाङ्मयीन मूल्यमापन — ७६

आधारभूत संदर्भ — ९६

मराठीतील गोरबंजारा साहित्य
(भाग - दोन)

प्रा.डॉ. सुनील शिवलाल राठोड

प्रथम आवृत्ती - २०१९
ISBN - 978-93-87250-20-8
सर्वाधिकार - लेखक

मुखपृष्ठ - निर्मल कम्प्युटर्स, इंदोरा नागपूर

अक्षर जुळवणी - जानव्ही ग्रॉफिक्स शहापूर,
रा.म.क्र.६ आयुध निर्माणी भंडारा जवळ
जितू टोके, मो. ९९६०५५७४३७

मुद्रणस्थळ - पंचशील ग्रॉफिक्स,
बाळाभाऊ पेट नागपूर-१७

प्रकाशक
लोटस अ‍ॅन्ड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
द्वारा अश्वजीत पाटील, हा.नं. ७३५, न्यु खदान,
लष्करीबाग, नागपूर - ४४००१७
संपर्क - ९०९६९२४८०८, ९४०५२३८४५८
Email - lotusandcobraph@gmail.com

प्रा. डॉ. सुनिल शिवलाल राठोड

जन्म	–	4 सप्टेंबर 1984 (चांगलेनगर, अंबड, जि. जालना)
शिक्षण	–	एम ए, बी.एड., पीएच.डी. (मराठी)
हुद्दा	–	सहाय्यक प्राध्यापक व विभाग प्रमुख– मराठी विभाग श्री किसनलाल नथमल गोयंका महाविद्यालय, कारंजा (लाड), जि. वाशिम.
विशेष	–	अनेक शोधपत्रिका व मासिके यामध्ये गोरवंजारा व मराठी साहित्यावर आधारीतअनेक शोधनिबंध प्रकाशित.
सहभाग	–	अनेक राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात सहभाग तसेच गोरबंजारा साहित्य व मराठी साहित्य त्याचप्रमाणे सामाजिक, सांस्कृतिक व शैक्षणिक क्षेत्रात सक्रिय सहभाग.
पत्ता	–	गुरूदेव नगर, मंगरूळपीर रोड, कारंजा (लाड), जि. वाशिम–444105.
इमेल	–	dr.rathodsunil@gmail.com

लोटस ॲण्ड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस

द्वारा अश्वजीत पाटील,

425, न्यु खदान, लष्करीबाग, नागपुर – 17.

मो. 9096924808, 9405238458

email : lotusandcobraph@gmail.com

Study of Fair Price Shops

Dr. Baljit kaur R. Oberoi

Study of Fair Price Shops

Dr. Baljit Kaur R. Oberoi

Dept. of Commerce,

Shri Kishanlal Nathmal Goyenka College,

Karanja Lad, Dist. Washim (MS)

Jyotichandra Publication

...162-94-7

- **Study of Fair Price Shops**

Dr. Baljit Kaur R. Oberoi

© The Author

- **Publisher**
  Jyotichandra Publication
  LIC Colony, Latur.
  Tq. & Dist. Latur - 413 531

- **Type Setting :**
  Vikas Dhamale

- **Cover Page:**
  Vikas Dhamale

- **Printer :**
  Jyotichandra Offset Printing & Binding
  LIC Colony, Latur. - 415331

- 05 September, 2018

- Price : 350/-

Note : This Publication is International Level for UGC Norms

Scanned with OKEN Scanner

INDEX

Sr. No.	Name of Article	Page No.
1	Historical Background of The Fair Price Shops	01
2	Study of The Akola District With Special Regerence to The Agriculture Products In 9th Decade of The Twentieth Century	16
3	State of Fair Price Shops in The Akola District During 1981 To 1990	35
4	An Analytical Study of The Fair Price Shops in 1989-90	51
5	Comparative Study of The Tehsils	69
6	Analytical Study of the Fair Price Shops	79
7	An Analytical Study of the Accounts	92
8	Comparative Study of The Akola District With The Adjacent Districts. (Amravati, Buldhana & Yeotmal)	115
9	Study of A Critical Look-Back At The Development (Study Year 1985 on Wards)	132
10	General Study of Private Distribution System	148
11	An Analytical Review of The Problem	157
12	The Study of A Critical Survey of The Utility of Fair Price Shops	165
13	Conclusion	172
	References	176

Name :- **Dr. Baljit kaur R. Oberoi**

Education :- M.Com., M.Phil., Ph.D.

Designation :- Dept. of Commerce,
Shri. Kishanlal Nathmal Goyanka College,
Karanjalad, Dist. Washim (M.S.) India.

Experience :- 11 years of Teaching Experience

Publications :- 25 Research Papers published in National and International Journals

ISBN 978-93-85162-94-7

यशवंतराव चव्हाण

जीवन व कार्य

संपादक

प्रा. डॉ. शरद जा. वाघोळे
प्रा. डॉ. प्रमोद दा. देवके

ईगल स्लीप प्रकाशन, पुणे

यशवंतराव चव्हाण
जीवन व कार्य

संपादक
प्रा. डॉ. शरद जा. वाघोळे
प्रा. डॉ. प्रमोद दा. देवके

ईगल लीप प्रकाशन, पुणे

ईगल लीप प्रकाशन, पुणे

यशवंतराव चव्हाण जीवन व कार्य

संपादक : प्रा. डॉ. शरद वाघोळे

प्रा. डॉ. प्रमोद देवके

प्रकाशन आणि मुद्रक

संदेश दादाराव पहुळकर,

ईगल प्रिंटर्स अँड पब्लिशर प्रा.लि. पुणे

ऑफिस नंबर २८, विशाल रेसिडेन्सी, कासरवाडी पुणे

संपर्क : ८६०००७१६३४

ISBN : 978-81-957896-0-3

प्रथमावृत्ती :

२५ नोव्हेंबर २०२२

अक्षर मांडणी :

शिव पौळ, ईगल इन्फोमेडीया, पुणे

9 788195 789603

या पुस्तकातील कोणत्याही भागाचे पुनर्निर्मिती अथवा वापर इलेक्ट्रॉनिक अथवा यांत्रिकी साधनांनी – फोटोकॉपिंग, रेकॉर्डिंग किंवा कोणत्याही प्रकारे माहिती साठवणूकीच्या तंत्रज्ञानातून प्रकाशकाच्या व लेखकाच्या लेखी परवानगी शिवाय करता येणार नाही. यासाठी सर्व हक्क राखून ठेवले आहेत.

अनुक्रमणिका

अ.क्र	लेखकाचे नाव	शीर्षक	पा.नं
१.	प्रा. डॉ. माधुरी म. पाटील	प्रतिभासंपन्न राजकीय व्यक्तिमत्व – यशवंतराव चव्हाण	११
२	डॉ. गजानन संतोषराव कुबडे	यशवंतराव चव्हाण यांचे कृषी विषयक विचार	१७
३	डॉ कल्पना त्र्यं. मेहरे	यशवंतराव चव्हाण यांचे वाङ्मयीन कार्य	२२
४	प्रा. सुषमा सुरेश जाधु	यशवंतराव चव्हाणांचे शैक्षणिक कार्य	२७
५	डॉ. निलम छंगाणी	यशवंतराव चव्हाण यांचे महाराष्ट्राच्या विकासातील योगदान	३३
६	डॉ. मधुकर ताकतोडे	यशवंतराव चव्हाण यांचे आर्थिक विचार	४०
७	डॉ. दयाळू किसन राठोड	यशवंतराव बळवंतराव चव्हाण– महाराष्ट्राचे शिल्पकार	४६
८	प्रा.कु.पल्लवी र. देशमुख	यशवंतराव चव्हाण जीवन आणि सामाजिक कार्य	५५
९	डॉ. दीपक विजय जयस्वाल	यशवंतराव चव्हाण नीती संपन्न राजकारणी	५८
१०	प्रा.डॉ.गजानन गोपाळराव हेरोळे	यशवंतराव चव्हाणांची वैचारिक भूमिका	६४
११	डॉ. सुनील ए. राठोड	यशवंतराव बळवंतराव चव्हाण व मराठी साहित्य	६९
१२	प्रा.डॉ. प्रमोद दामोदर देवके	यशवंतराव चव्हाण यांचे सामाजिक व शैक्षणिक कार्य	७८

B.Com Part - I Semester - I
New Syllabus C.B.C.S. Pattern

SGBA University
Amravati

व्यावसायिक अर्थशास्त्राची मूलतत्त्वे

(Principles of Business Economics)

डॉ. अलका मानकर ■ डॉ. नीलम छंगाणी

अजिंक्य प्रकाशन

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाचे बी. कॉम. प्रथम वर्ष सेमिस्टर एक चे नविन अभ्यासक्रमानुसार वस्तुनिष्ठ प्रश्नसंग्रहासहित, तसेच महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांचे बी. कॉम. करीता आवश्यक संदर्भ ग्रंथ.

व्यावसायिक अर्थशास्त्राची मूलतत्त्वे

(Principles of Business Economics)

प्रा.डॉ. अलका मानकर (रावणकार)
एम.ए.(अर्थशास्त्र), बी.एड्., पीएच.डी.
सहयोगी प्राध्यापक तथा व्यावसायिक अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. पुंडलिक महाराज महाविद्यालय, नांदुरा (रेल्वे)
ता. नांदुरा (रेल्वे) जि. बुलडाणा

डॉ. नीलम छंगाणी
एम.ए.(अर्थशास्त्र), एम.फील., पीएच.डी., जी.डी.सी. ॲण्ड ए.
सहाय्यक प्राध्यापक तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय
कारंजा (लाड) जि. वाशिम

अजिंक्य प्रकाशन

व्यावसायिक अर्थशास्त्राची मूलतत्त्वे

डॉ. अलका मानकर, डॉ. नीलम छंगाणी

प्रकाशक :

ॲड. कु. जे. व्हि. भगत

अजिंक्य प्रकाशन

वापटा पो. कुपटा ता. मानोरा जि. वाशिम

संपर्क : ९६०४४०२०५३

WhatsApp : 8007143527

Website : www.ajinkyapublication.com

E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

ISBN :978-93-93119-30-8

© सर्वाधिकार प्रकाशकाच्या स्वाधिन

प्रथम आवृती : ०३ फेब्रुवारी २०२३

अक्षर जुळवणी : अजिंक्य प्रिंटीम्स् ॲण्ड कॉम्प्यूटर्स

मुखपृष्ट : अरविंद मनवर

मुद्रक : अजिंक्य एन्टरप्राईजेस, वाशीम

प्रमुख विक्रेता: अजिंक्य पुस्तकालय, वाशिम

संपर्क : ८००७१४३५२७/ ९६०४४०२०५३

(या पुस्तकात व्यक्त झालेल्या मतांशी प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.)

अनुक्रमणिका

व्यावसायिक अर्थशास्त्राची मूलतत्त्वे

अ.क्र.	प्रकरणाचे नाव	पान क्र.
	घटक : एक **मूलभूत संकल्पना**	०९-४०
१.१	अर्थशास्त्राची व्याख्या - ॲडम स्मिथ, मार्शल	०९
१.२	अर्थशास्त्राची व्याख्या - रॉबीन्स, जे. के. मेहता	१४
१.३	आर्थिक नियम - स्वरूप, वैशिष्ट्ये, मर्यादा व महत्त्व	१३
१.४	सूक्ष्म अर्थशास्त्र - अर्थ, व्याप्ती, गुण व दोष महत्त्व	२३
१.५	स्थुल अर्थशास्त्र - अर्थ, व्याप्ती, गुण व दोष महत्त्व	३०
	घटक : दोन **उपयोगिता विश्लेषण**	४१-६४
२.१	उपयोगिता दृष्टीकोन - अर्थ व व्याख्या	४१
२.२	आन्हासी सीमांत उपयोगिता सिद्धांत	४३
२.३	समसिमांत उपयोगिता सिद्धांत	४६
२.४	तटस्थता वक्र / समवृत्ती वक्र - अर्थ, व्याख्या, सीमांत पर्यायता दर	५०
२.५	तटस्थता वक्राची वैशिष्ट्ये / गुणधर्म	५६
	घटक : तीन **मागणी विश्लेषण**	६५-१०८
३.१	मागणी - अर्थ, व्याख्या, मागणीतील बदल	६५

३.२	मागणीचा नियम	७२
३.३	मागणी लवचिकतेची संकल्पना व प्रकार	७८
३.४	मागणी लवचिकतेचे मापन	८७
३.५	मागणीच्या लवचिकतेचे व्यावहारिक महत्त्व व लवचिकता निर्धारित करणारे घटक	९५
	घटक : चार **पुरवठा विश्लेषण व उत्पादन फलन**	१०८-१३५
४.१	पुरवठा - अर्थ व व्याख्या, पुरवठ्यातील बदल	१०८
४.२	पुरवठ्याचा नियम	१०९
४.३	बदलत्या प्रमाणाचा सिद्धांत	११३
४.४	सम-उत्पत्ती / समोत्पादन वक्र	१२०
४.५	अंतर्गत बचती व बहिर्गत बचती	१२६
	घटक : पाच **व्यय व प्राप्ती**	१३६-१६३
५.१	व्ययाचा अर्थ व प्रकार	१३६
५.२	अल्पकालीन व्यय वक्र	१४४
५.३	दिर्घकालीन व्यय वक्र	१४९
५.४	प्राप्तीचा अर्थ व प्रकार	१५३
५.५	एकूण, सरासरी व सीमांत प्राप्ती वक्र	१५७
	घटक : सहा **कौशल्यवृद्धी विभाग**	१६४-१६९
	संदर्भ ग्रंथ सुची	१७०

डॉ. अलका अनिल मानकर

~ शिक्षण : एम.ए. (अर्थशास्त्र), बी.एड., पीएच.डी.
~ पदनाम : सहयोगी प्राध्यापक तथा अर्थशास्त्र विभागप्रमुख
श्री. पुंडलिक महाराज महाविद्यालय, नांदुरा (रेल्वे).
~ प्रकाशित संशोधनपर लेख :
Published Papers in Journals : ISSN Total - 30.
International Conference : Total - 3.
Papers in Conference : National Level, State Level : Total - 1
~ प्रकाशित ग्रंथसंपदा : ग्रामीण विकास आणि पतपुरवठा, आर्थिक विकास
~ अनुभव : श्री. पुंडलिक महाराज कला, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालय नांदुरा येथे सहाय्यक प्राध्यापक म्हणून १९९८ पासून कार्यरत.
~ मार्गदर्शक (पीएच.डी.) : २०१८ पासून संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावतीची मार्गदर्शक म्हणून मान्यता.

डॉ. नीलम मधुसूदन छंगाणी

~ शिक्षण : एम.ए. (अर्थशास्त्र), एम.फील., पीएच.डी., जी.डी.सी. ॲण्ड ए.
~ पदनाम : सहाय्यक प्राध्यापक तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय,
कारंजा (लाड) जि. वाशिम.
~ सन २०१८ पासून यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ अभ्यास केंद्र समन्वयक म्हणून कार्यरत
~ आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय तसेच राज्य स्तरावरील परिषदांमध्ये सहभाग व ५० शोधनिबंधाचे वाचन.
~ विविध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय परिषदा तसेच संशोधन पत्रिकेमध्ये ६२ शोधनिबंध प्रकाशित.
~ प्रकाशित ग्रंथसंपदा - स्थूल अर्थशास्त्र, लोकसंख्याशास्त्र, सूक्ष्म अर्थशास्त्र, भारतीय विचारवंत (संपादकीय), भारतीय आर्थिक विचारवंत (संपादकीय)
~ संपादक: शोधपत्रिका Global Economics Reseach आणि Indo Western Researchers.
~ सदस्य : विदर्भ अर्थशास्त्र परिषद

अजिंक्य प्रकाशन
WhatsApp : 8007143527
E-mail : ajinkyapublication@gmail.com
Website : www.ajinkyapublication.com किंमत : २०० रुपये
ISBN : [illegible]

B.A. Part - I Semester - I
New Syllabus C.B.C.S. Pattern

SGBA University
Amravati

सूक्ष्म अर्थशास्त्र

(Micro Economics)

डॉ. अलका मानकर ■ डॉ. नीलम छंगाणी

अजिंक्य प्रकाशन

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाचे बी.ए. प्रथम वर्ष सेमिस्टर एक चे नविन अभ्यासक्रमानुसार वस्तुनिष्ठ प्रश्नसंग्रहासहित, तसेच महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांचे बी.ए. करीता आवश्यक संदर्भ ग्रंथ.

सूक्ष्म अर्थशास्त्र

(Micro Economics)

प्रा.डॉ. अलका मानकर (रावणकार)
एम.ए.(अर्थशास्त्र), बी.एड्., पीएच.डी.
सहयोगी प्राध्यापक तथा व्यावसायिक अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. पुंडलिक महाराज महाविद्यालय, नांदुरा (रेल्वे)
ता. नांदुरा (रेल्वे) जि. बुलडाणा

डॉ. नीलम छंगाणी
एम.ए.(अर्थशास्त्र), एम.फील., पीएच.डी., जी.डी.सी. ॲण्ड ए.
सहाय्यक प्राध्यापक तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय
कारंजा (लाड) जि. वाशिम

अजिंक्य प्रकाशन

सूक्ष्म अर्थशास्त्र
डॉ. अलका मानकर, डॉ. नीलम छंगाणी

प्रकाशक :
अॅड. कु. जे. व्हि. भगत
अजिंक्य प्रकाशन
वापटा पो. कुपटा ता. मानोरा जि. वाशिम
संपर्क : ९६०४४०२०५३
WhatsApp : 8007143527
Website : www.ajinkyapublication.com
E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

ISBN :978-93-93119-29-2

© सर्वाधिकार प्रकाशकाच्या स्वाधिन
प्रथम आवृती : १९ फेब्रुवारी २०२३
अक्षर जुळवणी : अजिंक्य प्रिंटीम्स् अॅण्ड कॉम्प्यूटर्स
मुखपृष्ठ : अरविंद मनवर

मुद्रक : अजिंक्य एन्टरप्राईजेस, वाशीम

प्रमुख विक्रेता: अजिंक्य पुस्तकालय, वाशिम
संपर्क : ८००७१४३५२७/ ९६०४४०२०५३

(या पुस्तकात व्यक्त झालेल्या मतांशी प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.)

Micro Economics

Unit-I : Introduction of Economics

1.1 Definition of Economics : Adam Smith, Marshall and Robbins.

1.2 Economic Laws : Definition, Types, Characteristics.

1.3 Micro Economics : Meaning, Importance, Merits & Demerits.

Unit-II : Demand and Supply

2.1 Demand : Definition and Law of Demand.

2.2 Supply : Definition and Law of Supply.

2.3 Elasticity of Demand : Definition and Types of Price Elasticity.

2.4 The Law of Diminishing Marginal Utility.

Unit-III : Cost And Revenue Analysis

3.1 Cost of Production : Meaning and Kinds of Cost of Production.

3.2 Revenue : Meaning and Kinds of Revenue.

3.3 Internal and External Economies & Dis-economies.

Unit-IV : Market Structure

4.1 Perfect Comptition Market : Definition and Characteristics.

4.2 Monopoly Market : Definition, Characteristics and Types.

4.3 Monopolistic Competition Market : Definition and Characteristics.

4.4 Oligopoly : Definition and Characteristics.

Unit-V : Production Factors

5.1 Definition and Characteristics of Production Factors : Land, Labour, Capital and Entrepreneur.

5.2 Concept of Rent and The Recardian Theory of Rent.

5.3 Concept of Wages, Inerest and Profit.

(Theories not applicable)

Unit-VI : Skill Enhancement Module

6.1 Mechanism of Market System

6.2 Functioning of APMC

6.3 e-NAM

प्रा. [illegible]

- शिक्षण : एम.ए. (अर्थशास्त्र), बी.एड., पीएच.डी.
- पदनाम : सहयोगी प्राध्यापक तथा अर्थशास्त्र विभागप्रमुख
  श्री. पुंडलिक महाराज महाविद्यालय, नांदुरा (रेल्वे).
- प्रकाशित संशोधनपर लेख :
  Published Papers in Journals : ISSN Total - 30.
  International Conference : Total - 3.
  Papers in Conference : National Level, State Level : Total - 11
- प्रकाशित ग्रंथसंपदा : ग्रामीण विकास आणि पतपुरवठा, आर्थिक विकास, व्यावसायिक अर्थशास्त्राची मूलतत्वे
- अनुभव : श्री. पुंडलिक महाराज कला, वाणिज्य, विज्ञान महाविद्यालय नांदुरा येथे सहाय्यक प्राध्यापक म्हणून १९९८ पासून कार्यरत.
- मार्गदर्शक (पीएच.डी.) : २०१८ पासून संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावतीची मार्गदर्शक म्हणून मान्यता.

प्रा. [illegible]

- शिक्षण : एम.ए. (अर्थशास्त्र), एम.फील., पीएच.डी., जी.डी.सी. ॲण्ड ए.
- पदनाम : सहाय्यक प्राध्यापक तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
  श्री. किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय,
  कारंजा (लाड) जि. वाशिम.
- सन २०१७ पासून यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ अभ्यास केंद्र समन्वयक म्हणून कार्यरत
- आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय तसेच राज्य स्तरावरील परिषदांमध्ये सहभाग व ७५ शोधनिबंधाचे वाचन.
- विविध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय परिषदा तसेच संशोधन पत्रिकेमध्ये ६२ शोधनिबंध प्रकाशित.
- प्रकाशित ग्रंथसंपदा - स्थूल अर्थशास्त्र, लोकसंख्याशास्त्र, सूक्ष्म अर्थशास्त्र, भारतीय विचारवंत (संपादकीय), भारतीय आर्थिक विचारवंत (संपादकीय), व्यावसायिक अर्थशास्त्राची मूलतत्वे.
- संपादक: शोधपत्रिका Global Economics Reseach आणि Indo Western Researchers.
- सदस्य : विदर्भ अर्थशास्त्र परिषद

अजिंक्य प्रकाशन
WhatsApp : 8007143527
E-mail : ajinkyapublication@gmail.com
Website : [illegible]
किंमत : २०० रुपये

सूक्ष्म अर्थशास्त्र

(Micro Economics)

डॉ. प्रसन्नजित गवई   डॉ. नीलम छंगाणी

अजिंक्य प्रकाशन

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठाचे बी.ए. प्रथम वर्ष सेमिस्टर एक चे नविन अभ्यासक्रमानुसार वस्तुनिष्ठ प्रश्नसंग्रहासहित, तसेच महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांचे बी.ए. करीता आवश्यक संदर्भ ग्रंथ.

सूक्ष्म अर्थशास्त्र

(Micro Economics)

डॉ. प्रसन्नजित गवई
M.A., B.Ed., M.Phil, Ph.d., SET.
अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
सीताबाई कला, वाणिज्य व विज्ञान
महाविद्यालय अकोला
जि. अकोला

डॉ. नीलम छंगाणी
M.A., M.Phil, Ph.d.
अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. किसनलाल नथमल गोयनका
कला व वाणिज्य महाविद्यालय
कारंजा (लाड) जि. वाशिम

अजिंक्य प्रकाशन

सूक्ष्म अर्थशास्त्र : डॉ. प्रसन्नजित गवई, डॉ. निलम छंगाणी

प्रकाशक :

ॲड. कु. जे. व्हि. भगत

अजिंक्य प्रकाशन

भिमनगर, वापटा पो. कुपटा

ता. मानोरा जि. वाशिम

संपर्क : ९६०४४०२०५३

WhatsApp : 8007143527

Website : www.ajinkyapublication.com

E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

ISBN :978-93-90532-66-7

© सर्वाधिकार प्रकाशकाच्या स्वाधिन

प्रथम आवृती : २५ मे २०२१

अक्षर जुळवणी : अजिंक्य प्रिंटीग्स् ॲण्ड कॉम्प्यूटर्स

मुखपृष्ठ : अरविंद मनवर

मुद्रक : अजिंक्य एन्टरप्राईजेस, वाशीम

प्रमुख विक्रेता: अजिंक्य पुस्तकालय, वाशिम

संपर्क : ८००७१४३५२७/ ९६०४४०२०५३

(या पुस्तकात व्यक्त झालेल्या मतांशी प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.)

New Syllabus
Micro Economics

Unit I Introduction to Economics :

1.1 Definition of Economics : Adam Smith, Marshall and Robins.

1.2 Economic Laws : Definition, Types, Characteristics & Comarison between Economic Laws and Physical Laws.

1.3 Micro & Macro Economics : Meaning, Importance & Comparison.

Unit II Demand and Supply :

2.1 Demand : Definition and Law of Demand.

2.2 Supply : Definition and Law of Supply.

2.3 Elasticity of Demand : Definition and Types of Price Elasticity.

2.4 The law of Diminishing Marginal Utility.

Unit III Cost and Revenue Analysis :

3.1 Cost of Production : Meaning and Kinds of Cost of Production – Monetary Cost, Total Cost, Average Cost, Marginal Cost.

3.2 Revenue : Meaning and Kinds of Revenue – Total Average and Marginal Revenue. Relation between Average Revenue and Marginal Revenue.

3.3 Internal and External Economies & Dis-economies.

Unit IV Market Structure :

4.1 Perfect Competition Market : Definition and Characteristics.

4.2 Monopoly Market : Definition, Characteristics and Types, Price Discrimination under Monopoly and its Types. .

4.3 Monopolistics Competition Market : Definition and Characteristics.

4.4 Oligopoly : Definition and Characteristics.

Unit V Production Factors :

5.1 Definition and Characteristics of Production Factors : Land, Labour, Capital and Enterpreneur.

5.2 Concepts of Rent and The Recardian Theory of Rent.

5.3 Concept of Wages, Interest and Profit (Theory not applicable).

प्रा.डॉ. परसजित रामकृष्ण गवई

शिक्षण : एम.ए. (अर्थ), बी.एड., एम.फील., पीएच.डी.

नोकरी : सहाय्यक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख, सीताबाई कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, अकोला जि. अकोला

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ पीएच.डी. मार्गदर्शक.

आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय तसेच राज्य स्तरावरील परिषदांमध्ये सहभाग व शोधनिबंधाचे वाचन.

विविध आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय स्तरावरील संशोधन पत्रिकांमध्ये ६० शोध-निबंधे प्रकाशित.

[illegible] लिखाणाची आवड.

[illegible] अर्थशास्त्र परिषद.

मा. [illegible] रेल्वे अकोला रेल्वेस्टेशन सल्लागार समिती.

मराठी [illegible] विश्वकोश मध्ये लिहिण्याची संधी प्राप्त.

प्रा. डॉ. नीलम मधुसूदन [illegible]

शिक्षण : एम.ए. (अर्थ), एम.फील., पीएच.डी.

नोकरी : सहाय्यक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख, श्री. किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय कारंजा (लाड) जि. वाशिम.

सन २०१६ पासून यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ अभ्यास केंद्र समंवयक म्हणून कार्यरत.

आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय तसेच राज्य स्तरावरील परिषदांमध्ये सहभाग व ८ शोधनिबंधाचे वाचन.

विविध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय परिषदा तसेच संशोधन पत्रिकेमध्ये १२ शोधनिबंध प्रकाशित.

संपादक : शोधपत्रिका Global Economics Research आणि Indo Western Researchers

सदस्य : विदर्भ अर्थशास्त्र परिषद

प्रकाशित ग्रंथसंपदा : लोकसंख्याशास्त्र, स्थूल अर्थशास्त्र

अजिंक्य प्रकाशन

WhatsApp : 8007143527

E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

Website : www.ajinkyapublication.com

ISBN: 978-93-90932-66-7

मूल्य : २५० रुपये

लोकसंख्याशास्त्र
(Demography)

प्रा. डॉ. मधुकर ताकतोडे   प्रा. डॉ. नीलम ढंगाणी

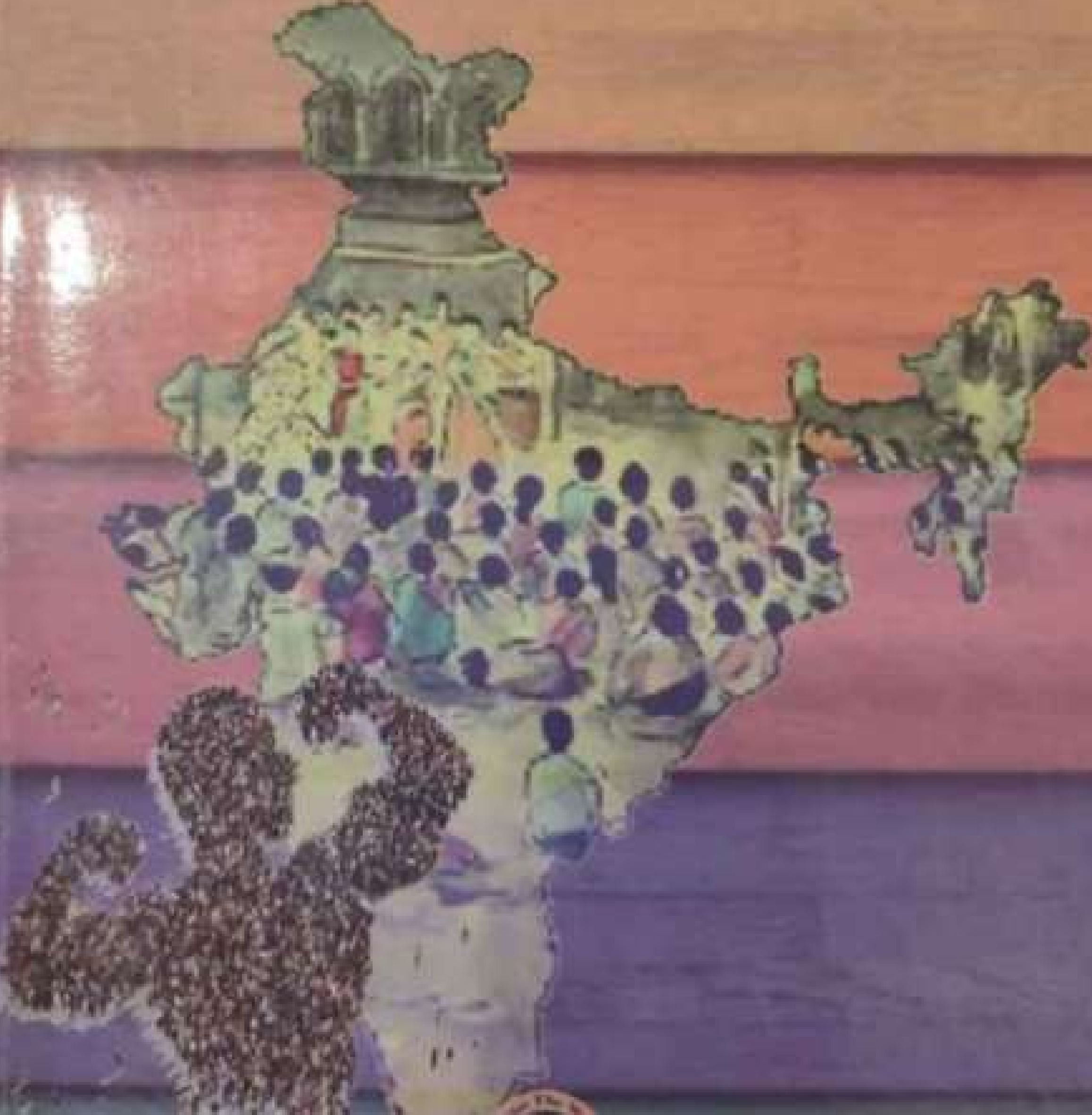

अजिंक्य प्रकाशन

युजीसीच्या मार्गदर्शक तत्त्वानुसार महाराष्ट्रातील सर्व
विद्यापीठांकरीता तसेच संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ बी.ए.
भाग तीन सत्र-सहाच्या अभ्यासक्रमानुसार क्रमिक पुस्तक.
एमपीएससी, नेट-सेट व इतर स्पर्धा परीक्षांसाठी उपयुक्त-मार्गदर्शक.

लोकसंख्याशास्त्र

(Demography)

प्रा. डॉ. मधुकर ताकतोडे
एम.ए.,(अर्थ), बी.एड., बी.पी.एड.,
एम.फील.,पीएच.डी.
अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. यशवंतराव चव्हाण, कला
व विज्ञान महाविद्यालय मंगरुळपीर
ता. मंगरुळपीर जि. वाशिम

प्रा. डॉ. नीलम छंगाणी
एम.ए.(अर्थ), एम.फील.,
पीएच.डी.
अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. किसनलाल नथमल गोयनका
कला व वाणिज्य महाविद्यालय
कारंजा (लाड) जि. वाशिम

अजिंक्य प्रकाशन

लोकसंख्याशास्त्र : प्रा. डॉ. मधुकर नाकतोडे, प्रा. डॉ. नीलम छंगाणी
प्रकाशक :

अॅड. कु. जे. व्हि. भगत

अजिंक्य प्रकाशन

भिमनगर, वापटा पो. कुपटा

ता. मानोरा जि. वाशिम

संपर्क : ९६०४४०२०५३
WhatsApp : 8007143527
Website : www.ajinkyapublication.com
E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

ISBN :978-93-89210-13-2

© सर्वाधिकार प्रकाशकाच्या स्वाधिन
प्रथम आवृती : ५ जुन २०२०
अक्षर जुळवणी : अजिंक्य प्रिंटीम्स् ॲण्ड कॉम्प्यूटर्स
मुखपृष्ठ : अरविंद मनवर

मुद्रक : अजिंक्य एन्टरप्राईजेस, वाशीम

प्रमुख विक्रेता: अजिंक्य पुस्तकालय, वाशिम
संपर्क : ८००७१४३५२७/ ९६०४४०२०५३
किंमत : २५० रुपये फक्त

(या पुस्तकात व्यक्त झालेल्या मतांशी प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.)

Syllabus

Sant Gadge Baba Amaravati University, Amaravati

B.A. Part-III Semester-VI

Demography

Unit I Introduction :

1.1 Meaning and Scope of Demography.

1.2 Theories of Population-Malthus, Optimum Population theory, Theory of Demographic Transition.

1.3 Population Explosion.

Unit II Fertility and Mortality :

2.1 Importance of Study of Fertility.

2.2 Factors affecting fertility – Socio-Economic Factors, Economic Status, Health, Education, Nutrition, Caste, Religion, Race, Region, Rural-Urban and Status of Husband & Wife.

2.3 Mortality-Death Rate, Birth and Mortality Rate, Factors for Decline in mortality in Recnt in year.

Unit III Migration of Population :

3.1 Concept and Types-Temporary, Internal and International Migration.

3.2 Effects of Migration of Population.

3.3 Factors affecting migration.

Unit IV Urbanization of Population :

4.1 Meaning and Causes of Urbanization.

4.2 Pattern of Urbanization in India.

4.3 Effects & Remedies to Urbanization.

Unit V Population and Development :

5.1 Population and Human Development Issues.

5.2 Evaluation of Population Policy in India-
The Shift in policy from Population Control to Family Welfare to Women Empowerment.

5.3 Family Planning Strategic and their Outcomes, the New Population Policy, 2000.

प्रा.डॉ. मधुकर श्रीराम ताकतोडे

शिक्षण : एम.ए. (अर्थ), बी.एड., बी.पी.एड.,
एम.फील.(अर्थ), पीएच.डी.
नोकरी : सहयोगी प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,
यशवंतराव चव्हाण कला व विज्ञान महाविद्यालय, मंगरुळपीर जि. वाशिम.

सन २००४ पासून यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ अभ्यास केंद्र समंवक म्हणून कार्यरत.

संशोधन क्षेत्रातील सर्वोच्च आचार्य पदवी (पीएच.डी) २०१५ मध्ये संपादीत.

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ पीएच.डी. चे मार्गदर्शक म्हणून कार्यरत.

आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय तसेच राज्य स्तरावरील परिषदांमध्ये सहभाग व २० शोधनिबंधाचे वाचन.

विविध आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय स्तरावरील संशोधन पत्रिकांमध्ये १८ शोध-निबंध प्रकाशित.

सदस्य : मराठी अर्थशास्त्र परिषद.

सदस्य : विदर्भ अर्थशास्त्र परिषद.

समन्वयक : ट्रेनिंग ॲन्ड प्लेसमेन्ट सेल.

प्रा. डॉ. नीलम मधुसूदन छंगाणी

शिक्षण : एम.ए. (अर्थ), एम.फील., पीएच.डी.
नोकरी : सहाय्यक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,
श्री. किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय,
कारंजा (लाड) जि. वाशिम.

सन २०१६ पासून यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ अभ्यास केंद्र समंवक म्हणून कार्यरत.

आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय तसेच राज्य स्तरावरील परिषदांमध्ये सहभाग व ८ शोधनिबंधाचे वाचन.

विविध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय परिषदा तसेच संशोधन पत्रिकेमध्ये १२ शोधनिबंध प्रकाशित.

संपादक : शोधपत्रिका Global Economics Research आणि Indo Western Researchers

सदस्य : विदर्भ अर्थशास्त्र परिषद

अजिंक्य प्रकाशन

WhatsApp : 8007143527

E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

Website : www.ajinkyapublication.com

ISBN 978-93-89210-13-2

मूल्य : २५० रुपये

स्थूल अर्थशास्त्र

(Macro Economics)

प्रा. डॉ. नीलम छंगाणी   प्रा. डॉ. दयाळू राठोड

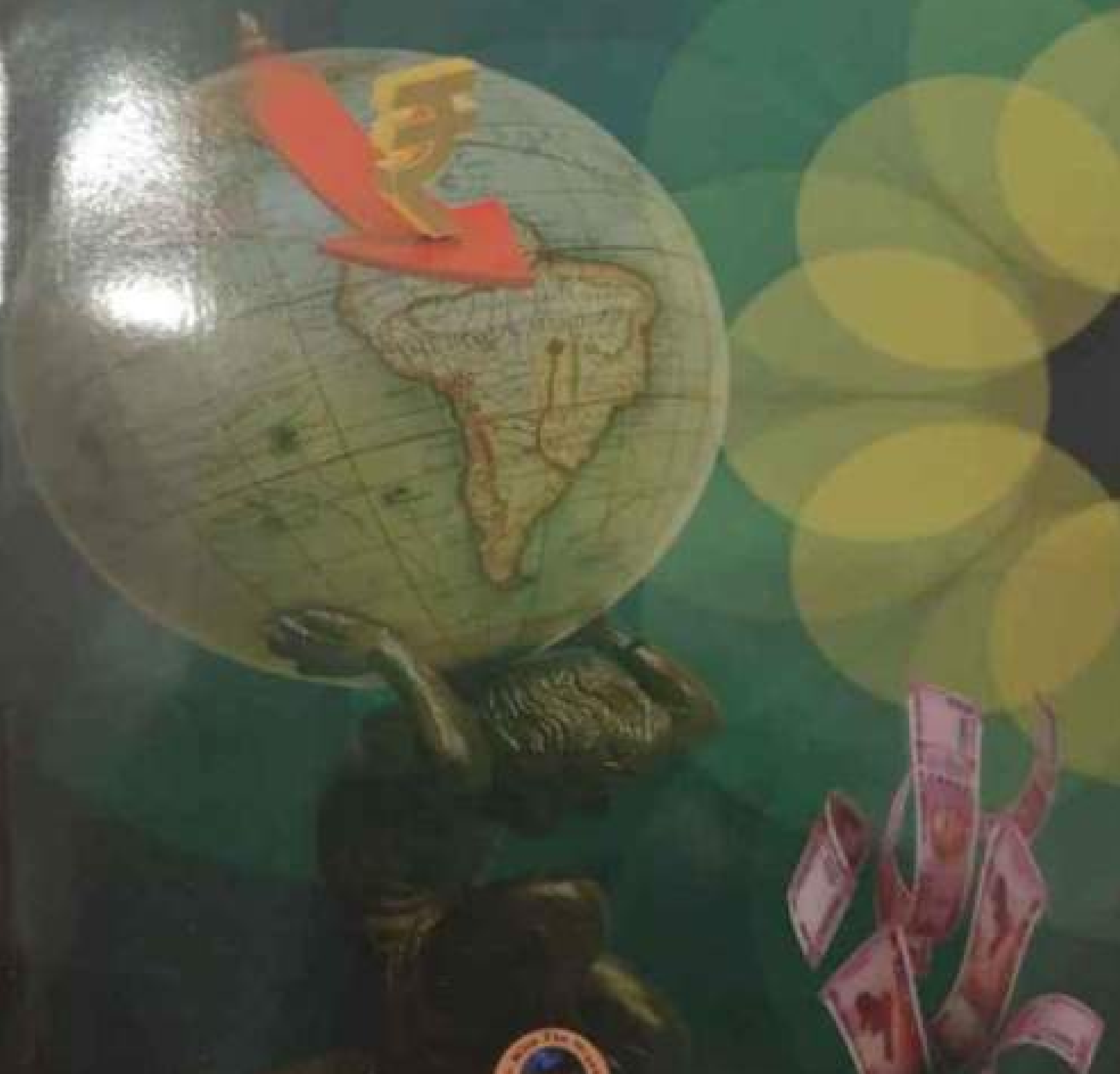

अजिंक्य प्रकाशन

युजीसीच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार महाराष्ट्रातील सर्व
विद्यापीठांकरीता तसेच संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ बी.ए.
भाग दोन सत्र-तीनच्या अभ्यासक्रमानुसार क्रमिक पुस्तक.
एमपीएससी, नेट-सेट व इतर स्पर्धा परीक्षांसाठी उपयुक्त-मार्गदर्शक.

स्थूल अर्थशास्त्र

(Macro Economics)

प्रा. डॉ. नीलम छंगाणी
एम.ए.(अर्थ), एम.फील.,
पीएच.डी.
अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. किसनलाल नथमल गोयनका
कला व वाणिज्य महाविद्यालय
कारंजा (लाड) जि. वाशिम

प्रा. डॉ. दयाळू राठोड
एम.ए.(अर्थ), एम.फील.,
पीएच.डी.
अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. संत गजानन महाराज कला
महाविद्यालय, बोरगांव मंजू
जि. अकोला

अजिंक्य प्रकाशन

स्थूल अर्थशास्त्र : प्रा. डॉ. नीलम छंगाणी, प्रा. डॉ. दयाळू राठोड
प्रकाशक :
अ‍ॅड. कु. जे. व्हि. भगत
अजिंक्य प्रकाशन
भिमनगर, वापटा पो. कुपटा
ता. मानोरा जि. वाशिम
संपर्क : ९६०४४०२०५३
WhatsApp : 8007143527
Website : www.ajinkyapublication.com
E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

ISBN :978-93-89210-22-4

© सर्वाधिकार प्रकाशकाच्या स्वाधिन
प्रथम आवृती : ३ फेब्रुवारी २०२०
अक्षर जुळवणी : अजिंक्य प्रिंटीग्स् अ‍ॅण्ड कॉम्प्यूटर्स
मुखपृष्ठ : अरविंद मनवर

मुद्रक : अजिंक्य एन्टरप्राईजेस, वाशीम

प्रमुख विक्रेता: अजिंक्य पुस्तकालय, वाशिम
संपर्क : ८००७१४३५२७/ ९६०४४०२०५३
किंमत : २५० रुपये फक्त

(या पुस्तकात व्यक्त झालेल्या मतांशी प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.)

Sant Gadge Baba Amaravati University, Amaravati
B.A. PART-II
Semester-III
(Implemented from 2018-2019 Session)
Syllabus-Macro Economics

Unit –I Introducation to Macro Economics

1.1 Macro Economics: Defination, Importants and Limitation

1.2 National Inoeme : Concept of National Income, GNP, NNP,GDP Income

1.3 Methods and Difficulties in Measurement of National Income

Unit –II Money and Value of Money

1.1 Barter System: Meaning and Difficulties in Barter System.

1.2 Money : Defination, Features and Functions

1.3 Value of Money: Meaning of value of Money, Fishers Quantity Theory of money.

Unit –III Inflation & Deflation

1.4 Inflation: Defination, Causes and Effect

1.5 Deflation : Defination, Causes and Effect

1.6 Dis-inflation and Reflation: Defination and Instruments

Unit –IV Output and Employment

1.7 Say's Law of Market

1.8 Consumption Function: Average and Marginal Propensity to Consume, Factors Influentcing Consumption

1.9 Investment Multiplier : Defination, Limitation and Importance Type of Investment

Unit –V International Trade

1.10 International Trade : Meaning of Inter-Regional and Internation Trade, Difference Between Inter-Regional and Interantional Trade, Importance of the Study of International Economics.

1.11 Recardo's Comparative Cost Theory of International Trade.

1.12 Advatnages and Disadvantages of International Trade.

प्रा. डॉ. नीलम मधुसूदन छंगाणी

शिक्षण : एम.ए. (अर्थ), एम.फील., पीएच.डी.

नोकरी : सहाय्यक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,
श्री. किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय,
कारंजा (लाड) जि. वाशिम.

सन २०१७ पासून यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ अभ्यास केंद्र समंवक म्हणून कार्यरत.

आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय तसेच राज्य स्तरावरील परिषदांमध्ये सहभाग व ८ शोधनिबंधाचे वाचन.

विविध राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय परिषदा तसेच संशोधन पत्रिकेमध्ये १२ शोधनिबंध प्रकाशित.

संपादक : शोधपत्रिका Global Economics Research आणि Indo Western Researchers

सदस्य : विदर्भ अर्थशास्त्र परिषद

प्रकाशित ग्रंथसंपदा : लोकसंख्याशास्त्र

प्रा.डॉ. दयाळू किसन राठोड

शिक्षण : एम.ए. (अर्थ), एम.फील., पीएच.डी.

नोकरी : सहाय्यक प्राध्यापक, अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,
श्री. संत गजानन महाराज कला महाविद्यालय,
बोरगाव मंजू जि. अकोला.

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ पीएच.डी. चे मार्गदर्शक म्हणून कार्यरत.

आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय तसेच राज्य स्तरावरील परिषदांमध्ये सहभाग व २० शोधनिबंधाचे वाचन.

विविध आंतरराष्ट्रीय, राष्ट्रीय स्तरावरील संशोधन पत्रिकांमध्ये २० शोध-निबंध प्रकाशित.

सदस्य आणि प्रतिनिधी : मराठी अर्थशास्त्र परिषद, अमरावती विद्यापीठ प्रतिनिधी

सदस्य : विदर्भ अर्थशास्त्र परिषद.

सदस्य : बोर्ड ऑफ स्टडी, संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती.

अजिंक्य प्रकाशन

WhatsApp : 8007143527

E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

Website : www.ajinkyapublication.com

ISBN 978-93-89210-22-4

मूल्य : २५० रुपये

भारतीय विचारवंत

संपादक

डॉ. नीलम छंगाणी डॉ. नितीन चौधरी

भारतीय विचारवंत

(INDIAN THINKER)

संपादक

डॉ. नीलम छंगाणी
एम.ए., पीएच.डी.
सहाय्यक प्राध्यापक
तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. किसनलाल नथमल गोयनका
कला व वाणिज्य महाविद्यालय
कारंजा (लाड) जि. वाशिम

डॉ. नितीन चौधरी
एम.ए., एम.फील., पीएच.डी.
सहाय्यक प्राध्यापक
तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्रीमती राधादेवी गोयनका
महिला महाविद्यालय, अकोला
जि. अकोला

अजिंक्य प्रकाशन

भारतीय विचारवंत : डॉ. नीलम छंगाणी, डॉ. नितीन चौधरी
प्रकाशक :
ॲड. कु. जे. व्हि. भगत
अजिंक्य प्रकाशन
भिमनगर, वापटा पो. कुपटा
ता. मानोरा जि. वाशिम
संपर्क : ९६०४४०२०५३
WhatsApp : 8007143527
Website : www.ajinkyapublication.com
E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

ISBN :978-93-90532-20-9

© लेखकाधिन

प्रथम आवृती : जानेवारी २०२१
अक्षर जुळवणी : अजिंक्य प्रिंटीग्स् ॲण्ड कॉम्प्यूटर्स
मुखपृष्ठ : अरविंद मनवर
मुद्रक : अजिंक्य एन्टरप्राईजेस, वाशीम
प्रमुख विक्रेता: अजिंक्य पुस्तकालय, वाशिम
संपर्क : ८००७१४३५२७ / ९६०४४०२०५३
किंमत : रू.४५० फक्त

(या पुस्तकात व्यक्त झालेल्या मतांशी प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.)

अजिंक्य प्रकाशन
WhatsApp : 8007143527
[illegible]
Website : www.ajinkyapublication.com
ISBN [illegible]

भारतीय आर्थिक विचारवंत

संपादक

डॉ. नीलम छंगाणी

डॉ. नितीन चौधरी

भारतीय आर्थिक विचारवंत

(INDIAN ECONOMIC THINKER)

संपादक

डॉ. नीलम छंगाणी
एम.ए., पीएच.डी.
सहाय्यक प्राध्यापक
तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. किसनलाल नथमल गोयंका
कला व वाणिज्य महाविद्यालय
कारंजा (लाड) जि. वाशिम

डॉ. नितीन चौधरी
एम.ए., एम.फील., पीएच.डी.
सहाय्यक प्राध्यापक
तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्रीमती राधादेवी गोयंका
महिला महाविद्यालय, अकोला
जि. अकोला

अजिंक्य प्रकाशन

अनुक्रमणिका

अ. क्र.	प्रकरणाचे नाव	पृ. क्र.
१.	दादाभाई नौरोजी यांचा लूटीचा सिद्धांत व दारिद्र्यविषयक विचार / प्रा. डॉ. सुभाष गुर्जर	०१
२.	दादाभाई नौरोजी - आर्थिक शोषणाची संकल्पना / डॉ. पंकज तायडे	०७
३.	शुक्राचार्य यांचे आर्थिक विचार / डॉ. नितीन चौधरी	१५
४.	चाणक्य कौटील्य यांचे मजूर विषयक धोरण / प्रा. डॉ. प्रदीप ठाकरे	२१
५.	छत्रपती शिवाजी महाराजांची आर्थिक निती / प्रा. डॉ. निलम छंगाणी	२७
६.	संत तुकाराम महाराज यांचे संपत्ती विषयक विचार / डॉ. अरूण चांदूरकार	३५
७.	संत एकनाथांचे अर्थाजन आणि विनियोगासंबंधी विचार / प्रा. डॉ. संतोष कुबडे	४१
८.	महादेव गोविन्द रानाडे के आर्थिक विचारधारा / डॉ. विष्णु पवार	४८
९.	गोपाळ कृष्ण गोखले यांच्या आर्थिक विचारांचा आढावा / डॉ. देवेंद्र व्यास	५२
१०.	छत्रपती शाहूमहाराजांचे सिंचन विषयक धोरण / प्रा. डॉ. गजेंद्र बारनिक	५७
११.	लोकमान्य टिळकांचे स्वदेशी अर्थशास्त्र / डॉ. मधुकर ताकतोडे	६३
१२.	महात्मा फुलेंच्या कृषीविषयक विचाराची आजच्या काळातील यथार्तता / प्रा. डॉ. संतोष धामने	६८
१३.	राष्ट्रपिता महात्मा गांधी आणि आर्थिक विकेंद्रीकरण / प्रा. दिनेश खेरडे	७६
१४.	पंडीत नेहरूंच्या विचारातील आर्थिक संकल्पना / प्रा. डॉ. गजानन बनचरे	८३

अजिंक्य प्रकाशन
WhatsApp : 8007143527
E-mail : ajinkyapublication@gmail.com
Website : www.ajinkyapublication.com

बी. ए. भाग -२ Semi III

नवीन सुधारीत अभ्यासक्रमानुसार

स्थूल अर्थशास्त्र

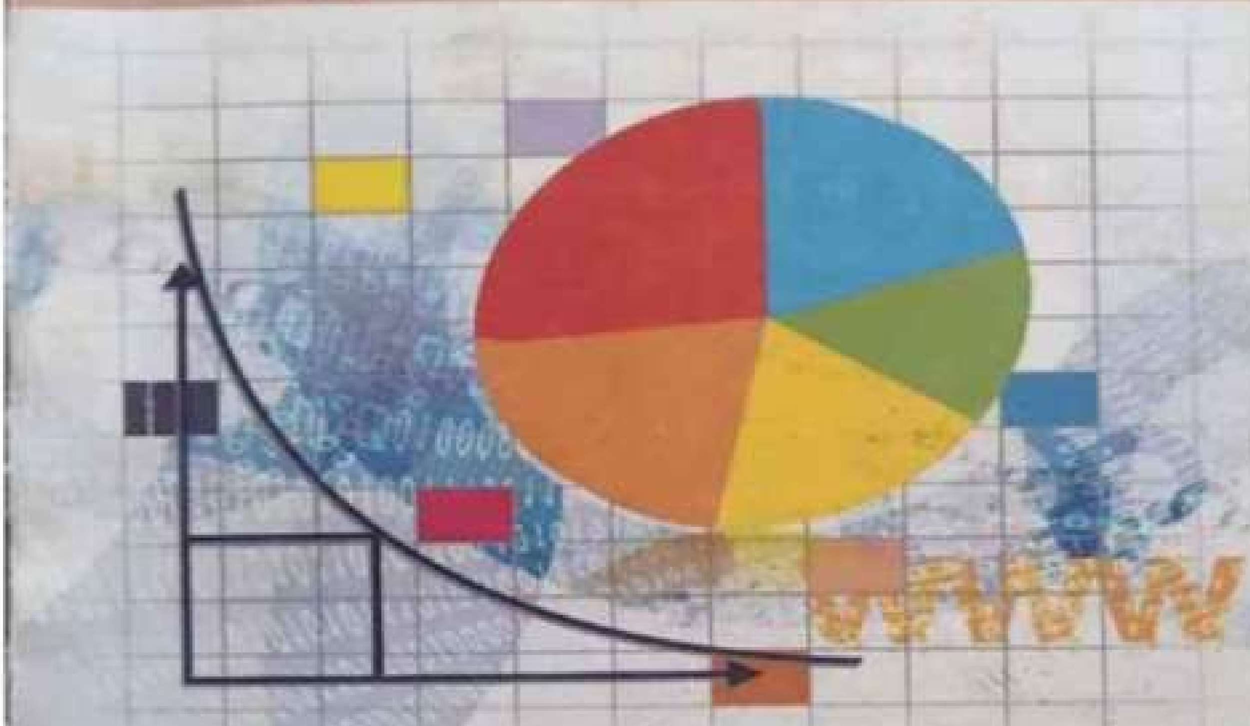

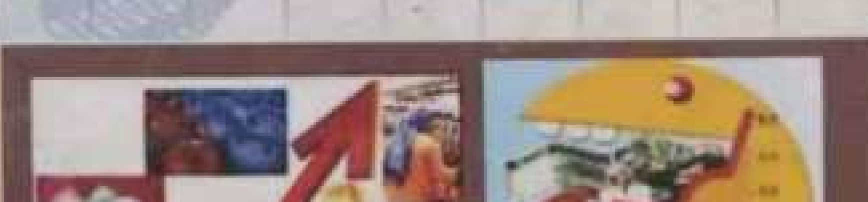

प्रा. डॉ. नीलम मधुसूदन छंगाणी

प्रा. डॉ. दयाळू किसन राठोड

स्थूल अर्थशास्त्र

MACRO ECONOMICS

SEM-III

प्रा. डॉ. नीलम मधुसूदन छंगाणी

अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,

श्री किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय,

कारंजा (लाड), जि. वाशिम.

प्रा. डॉ. डी. के. राठोड

अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,

श्री संत गजानन महाराज कला महाविद्यालय,

बोरगाव मंजू, जि. अकोला.

ज्योतीचंद्र पब्लिकेशन

ISBN : 978-93-85162-60-2

• स्थूल अर्थशास्त्र MACRO ECONOMICS
प्रा. डॉ. नीलम मधुसूदन छंगाणी, डॉ. डी. के. राठोड

© लेखकाधिन

• प्रकाशन क्रमांक 20121

• प्रकाशक
ज्योतीचंद्र पब्लिकेशन
एल.आय.सी. कॉलनी,
लातूर, ता. जि. लातूर - ४१३५३१.

• अक्षर जुळणी
श्री. विकास ढमाले, आनंत कोटीवाले

• मुखपृष्ठ
श्री. विकास ढमाले

• मुद्रक
ज्योतीचंद्र ऑफसेट प्रिंटींग ॲन्ड बायडिंग,
एल.आय.सी. कॉलनी, लातूर.

• प्रथमावृत्ती : 03 फेब्रुवारी, 2020
• मुल्य 250/-

B.A. PART-II
Semester-III
(Implemented from 2018-2019 Session)
Syllabus-Macro Economics

1. Unit-I

Introducation to Macro Economics

1.1 Macro Economics: Defination, Importants and Limitation

1.2 National Inocme : Concept of National Income, GNP, NNP,GDP Income

1.3 Methods and Difficulties in Measurement of National Income

2. Unit-II

Money and Value of Money

2.1 Barter System: Meaning and Difficulties in Barter System.

2.2 Money : Defination, Features and Functions

2.3 Value of Money: Meaning of value of Money, Fishers Quantity Theory of money.

3. Unit-III

Inflation & Deflation

3.1 Inflation: Defination, Causes and Effect

3.2 Deflation : Defination, Causes and Effect

3.3 Dis-inflation and Reflation: Defination and Instruments

4. Unit-IV

Output and Employment

4.1 Say's Law of Market

4.2 Consumption Function: Average and Marginal Propensity to Consume, Factors Influentcing Consumption

4.3 Investment Multiplier : Defination, Limitation and Importance Type of Investment

5. **Unit - V**

International Trade

5.1 International Trade : Meaning of Inter-Regional and Internation Trade, Difference Between Inter-Regional and Interantional Trade, Importance of the Study of International Economics.

5.2 Recardo's Comparative Cost Theory of International Trade.

5.3 Advatnages and Disadvantages of International Trade.

लेखक परिचय

डॉ. नीलम मधुसूदन छंगाणी

सहाय्यक प्राध्यापक व अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,

श्री किसनलाल नथमल गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय,

कारंजा लाड, जि. वाशिम.

दि बेरार जनरल ऐज्युकेशन सोसायटीद्वारा संचालित

श्री किसनलाल नथमल गोयनका महाविद्यालय

येथे मागील तीन व ांपासून कार्यरत.

राष्ट्रीय व आंतराष्ट्रीय परि दा तसेच जर्नलमध्ये

२० लेख प्रकाशित.

मुख्य संपादक 1)Global Economic Research

2)Indo Western Researchers

लेखक परिचय

डॉ. दयाळू किसन राठोड

सहाय्यक प्राध्यापक व अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख,

श्री संत गजानन महाराज कला महाविद्यालय,

बोरगाव मंजू, जि. अकोला.

श्री संत गजानन महाराज संस्था द्वारा संचालित

श्री संत गजानन महाराज कला महाविद्यालय येथे

मागील २१ व ांपासून कार्यरत.

मराठी परि द अर्थशास्त्र परि द अमरावती विद्यापीठ प्रतिनिधी

संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ,

अमरावती बोर्ड ऑफ स्टडीचे सदस्य

रा ट्रीय व आंतरा ट्रीय परि दा तसेच जर्नलमध्ये

५० पेक्षा जास्त लेख प्रकाशित.

ISBN 978-93-85162-60-2

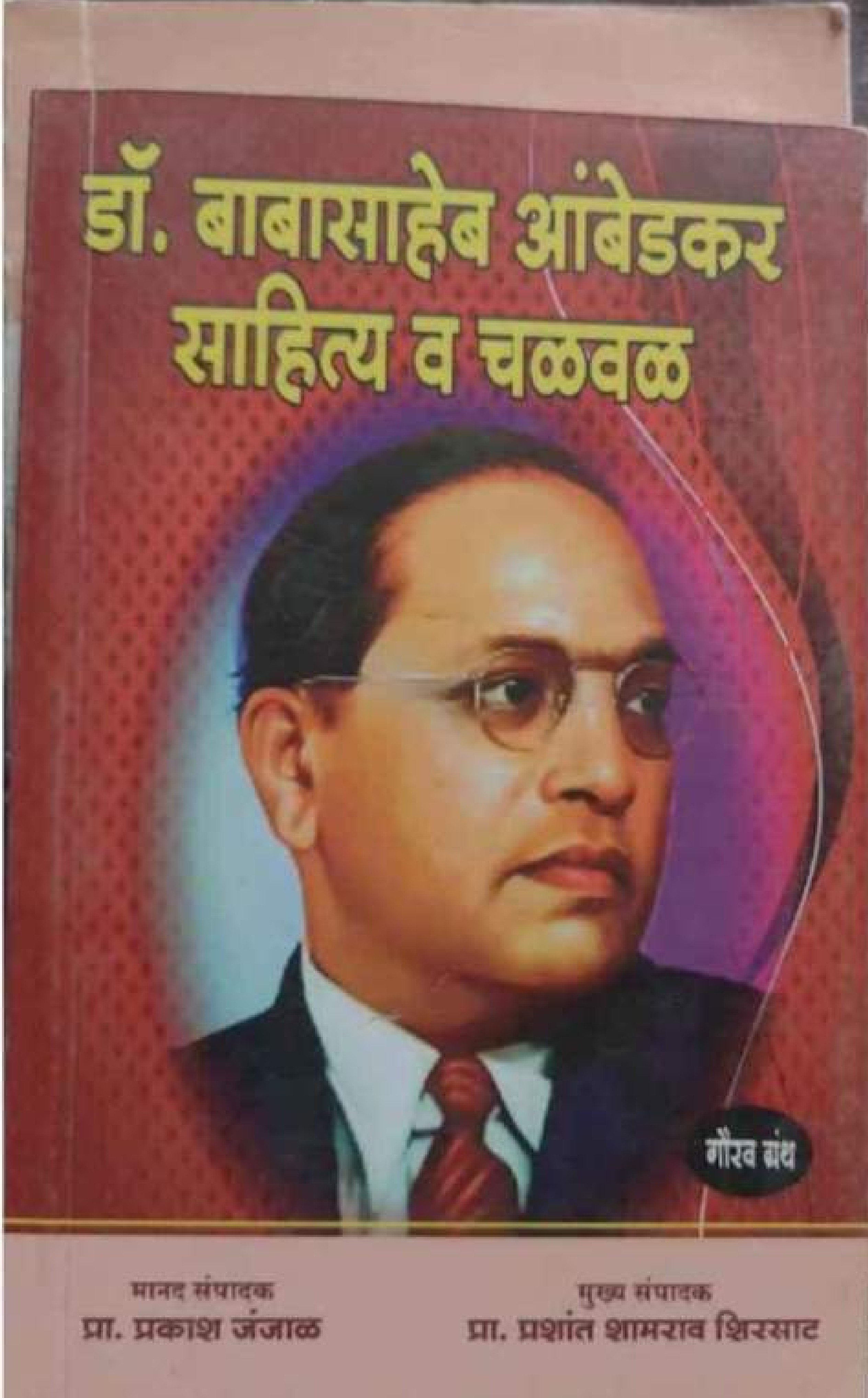
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
साहित्य व चळवळ
गौरव ग्रंथ
मानद संपादक
प्रा. प्रकाश जंजाळ
मुख्य संपादक
प्रा. प्रशांत शामराव शिरसाट

Gauravgranth - Dr. Babasaheb Ambedkar Sahitya Va Chalval
गौरवग्रंथ– डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ

मानद संपादक : प्रा. प्रकाश जंजाळ

मुख्य संपादक : प्रा. प्रशांत शामराव शिरसाट

सहसंपादक : सौ. सुजाता प्रशांत शिरसाट

सल्लागार मंडळ : ॲड. प्रकाश आंबेडकर, राष्ट्रीय अध्यक्ष
भा.रि.प. व वंचित बहुजन आघाडी

डॉ. हर्षदीप कांबळे (I.A.S.), सचिव
(लघु व मध्यम इंडस्ट्रीज) आणि
विकास आयुक्त (उद्योग) महाराष्ट्र शासन

डॉ. शशांक सोनवणे, सहयोगी प्राध्यापक
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा
विद्यापीठ, औरंगाबाद

प्रा. अश्ववीर गजभिये, संचालक
लोटस अँड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
नागपूर

प्रकाशक
Lotus & Cobra Publishing House
C/o. Ashwajit Patil, 425, New Khadan, Lashkaribagh, Nagpur-17
M : 9096924808 / 9405238458
e-mail : lotusandcobraph@gmail.com

प्रथम आवृत्ती – एप्रिल 2020
ISBN – 978-93-87250-42-0
Author(s) is responsible for contents and corrections.

Layout, Cover Design, Printed at :
Akanksha Tankalekhan And Publication
Near Ram Mandir, Peth Pura, Hiwarkhed, Tq. Telhara Dist. Akola
Maharashtra 444103
M : 9096593842 Email : akankshajournal@gmail.com

(डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ या संपादित गौरव ग्रंथातील लेखांच्या विचारांशी मानद संपादक, मुख्य संपादक, सल्लागार मंडळ, प्रकाशक व मुद्रक सहमत असतीलच असे नाही. हे लेखकांचे स्वतंत्र विचार आहेत.)

॥ अनुक्रमणिका ॥

१) आयु. अरविंद संभाजी पाझारे – १–७
आधुनिक युगातील शिक्षणतज्ञ–डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर.

२) डॉ. सुदर्शन दिवसे– ८–१९
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे बहिष्कृत भारतातील अग्रलेख

३) डॉ. डोंगे सतीश बाबुराव– २०–२५
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे जातिव्यवस्थेचे अर्थशास्त्र

४) डॉ. व्हि. आर. कोढापे– २६–३१
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे लोकशाहीसंबंधी विचार

५) प्रा. डॉ. किरण प्रभाकर वाघमारे– ३२–३८
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची युगप्रवर्तक पत्रकारिता

६) प्रा. डॉ. शाम रा. दुतोंडे– ३९–४४
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारातील सामाजिक क्रांती

७) प्रा. डॉ. नीलम छंगाणी– ४५–५०
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे आर्थिक विचार

८) प्रा. डॉ. राजेश चौरपगार– ५१–५७
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची महाड चवदार तळे क्रांती

९) प्रा. फकिरा भगवान राजगुरू– ५८–६६
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे राजकीय विचार: एक मूल्यमापन

१०) प्रा. विलास शालिग्रामजी गांजरे– ६७–७२
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक, सामाजिक व राजकीय विचार

११) प्रा. अरुण सदाशिव घायाळ– ७३–७८
डॉ. आंबेडकरांचे स्त्री शोषण विषयक विचार

१२) प्रा. डॉ. गजानन घोगटे– ७९–८२
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे स्त्री शिक्षणा विषयीचे धोरण व कार्य

१३) डॉ. प्रकाश श्रीराम कोल्हे– ८३–८९
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे धर्मपरिवर्तनासंबंधी विचार

१४) डॉ. मदन दत्तराव झाडे– ९०–९३
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक, सामाजिक आणि राजकीय कार्य व विचार

जगातील सर्व उपेक्षित, वंचित व पिडितांच्या लढ्याचे प्रेरणास्थान, शक्तीस्थान प.पू. डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर ठरले आहेत. त्यांच्या जीवनातील संघर्ष व त्यांचे विचार यांना प्रमाण माणून देशातील जगभरातील अनेक संघटना व संस्था समाज व देश हितासाठी कार्यरत आहेत. त्यांनी सन १९२० ते १९५६ या कालखंडात केलेल्या सर्वांगीण उन्नतीचा लढा आजही संपलेला नाही. आजही देशात सामाजिक, शैक्षणिक, आर्थिक व धार्मिक क्षेत्रात प्रचंड विषमता आहे. स्वातंत्र्य, समता, बंधुता व न्याय ही तत्वे समाजात व देशात रुजलेली दिसत नाही.

स्वातंत्र्य मिळाल्यावर हा देश एकसंघ होईल देशातील लोक एकोप्याने, प्रेमाने व बंधुत्वाने सांधल्या जातील, हे फक्त स्वप्नच राहीले आहे. उलट आजच्या काळात प्रतिगामी शक्ती सामाजिक सौहार्द विस्कटू पाहत आहेत. शेकडा वर्षांपासून शेजारी राहणाऱ्या लोकात परस्पर विश्वासाचे जे नाते जुळले होते, ते आजच्या घडीला विस्कटू पाहते आहे. अशा काळात डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांच्या विचारांची कधी नव्हे तेवढी आवश्यकता समाजाला व देशाला आहे.

घटनेच्या माध्यमातून समताधिष्ठित समाज निर्माण करायचे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे ध्येय होते. हे त्यांचे कार्य पूर्ण करण्यासाठी बाबासाहेबांच्या विचारांचा विविधांगांनी अभ्यास करून त्यांचा लोक कल्याणकारी विचार सर्वदूर जनसामान्यांपर्यंत पोहचवणे आवश्यक आहे. हेच आज समाज व देशासाठी आवश्यक आहे.

बाबासाहेबांच्या विचारांनी समाज प्रगल्भ व्हावा. कालबाह्य व जून्या–बुरसटलेल्या रुढी–परंपरांचा समाजाने त्याग करून नवीन विज्ञानवादी, प्रगतीशील विचारांची कास धरावी. हा देश गुण्या गोविंदाने, एकसंघपणे राहून. बलशाली व समृद्ध भारताची निर्मिती व्हावी यासाठी हा विचारांचा जागर.

लोटस अ‍ॅण्ड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
द्वारा अश्वजीत पाटील,
425, न्यु खदान, लष्करीबाग, नागपुर - 17.
मो. 9096924808, 9405238458
email : lotusandcobraph@gmail.com
ISBN 978-95-87250-42-0

मूल्य : 300/-

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या
१२९ व्या जयंती वर्षा निमित्य
संपादित गौरव ग्रंथ

डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर
साहित्य व चळवळ

मानद संपादक

प्रा. प्रकाश जंजाळ

(आंबेडकरी चळवळीचे अभ्यासक व लेखक)

मुख्य संपादक

प्रा. प्रशांत शामराव शिरसाट

एम. लिब.,एम.फील, नेट (ग्रंथालय व माहितीशास्त्र)
ग्रंथपाल
श्री. कि. न. गोयनका कला व वाणिज्य महाविद्यालय,
कारंजा (लाड), जि.वाशिम.

लोटस् अॅन्ड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
नागपूर–17

Gauravgranth - Dr. Babasaheb Ambedkar Sahitya Va Chalval
गौरवग्रंथ– डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ

मानद संपादक : प्रा. प्रकाश जंजाळ

मुख्य संपादक : प्रा. प्रशांत शामराव शिरसाट

सहसंपादक : सौ. सुजाता प्रशांत शिरसाट

सल्लागार मंडळ : ॲड. प्रकाश आंबेडकर, **राष्ट्रीय अध्यक्ष**
भा.रि.प. व वंचित बहुजन आघाडी

डॉ. हर्षदीप कांबळे (I.A.S.), **सचिव**
(लघु व मध्यम इंडस्ट्रीज) आणि
विकास आयुक्त (उद्योग) महाराष्ट्र शासन

डॉ. शशांक सोनवणे, **सहयोगी प्राध्यापक**
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मराठवाडा
विद्यापीठ, औरंगाबाद

प्रा. अश्ववीर गजभिये, **संचालक**
लोटस ॲंड कोब्रा पब्लिशिंग हाऊस
नागपूर

प्रकाशक

Lotus & Cobra Publishing House
C/o. Ashwajit Patil, 425, New Khadan, Lashkaribagh, Nagpur-17
M : 9096924808 / 9405238458
e-mail : lotusandcobraph@gmail.com

प्रथम आवृत्ती – एप्रिल 2020

ISBN – 978-93-87250-42-0

Author(s) is responsible for contents and corrections.

Layout, Cover Design, Printed at :

Akanksha Tankalekhan And Publication
Near Ram Mandir, Peth Pura, Hiwarkhed, Tq. Telhara Dist. Akola
Maharashtra 444103
M : 9096593842 Email : akankshajournal@gmail.com

(डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर साहित्य व चळवळ या संपादित गौरव ग्रंथातील लेखकांच्या विचारांशी मानद संपादक, मुख्य संपादक, सल्लागार मंडळ, प्रकाशक व मुद्रक सहमत असतीलच असे नाही. हे लेखकांचे स्वतंत्र विचार आहेत.)

३०) प्रा. कु.छाया पांडुरंग वाकुलकर– १८६–१९२
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांचे जीवन व व्यक्तिमत्वदर्शन

३१) प्रा. डॉ. पद्मानंद म. तायडे– १९३–१९७
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे सामाजिक विचार आणि समाजशास्त्रीय योगदान

३२) डॉ. सुनील दादाराव पुनवटकर– १९८–२०५
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची धर्मांतर घोषणा करण्याचे कारण?

३३) प्रा. डॉ. दयाळू किसन राठोड– २०६–२११
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे उद्योगासंबंधी विचार

३४) डॉ. मधुकर ताकतोडे– २१२–२१७
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचा शैक्षणिक प्रवास आणि आर्थिक अडचणी

३५) प्रा. प्रदीप पंजाबराव ठाकरे– २१८–२२३
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे मजुरांसंबंधी विचार

३६) प्रा. धनील एन. गजभिये– २२४–२२९
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे बौध्द धर्मासंबंधी विचार

३७) प्रा. रवींद्र जगदेव– २३०–२३५
डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शैक्षणिक क्षेत्रातील योगदान

३८) प्रा. किशोर शेषराव चौरे– २३६–२३८
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि अखिल भारतीय शेडयुल्ड कास्ट फेडरेशन

३९) डॉ. अनिल गंगाधरपंत पितळे– २३९–२४४
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे कृषीविषयक विचार

४०) डॉ. आर. ए. पाटील– २४५–२५२
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे शैक्षणिक क्षेत्रातील योगदान

४१) डॉ. शांतरक्षित गावंडे– २५३–२५७
बहुआयामी प्रज्ञावंत डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

४२) प्रा. प्रशांत शामराव शिरसाट– २५८–२६५
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे ग्रंथप्रेम आणि पत्रकारिता

४३) कु. छाया पाटील (खाडे)– २६६–२७१
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक, सामाजिक आणि राजकीय कार्य व विचार

४४) प्रा. डॉ. सुनील शिवलाल राठोड– २७२–२७६
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक, सामाजिक आणि राजकीय कार्य व विचार

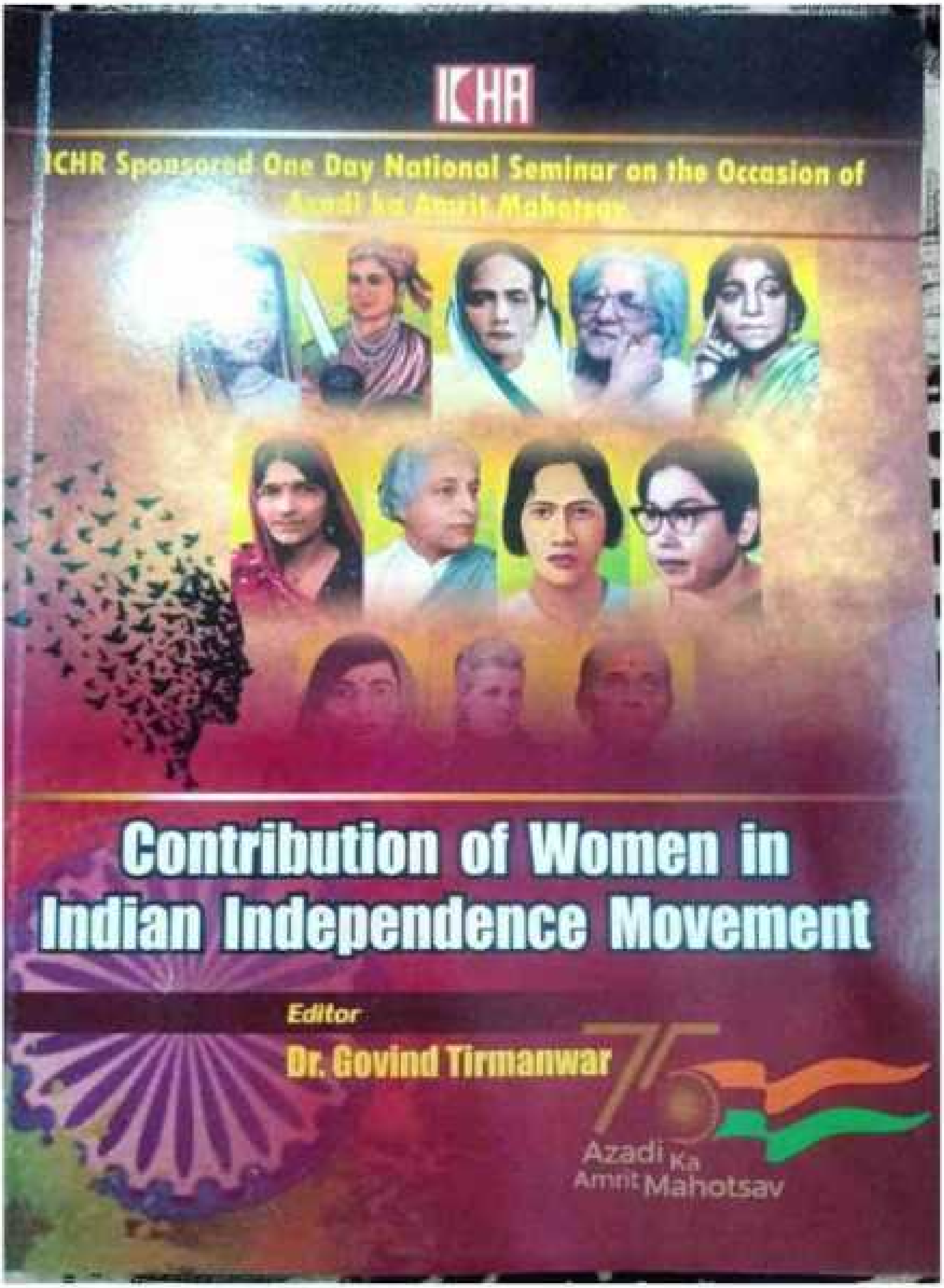
ICHR
ICHR Sponsored One Day National Seminar on the Occasion of
Azadi ka Amrit Mahotsav
Contribution of Women in Indian Independence Movement
Editor
Dr. Govind Tirmanwar
Azadi Ka Amrit Mahotsav

ICHR

ICHR Sponsored One Day National Seminar on the Occasion of

Azadi ka Amrit Mahotsav

Contribution of Women in Indian Independence Movement

Organized by

Department of History

Late Dattatraya Pusadkar Arts College,

Nandgaon Peth, Tq. Dist. Amravati.

Editor

Dr. Govind Tirmanwar

Om Sai

OM SAI PUBLISHER & DISTRIBUTORS

Contribution of Women in Indian Independence Movement

© Author

No part of this book shall be reproduced, stored in retrieval system, or translated in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying and/or otherwise without the prior written permission of the publishers.

ISBN : 978-93-93973-59-7

EDITION : 2022

Printed and Published By :

Shri Ganesh Raut
Om Sai Publisher & Distributors
Plot No. 29, Behind T.B. Ward,
Indira Nagar, Nagpur 440003.
Mob. : 9923693506,
E-mail : ospdnagpur@yahoo.com

Sales Office :

Smt. Jyoti Naresh Khapekar
SAI JYOTI PUBLICATION
Teen-nal Chowk, Kasarpura,
Behind Panjivani Market,
Itwari, Nagpur.
Mob. : 9764673503
E-mail id : sjp10ng@gmail.com
Website : www.saijyoti.in

Books N Books
Plot No. 65, Radhika Palace,
Medical Chowk,
Hanuman Nagar,
Nagpur - 440009.
Mob.: 9923693506
E-mail id : sjp10ng@gmail.com
Website : www.saijyoti.in

Branch :

Pune : 203, Paris Sparsh Hight,
Ambamata Mandir Road,
Ambai Dara, Dhayari,
Pune - 411041.
Mob.: 9420318884

New Delhi : 213, Vardhan House,
Ansari Road, Dariya Ganj,
New Delhi - 110002.
Mob.: 8888828026, 9325656602

Type Setter

Shree Ganesh Graphics
Mob.: 9890803277

प्रकाशित सर्व शोधनिबंधातील विचार, मते व निष्कर्ष शोधनिबंध लेखकांची आहेत, त्यांच्याशी संपादक सहमत असेलच असे नाही.

CONTENTS

1.	Role of Indian Women in Nationalist Movement: A Multi-dimensional Study Dr. Purnendu Kumar Kar	01
2.	The North East in the Freedom Movement: Exploring the role of Tribal Women Dr. Kuntal Sarma	08
3.	Sarojini Naidu and Indian Freedom Movement Dr. Shuchismita Mishra	12
4.	Reinvention of 1857 - Dalit Viranganas Dr. Mubaraque Quraishi	15
5.	Women and Nationalism in Colonial India: A Study of Sister Nivedita Jahanger Sultan	18
6.	Revolutionary Activity of Pritilata Waddedar Dr. Pradip Yeole	24
7.	Role of royal women in the freedom struggle of India Heera Sarmah	26
8.	The Importance and Role of Women in India's Freedom Struggle Dr. Vijaysing Kisanrao Pawar	30
9.	Women in Gandhian Peace Movements Prof. Dr. Ashwinkumar Rathod	34
10.	Contribution of Women in Indian Independence Movement Ms. Dipali D. Pawar	39
11.	India's Freedom Fight and Women Dr. Sheetal Shinde	42
12.	Jhansi Ki Rani, A Valiant Warrior Shubhangi Kerhalkar	46
13.	Women and Indian War of Independence Dr. Shippy Purohit	49
14.	The Path of Human Liberation in Gandhi's Thought Dr. Shrikant D. Panghate	51
15.	The Forgotten Women of 1857 Dr. Supriya Choudhary	56

16.	Contribution of Women to Revolutionary Movements in India During British Period Mohammad anis ul Islam	59
17.	Unsung Contribution of Mothers of Freedom Fighter in Independence Movement Pooja Tiwari	63
18.	भारतीय राष्ट्रीय आंदोलन की वीरांगनाएँ प्रा. डॉ. संदीप रमेश हातेकार	66
19.	भारतीय स्वतंत्रता संग्राम में आदिवासी वीरांगना का योगदान (रानी अवन्तीबाई, रानी गेडिनल्यू, विरांगना झलकारीबाई) डॉ. लक्ष्मण न. गोरे	74
20.	भारतीय स्वाधीनता आंदोलन में छत्तीसगढ़ के महिलाओं का योगदान श्री. योगेश खेमराज भोयर	80
21.	डॉ. ॲनी बेझंट: राजकीय विचारधारा आणि भारतीय स्वातंत्र्यलढा प्रा. डॉ. कविता राजेंद्र तातेड	84
22.	सविनय कायदेभंग चळवळीत यवतमाळ जिल्ह्यातील स्त्रियांचे योगदान डॉ. नितीन व. चांगोले	89
23.	स्वातंत्र्य आंदोलनात नागपूरच्या महिलांचे योगदान डॉ. श्रीकांत म. सोनटक्के	93
24.	भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यात विदर्भातील वंचित स्त्रीयांचे योगदान डॉ. संजय गोपाळराव डवळे	97
25.	ॲनी बेझंट यांचे राजकीय कार्य डॉ. स्मिता म. जाधव	103
26.	भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यात ग्रामीण भागातील स्त्रियांचे योगदान: एक अवलोकन डॉ. माया वानखडे	108
27.	स्वातंत्र्य चळवळीत बुलढाणा जिल्ह्यातील महिलांचे योगदान डॉ. नामदेव वामनराव डाले	112
28.	महात्मा गांधीच्या चळवळीत महिलांचे योगदान प्रा. डॉ. सौ. एस. पी. लाखे	119
29.	भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यातील क्रांतीकारक स्त्रियांचे योगदान प्रा. डॉ. सुरेश संतराम माळशिखरे	125
30.	अमरावती शहरातील असहकार चळवळीत स्त्रियांचा सहभाग (इ.स. १९२० ते १९२१) डॉ. निलय प्र. देशमुख	129
31.	भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीत स्त्रियांचे योगदान डॉ. स्वाती डवरे (काळमेघ), डॉ. निलिमा राऊत (कोहळे)	134

32.	स्वातंत्र्य आंदोलनात अकोला जिल्ह्यातील स्त्रियांची भूमिका डॉ. व्ही. जी. वसु, प्रा. अरविंद के. भोंगळे	139
33.	भारत छोडो आंदोलनात पश्चिम विदर्भातील स्त्रियांचे योगदान डॉ. नाना मानखडे, कु. शुभांगी कमलाकर फुकट	144
34.	अकोला जिल्ह्यातील कारंजा (लाड) आणि वाशिम तालुक्यातील महिलांचा भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीमधील सहभाग (१९२० ते १९४७) प्रा. डॉ. उकसेन दा. राजगुरे	148
35.	हैदराबाद मुक्तिसंग्रामात महिलांचा सहभाग प्रा. सर्जेराव धागदेव बनसोडे	151
36.	स्वातंत्र्य संग्रामातील विरांगणांचे कार्य एक ऐतिहासीक सिंहावलोकन प्रा. डॉ. तिर्थनंद बन्सागरे, मा. डॉ. काशीनाथ मानभोडे	156
37.	इ.स. १८५७ चा स्वातंत्र्य संग्राम आणि कानपूरची नर्तकी विरांगना अजीजन डॉ. पी. एस. माहोरे	161
38.	भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यातील प्रमुख महिला स्वातंत्र्य सेनानी व त्यांचे स्वातंत्र्यलढ्यातील योगदान डॉ. ओमप्रकाश स. बोबडे	166
39.	सविनय कायदेभंग चळवळीत वर्धा जिल्ह्यातील महिलांचा सहभाग प्रा. डॉ. सुरेश एन. काळे	170
40.	संत गाडगेबाबांच्या अनुयायी मिराबाई शिरकर यांचे स्वातंत्र्य चळवळीतील योगदान डॉ. संदिप म. राऊत	17[illegible]
41.	गांधी युग: असहकार आणि सविनय कायदेभंग चळवळीत महिलांचा सहभाग प्रा. आर. बी. बाप	17[illegible]
42.	ॲनी बेझंट व होमरूल चळवळीचे भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यातील योगदान डॉ. वैशाली मु. भाकरे	18[illegible]
43.	महात्मा गांधीजींच्या आंदोलनात स्त्रीयांचा सहभाग प्रा. डॉ. राजेन्द्र एम. देशाळकर	18[illegible]
44.	गांधीप्रणीत स्वातंत्र्यलढ्यात भारतीय स्त्रियांचा सहभाग प्रा. डॉ. बी. आ. तनपुरे	18[illegible]
45.	भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील क्रांतिवीर प्रीतिलता वड्डेदार यांचे योगदान प्रा. डॉ. जगदीश दयासागर हेडवे	18[illegible]
46.	गांधीजींच्या परीप्रेक्षातून भारतीय स्वातंत्र्यचळवळीत महीलांचे योगदान डॉ. कृष्णा मालकर, शिवाजी काशीनाथ गायकवाड	1[illegible]
47.	सरोजिनी नायडू: भारतीय स्वातंत्र्य आंदोलनातील सक्रिय महिला प्रा. डॉ. संदीप व्ही. भुरले	1[illegible]

48.	ब्रिटीश काळात भारतातील क्रांतीकारी चळवळीत महिलांचे योगदान डॉ. राजेंद्र साहेबराव भांबे, गोपाजी सोपानराव कापसे	199
49.	अकोला जिल्ह्यातील महिलांचा असहकार आंदोलनातील सहभाग प्रा. डॉ. संतोष गोपाळकृष्ण कुळकर्णी	202
50.	भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यातील स्त्रिया प्रा. प्रवीण वानखडे	205
51.	भारतीय स्वातंत्र्य आंदोलनात ॲनी बेझंटचे योगदान प्रा. अविनाश व. अवचट	213
52.	भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यातील मादाम कामा यांचे योगदान डॉ. मधुकर विठोबा जाधव	217
53.	विसाव्या शतकातील भारतीय राष्ट्रवादाचे निर्मितीत महिलांची भूमिका डॉ. विशाल अ. दौलतकर	221
54.	विदर्भातील स्वातंत्र्य चळवळीत महिलांचा सहभाग इ.स. (१८८५–१९२०) प्रा. डॉ. नथ्थु सिताराम गिरडे	224
55.	स्वातंत्र्य चळवळीतील भारतीय स्त्रियांचे योगदान प्रा. डॉ. डी. डी. जोधळे	227
56.	'चले जाव' चळवळीत वर्धा जिल्ह्यातील खडकी गावातील महिलांचे योगदान डॉ. गोविंद मा. तिरमनवार	230
57.	कस्तुरबा गांधी यांचे स्वातंत्र्यलढ्यातील योगदान कु. रोहिणी रमेशराव डिक्कर	234
58.	चंद्रपूर जिल्ह्यातील नागरी गावातील महिलांचा स्वातंत्र्य आंदोलनात सहभाग श्री. भूषण निकुरे	239
59.	क्रांतिकारी चळवळीत महिलांचे योगदान कु. प्राची रामचंद्र पेंगुलवार	241
60.	१९४२ च्या चलेजाव आंदोलनात विदर्भातील चिमूर शहरातील महीलांचा सहभाग प्रा. रामभाऊ नारायणराव कोरेकर	245
61.	महात्मा गांधीजींच्या स्वतंत्रता चळवळीतील क्रांतिकारी महिलांचे योगदान प्रा. डॉ. प्रकाश संभाजी वाघमारे, प्रा. शैलेश कुशेंद्र भालेराव	248
62.	ब्रिटिश काळातील क्रांतीकारी चळवळीत महिलांचे योगदान मीना संतोषराव फुले	253
63.	भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यात सरोजिनी नायडू व सुचेता कृपलानी यांचे योगदान अमर आर. कोंडापलकुलवार	257
64.	वैयक्तिक सत्याग्रह व भारत छोडो आंदोलनातील वर्धा जिल्ह्यातील महिलांचा सहभाग डॉ. राम नारायणराव मुडे	260

65.	गांधीजींच्या प्रभावाखालील महिला आणि अहिंसक चळवळ विजय किसनराव भुयार	263
66.	महात्मा गांधीजींच्या अधिपत्याखालील महिला आणि अहिंसक चळवळ नितेश देवराव सावसाकडे	269
67.	गांधीजींच्या सविनय कायदेभंग चळवळीत महिलांचे योगदान प्रा. श्री अविनाश भकरे	273
68.	भारताच्या स्वातंत्र्यलढ्यातील पहिली वीरांगणा: राणी चेन्नम्मा प्रा. डॉ. सच्चितानंद एस. बिच्चेवार	277
69.	भारतीय स्वातंत्र्य संग्रामात कर्तृत्ववान महिलांचा सहभाग डॉ. गणेश वानखेडे	281
70.	श्रीमती इंदिरा गांधींचे भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील योगदान डॉ. माधुरी एन. देवतळे	286
71.	दुर्गाताई जोशी यांचे स्वातंत्र्यलढ्यातील योगदान प्रा. राजु भा. खरडे	289
72.	कवयित्री तोरू दत्त यांचे साहित्यीक योगदान प्रीतम वसंतराव गावंडे	293
73.	भारताच्या स्वातंत्र्यलढ्यामध्ये राजघराण्यातील स्त्रियांचे योगदान प्रा. डॉ. रजनी बा. बंजारी	297
74.	भारताच्या निर्माण प्रक्रियेत मदर तेरेसा यांचे सामाजिक योगदान डॉ. सिध्दार्थ शिवाजी वाठोरे	300
75.	जंगल सत्याग्रहात अमरावती जिल्ह्यातील महिलांचे योगदान प्रा. प्रफुल अशोकराव टाले	303
76.	भारतीय स्वातंत्र्यलढा आणि भारतीय स्त्री वर्गाचे योगदान एक ऐतिहासिक अध्ययन प्रा. डॉ. एन. आर. वर्मा	306
77.	भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यातील राणी वेल्लू नचियार आणि सेनापती कुयलि यांचे योगदान डॉ. विजयालक्ष्मी पुर्णशेट्टीवार	311
78.	सशस्त्र क्रांतीलढ्यातील डॉ. लक्ष्मी स्वामीनाथन व जानकी देवर यांचे योगदान प्रा. सौ. स्वामी संगीता सदानंद	314
79	भारतीय स्वातंत्र्यलढ्यात अनुसयाबाई काळे यांचे योगदान धर्मेंद्र शामरावजी ताटीवार	317

Organized by

Department of History
Late Dattatraya Pusadkar Arts College
Nandgaon Peth, Tq. Dist.- Amravati

ISBN : 978-93-[illegible]

Om Sai Publishers & Distributors
Mob. No. :9923693506, 9325656602
E-mail : ospdnagpur@gmail.com

SAI JYOTI PUBLICATION
Phone : 9764673503, 9923593503
email : sjp10ng@gmail.com
Website: www.saijyoti.in

Available Also on flipkart amazon [illegible]

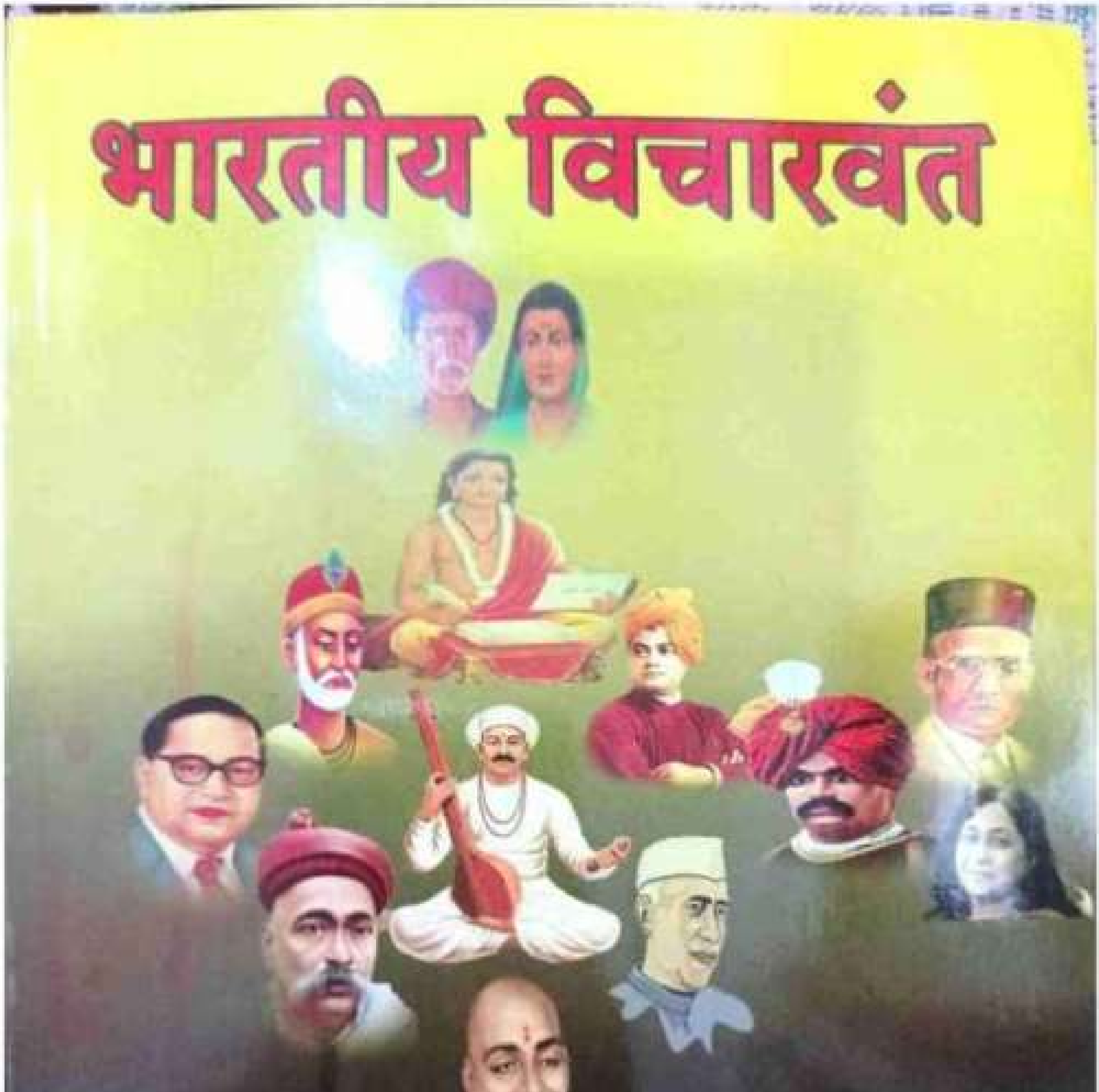
भारतीय विचारवंत
संपादक
डॉ. नीलम छंगाणी
डॉ. नितीन चौधरी

भारतीय विचारवंत

(INDIAN THINKER)

संपादक

डॉ. नीलम छंगाणी
एम.ए., पीएच.डी.
सहाय्यक प्राध्यापक
तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. किसनलाल नथमल गोयनका
कला व वाणिज्य महाविद्यालय
कारंजा (लाड) जि. वाशिम

डॉ. नितीन चौधरी
एम.ए., एम.फील., पीएच.डी.
सहाय्यक प्राध्यापक
तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्रीमती राधादेवी गोयनका
महिला महाविद्यालय, अकोला
जि. अकोला

अजिंक्य प्रकाशन

भारतीय विचारवंत : डॉ. नीलम छंगाणी, डॉ. नितीन चौधरी

प्रकाशक :

ॲड. कु. जे. कि. भगत
अजिंक्य प्रकाशन
भिमनगर, वापटा पो. कुपटा
ता. मानोरा जि. वाशिम

संपर्क : ९६०४४०२०५३
WhatsApp : 8007143527
Website : www.ajinkyapublication.com
E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

ISBN :978-93-90532-20-9

© लेखकाधिन

प्रथम आवृती : जानेवारी २०२१
अक्षर जुळवणी : अजिंक्य प्रिंटीम्स् ॲण्ड कॉम्प्यूटर्स
मुखपृष्ठ : अरविंद मनवर
मुद्रक : अजिंक्य एन्टरप्राईजेस, वाशीम
प्रमुख विक्रेताः अजिंक्य पुस्तकालय, वाशिम
संपर्क : ८००७१४३५२७ / ९६०४४०२०५३
किंमत : रु.४५० फक्त

(या पुस्तकात व्यक्त झालेल्या मतांशी प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.)

अनुक्रमणिका

अ. क्र.	प्रकरणाचे नाव	पृ. क्र.
१.	राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या साहित्यातील राष्ट्रीय जागृती विषयक विचार / प्रा. भास्कर धारणे	०१
२.	जोतीराव फुले लिखित 'गुलामगिरी' या वैचारिक ग्रंथातील मूल्यविचार / डॉ. कैलास वानखडे	०६
३.	युवक कल्याणासंबंधी स्वामी विवेकानंद यांचे विचार / डॉ. अलका मानकर	१२
४.	म. फूलेंचे ब्रिटीश शासनाविषयी विचार / प्रा. डॉ. दत्ता कुंचलेवाड	१८
५.	भारतीय समाजशास्त्रज्ञ डॉ. एस. व्ही. केतकर यांचे जातीव्यवस्थेसंबंधीचे विचार - एक समाजशास्त्रीय अध्ययन / डॉ. संजय ब. चोधरी	२३
६.	डॉ. पंजाबराव उपाख्य भाऊसाहेब देशमुख / डॉ. माधव सोनेकर	२८
७.	म. गांधी थोर विचारवंत / डॉ. राजेश्री कडू	३७
८.	पंडीत नेहरू : एक बहुआयामी व्यक्तिमत्त्व / प्रा.डॉ. सुधिर देशमुख	४२
९.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे मराठीवाङ्मयासंबंधीचे विचार / डॉ. संदीप बनसोडे	४६
१०.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व भारतीय संविधान / प्रा. कुमुद चारमोडे	५१
११.	बाराव्या शतकातील धर्मप्रवर्तक श्री. चक्रधरस्वामी / डॉ. माधुरी पाटील	५८
१२.	जयप्रकाश नारायण यांचा समाजवाद / डॉ. संदीप काळे	६१
१३.	स्वामी विवेकानंद : विश्व मानव / डॉ. अर्चना धर्मे	६६
१४.	थोर भारतीय समाजशास्त्रज्ञ – डॉ. गोविंद सदाशिव घुर्ये / डॉ. बळीराम अवचार	७०

१५.	महर्षी अरविंद घोष यांचे राष्ट्रनिर्माणातील योगदानाचा विश्लेषणात्मक एक अभ्यास / डॉ. संभाजी पाटील	७८
१६.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि महिला सक्षमीकरण / डॉ. विद्या खंडारे	८५
१७.	महात्मा गांधी यांचे ग्रामविषयक विचार / प्रा. आर. बी. काळे, प्रा. जी. टी. मोकासरे	८८
१८.	रविंद्रनाथ टागोर (इ.स.१८६१ ते १९४१) / डॉ. के.जी. वाकोडे	९१
१९.	राजर्षी शाहु महाराजांचे शैक्षणिक आणि सांस्कृतिक कार्य / डॉ. किशन बाभुळगावकर	९९
२०.	संगीताच्या विकास प्रक्रीयेत तंत्रज्ञानाचे योगदान / प्रा. विद्या गावंडे	१०४
२१.	संत तुकडोजी महाराज एक कृतिशील विचारवंत / डॉ. सुधीर भगत	१०६
२२.	लोकमान्य टिळकांच्या आर्थिक विचारांची प्रस्तुतता : स्वदेशीच्या संदर्भात / श्री. संतोष भावार्थे	१११
२३.	ना.धो. महानोर यांच्या काव्यातील शेतजीवन / प्रा. रामचंद्र पस्तापूरे	११५
२४.	भास्कर चंदनशिव यांच्या कथा आणि समाजजिवन / प्रा. प्रशांत कांबळे	११८
२५.	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि लोकशाही प्रशासन / डॉ. नरसिंग कुडकेकर	१२१
२६.	महात्मा फुले यांचे स्त्री शिक्षण विषयक विचार / डॉ. प्रेमसिंग जाधव	१२५
२७.	महात्मा गांधीचा शिक्षण विषयक दृष्टीकोन / प्रा. दिगंबरकुमार लांडगे	१२९
२८.	डॉ. राधाकमल मुखर्जी — एक समाजशास्त्रज्ञ / प्रा. स्मिता देवर	१३२
२९.	एमील दुरखिमचे आत्महत्या संबंधी सामाजिक विचार /	

डॉ. अनिल ठाकरे १३१
३०. १९६० नंतरची दलित कथा : एक आकलन / डॉ. अशोक वाहुरवाघ १४१
३१. पद्मश्री डॉ. शिवाजीराव उपाख्य दाजीसाहेब पटवर्धन / डॉ. अमित गावंडे १४६
३२. राजर्षी शाहू महाराजांच्या शैक्षणिक कार्याचे विश्लेषणात्मक अध्ययन / डॉ. भारती देशमुख १५२
३३. गानसरस्वती किशोरीताई आमोणकर : एक प्रयोगशील गायिका / प्रा. विवेक चापके १५७
३४. विनायक दामोदर सावरकरांची राजकीय विचार सृष्टी / डॉ. व्ही. आर. कोडापे १६३
३५. राजर्षी शाहु महाराजांचे सामाजिक व शैक्षणिक विचारांचे विश्लेषणात्मक अध्ययन / प्रा. अमरिष गावंडे १६८
३६. राष्ट्रपिता महात्मा गांधी / प्रा. दिपाली देशमुख १७२
३७. थोर साहित्यिका सावित्रीबाई फुले / प्रा. दिपाली शिरसाट १७६
३८. आधुनिक विख्यात खगोलशास्त्रज्ञ डॉ. जयंत नारळीकर / डॉ. बालाजी राठोड १८२
३९. अनुभवमंटप प्रत्यक्ष लोकशाहीसाठी संसद : महात्मा बसवेश्वर / डॉ. व्यंकट पाटील १८८
४०. खाशाबा दादासाहेब जाधव यांचा ऑलिम्पिक मेडलचा रोमांचक प्रवास / डॉ. तातेराव केंद्रे १९२
४१. आचार्य विनोबा भावे और विश्वस्त वत्ती / डॉ. तुषार कोटक १९७
४२. डॉ. रंगनाथन - ग्रंथालयाचे भीष्म पितामह / डॉ. नामदेव राठोड २०१
४३. छत्रपती शाहूमहाराजांचे जातिभेदाच्या विध्वंसक उच्चाटनार्थ कार्य / डॉ. शाम दुतोंडे २०५
४४. पंजाब केसरी लाला लजपतराय यांचे ब्रिटिश शासनाविरुद्ध धोरण / प्रा. डॉ. आर. पी. झनके २१०

४५. सावित्रीबाई फुलेंच्या शैक्षणिक विचारांचे समाजशास्त्रीय अध्ययन / डॉ. सुनिल गायगोळ २१४
४६. भारतीय विचारवंत / डॉ. केशव गोरे २२०
४७. स्वामी विवेकानंदाच्या विचारातील भारतीय स्त्री / प्रा. जगदीश जायेभार २२६
४८. भारतातील उदारमतवादी राजकीय विचारवंत न्यायमूर्ती रानडे / डॉ. आशिष मुठे २३१
४९. भारतीय स्त्री विचारवंत / डॉ. सुनिता राठोड २३५
५०. वि. वा. शिरवाडकर यांच्या नाटकातील जीवनवाद / डॉ. रविंद्रनाथ केवट २४१
५१. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज : समाज आणि राष्ट्रउद्धारक विचारवंत / प्रा. स्वप्नील इंगोले २४९
५२. तत्त्वज्ञ जीवनयोगी विनोबा भावे / प्रा. रेखा आढाव २५५
५३. गोपाळ गणेश आगरकर यांचे समाजसुधारणा विषयक विचार / डॉ. प्रदीप येवले २५९
५४. महात्मा ज्योतीबा फुले आणि शिक्षण / डॉ. कविता कावरे २६२
५५. पंडीत जवाहरलाल नेहरुंचे भारतीय लोकशाहीतील योगदान / डॉ. बी. आर. भोसले २६७
५६. सरदार वल्लभभाई पटेल यांचे भारताच्या अंतर्गत सुरक्षानीति / प्रा. शेषराव तायडे २७१
५७. राजर्षी शाहू छत्रपती महाराजाचे शैक्षणिक विचार / प्रा. पुरूषोत्तम बांडे २७६
५८. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराजांच्या ग्रामगीतेतील समाजजीवन / डॉ. रविदास शिंदे २८२
५९. पंडित विष्णू नारायण भातखंडे : संगीतातील एक थोर विचारवंत / प्रा. सुमेध सगणे २८८
६०. संत कबीरके नारीसंबंधी विचार / डॉ. जितेंद्र शेळके २९३
६१. हिन्दी साहित्य का छायावाद व गांधी विचार धारा / डॉ. सुरेश केसवानी २९८

६२. प्रेमचंद कि कहानियाँ / डॉ. विजयकुमार कल्लूरकर ३०३

६३. संत तुलसीदास के साहित्य में सामाजिक चेतना / डॉ. निभा उपाध्याय ३०८

६४. Buddha : A Philosopher of Emancipator of mankind / Dr. S.M. Bhowate ३१२

६५. Mahatma Gandhi View on Indian Writers / Prof. Rupesh Wankhade ३१८

६६. Scientists : Venkatraman "Venki" Ramakrishnan / Prof. Chhaya Badnakhe ३२४

६७. A Great Thinker Vallabhacharya's Contribution to Music / Dr. Ajaykumar Solanke ३२८

६८. Aborigonal's Social Education and Gandhi's Educational Philosophy / Prof. Manisha Kirtane ३३३

६९. Kamala Das as a Confessional Poet / Dr. Nilima Tidke ३३६

७०. Dr. Coluthur Gopalan : The Champion of India's Public Health Programme / Prof. Pavan Mahajan ३४२

७१. S R Ranganathan's Five Law's in Library Science / Dr. Sandhipan Mundhe ३४८

७२. Sri Aurobindo : Yogi of Spirtual Technology / Dr. Shalini Bang ३५३

७३. Annasanskara as an important dimension of Garbhsanskara from ancient times / Prof. Sonal Kame ३६०

७४. Arundhati Roy's Social Activism in work / Dr. Dattatray Timkikar ३६५

७५. Dr. Babasaheb Ambedkar As Great Educationist / Mr. P. S. Shirsat ३७३

अजिंक्य प्रकाशन

WhatsApp : 6007143527

Website : www.ajinkyapublication.com

भारतीय आर्थिक विचारवंत

संपादक

डॉ. नीलम छंगाणी डॉ. नितीन चौधरी

भारतीय आर्थिक विचारवंत

(INDIAN ECONOMIC THINKER)

संपादक

डॉ. नीलम छंगाणी
एम.ए., पीएच.डी.
सहाय्यक प्राध्यापक
तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्री. किसनलाल नथमल गोयंका
कला व वाणिज्य महाविद्यालय
कारंजा (लाड) जि. वाशिम

डॉ. नितीन चौधरी
एम.ए., एम.फील., पीएच.डी.
सहाय्यक प्राध्यापक
तथा अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख
श्रीमती राधादेवी गोयंका
महिला महाविद्यालय, अकोला
जि. अकोला

अजिंक्य प्रकाशन

भारतीय आर्थिक विचारवंत : डॉ. नीलम छंगाणी, डॉ. नितीन चौधरी

प्रकाशक :

ॲड. कु. जे. वि. भगत
अजिंक्य प्रकाशन
भिमनगर, वापटा पो. कुपटा
ता. मानोरा जि. वाशिम

संपर्क : ९६०४४०२०५३
WhatsApp : 8007143527
Website : www.ajinkyapublication.com
E-mail : ajinkyapublication@gmail.com

ISBN :978-93-90532-21-6

© लेखकाधिन

प्रथम आवृत्ती : जानेवारी २०२१
अक्षर जुळवणी : अजिंक्य प्रिंटीम्स् ॲण्ड कॉम्प्युटर्स
मुखपृष्ठ : अरविंद मनवर
मुद्रक : अजिंक्य एन्टरप्राईजेस, वाशीम
प्रमुख विक्रेता: अजिंक्य पुस्तकालय, वाशिम
संपर्क : ८००७१४३५२७ / ९६०४४०२०५३
किंमत : रु.३५० फक्त

(या पुस्तकात व्यक्त झालेल्या मतांशी प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.)

अनुक्रमणिका

अ. क्र.	प्रकरणाचे नाव	पृ. क्र.
१.	दादाभाई नौरोजी यांचा लूटीचा सिद्धांत व दारिद्रयविषयक विचार / प्रा. डॉ. सुभाष गुर्जर	०१
२.	दादाभाई नौरोजी - आर्थिक शोषणाची संकल्पना / डॉ. पंकज तायडे	०७
३.	शुक्राचार्य यांचे आर्थिक विचार / डॉ. नितीन चौधरी	१५
४.	चाणक्य कौटील्य यांचे मजूर विषयक धोरण / प्रा. डॉ. प्रदीप ठाकरे	२१
५.	छत्रपती शिवाजी महाराजांची आर्थिक निती / प्रा. डॉ. निलम छंगाणी	२७
६.	संत तुकाराम महाराज यांचे संपत्ती विषयक विचार / डॉ. अरूण चांदूरकर	३५
७.	संत एकनाथांचे अर्थाजन आणि विनियोगासंबंधी विचार / प्रा. डॉ. संतोष कुबडे	४१
८.	महादेव गोविन्द रानाडे के आर्थिक विचारधारा / डॉ. विष्णु पवार	४८
९.	गोपाळ कृष्ण गोखले यांच्या आर्थिक विचारांचा आढावा / डॉ. देवेंद्र व्यास	५२
१०.	छत्रपती शाहूमहाराजांचे सिंचन विषयक धोरण / प्रा. डॉ. गजेंद्र वासनिक	५७
११.	लोकमान्य टिळकांचे स्वदेशी अर्थशास्त्र / डॉ. मधुकर ताकतोडे	६३
१२.	महात्मा फुलेंच्या कृषीविषयक विचाराची आजच्या काळातील यथार्तता / प्रा. डॉ. संतोष धामने	६८
१३.	राष्ट्रपिता महात्मा गांधी आणि आर्थिक विकेंद्रीकरण / प्रा. दिनेश खेरडे	७६
१४.	पंडीत नेहरूंच्या विचारातील आर्थिक संकल्पना / प्रा. डॉ. गजानन बनचरे	८३

१५. पंडीत दीनदयाल यांचे अर्थशास्त्रातील योगदान /
प्रा. गिरीष मायी ८९
१६. डॉ. पंजाबराव देशमुख यांचे कृषी विषयक कार्य /
डॉ. सुनिता सावरकर ९५
१७. मा. वसंतराव नाईक हरित क्रांतिचे प्रणेते /
डॉ. दयाळू राठोड १०३
१८. इंदिरा गांधी यांची अर्थनीती / डॉ. संजय मुंडकर ११०
१९. डॉ. आर. सी. दत्त यांची ब्रिटिश आर्थिक धोरणांवर टिका /
प्रा. डॉ. प्रदिप ताकतोडे ११९
२०. डॉ. अमर्त्य सेन यांचे कल्याणकारी अर्थशास्त्रातील
योगदान / प्रा. डॉ. टी. पी. मोरे १२४
२१. भारतातील विविध अर्थतज्ञांचे आर्थिक विचारमंथन /
प्रा. डॉ. विनोद चव्हाण १३०
२२. अमर्त्य सेन के आर्थिक विचार / प्रा. डॉ. नीला तिवारी १३७
२३. गोपाळ गणेश आगरकरांचे हिंदुस्थानच्या आर्थिक देण्यावस्था
अथवा दारिद्रयासंबंधी विचार / डॉ. ज्योती पवार १४४
२४. Dr. Babasaheb Ambedkar : An Economist /
Dr. Anil Bansod १५२
२५. The Role of Dr. Manmohan Singh's in Indian
Economic Growth / Dr. Baljeet Kaur १५७
२६. Gopal Krisna Gokhale's Economic View /
Dr. Pradip Yeole १६३
२७. Rashtrapita Mahatma Gandhi's Philosophy and
Indian Economy / Dr. Nilesh Chotiya १६६
२८. Thoughts of Kautilya on Economic Ideas /
Dr. Shashikant Adsod १६९